Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PC-909

[Total No. of Pages : 3

[6301]-351
T.Y. B.A.
COMPULSORY ENGLISH
Exploring New Horizons
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36001)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compuslory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) a) Answer the following questions in a sentences each. (6 out of 9) : **[6]**

i) What was impossible for women in the age of Shakespeare in the story : 'Shakespeare's sister'?

ii) What was Judith's dream when she left home?

iii) What was Judith's parent's attitude to her education?

iv) Mention the names of two friends in the story, 'After Twenty years'?

v) What did the Bob look like in the story. 'After Twenty years'?

vi) Who is Jimmy Wells' in the story?

vii) Who is the Quick Man in the story?

viii) What were the things the conjurer concealed up his sleeve?

ix) Who is the author of the story, 'The Conjurer's Revenge'?

b) Answer the following questions (Any 2 out of 3) : **[14]**

i) How and why did society in the 16th century suppress talented women like Judith?

ii) Comment on the theme of the story, 'After Twenty Years'.

iii) Discuss the ending of the story, 'Conjurer's Revenge'.

P.T.O.

Q2) a) Answer the following questions in a sentence each. (6 out of 9) **[6]**

i) What is the attitude of the upright man about hope and sorrow in the poem?

ii) How does the upright man consider the world in the poem, 'The Man of Life Upright'?

iii) What does the upright man consider as his wealth?

iv) What should be provided free of cost according to the poet, In the poem, 'Money Madness'?

v) Who is the poet of the, poem, 'Money Madness'?

vi) The money madness is collective', What does the word 'Collective' stand for in the poem?

vii) What did the father do for punishing his son in the poem, 'The Toys'?

viii) What was the child's mistake in the poem, 'The Toys'?

ix) What did the child do after getting punished by his father?

b) Attempt the following questions (Any 2 out of 3) : **[14]**

i) What is the central theme of the poem, 'The Man of Life Upright'? Discuss.

ii) How does Lawrence show that the possession of money is a kind of Madness? Discuss.

iii) How did the boy try to console himself in his sorrow after his father punished him? Give your answer.

Q3) Do as directed : **[10]**

a) Change the following sentences into 'Yes-No' questions (Any 3 out of 5) : **[3]**

i) Jaydip is still studying.

ii) Principal will address the students tomorrow.

iii) They are here now.

iv) She was happy to see her mother.

v) They believe in God.

b) Frame 'Wh-questions' to elicit the underlined information in the following sentences (Any 3 out of 5) : **[3]**

i) A cow eats grass.

ii) The police caught him because he had stolen goldring.

iii) We have three buildings within the college campus.

iv) Most of the people use their right hand to write.

v) The first World War ended in 1918.

c) Change the following sentences into 'negative sentences (Any 4 out of 6) : **[4]**

i) Make it fast

ii) Show them your books.

iii) Look at this

iv) Let him go

v) Stop showing

vi) Go to school

Q4) Answer the following questions in brief (Any 2 out of 3) : **[10]**

a) You are a student and you want to buy some books from Book stores, Pune. Write an E-mail to put your order of books on the E-mail address : diamondbook@gmail.com.

b) Write a short note on the use and importance of graphs.

c) You want to take part in N.S.S. activity in your college. Write short dialogue between you and you N.S.S. programme officer making an enquiry of process to join and details of activity.

Q5) Answer the following questions in brief (Any 2 out of 3) : **[10]**

a) Explain the term 'Stress Management' with reference to current social context.

b) Discuss how SWOT analysis is useful for goal setting'.

c) What are the benefits of 'Positive attitude'? Give your answer.

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC-910

[Total No. of Pages : 2

[6301]-352

T.Y. B.A.

MARATHI (मराठी)

DSE - 1D : मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा स्थूल इतिहास (इ.स. 1601 ते 1817)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36021)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक.

2) उजवीकडील प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दांत लिहा. **[10]**

अ) शिवकालीन सामाजिक आणि सांस्कृतिक पार्श्वभूमी स्पष्ट करा.

ब) 'पोवाडा' आणि 'लावणी' या शाहिरी वाङ्मयाचे वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

क) पेशवेकालीन बखरींचे स्परूप स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दापर्यंत लिहा. **[20]**

अ) 'संत तुकारामांच्या अभंगातून तत्कालीन सामाजिक परिस्थितीचे चित्रण येते' हे सोदाहरण स्पष्ट करा.

ब) संत रामदासकालीन सामाजिक आणि राजकीय परिस्थितीचे चित्रण त्यांच्या वाङ्मयाच्या आधारे करा.

क) पेशवेकालीन सामाजिक आणि सांस्कृतिक पार्श्वभूमी स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची 200 शब्दापर्यंत उत्तरे लिहा. **[20]**

अ) पंडिती वाङ्मयाची प्रेरणा स्पष्ट करून या वाङ्मयाची वैशिष्ट्ये सांगा.

ब) मुक्तेश्वरांच्या वाङ्मयीन कर्तृत्वाचा आढावा घ्या.

क) अनंत फंदी आणि परशराम यांच्या वाङ्मयाचा परिचय करून द्या.

प्रश्न 4) **खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दापर्यंत उत्तरे लिहा.** **[20]**

अ) **बखर वाङ्मयाचे स्वरूप सांगून, बखरीची प्रेरणा, प्रवृत्ती आणि वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.**

ब) **पानिपतच्या बखरीचे स्वरूप स्पष्ट करून वैशिष्ट्ये सांगा.**

क) **'शिवाजी महाराजांचे दूरदर्शी विचार 'आज्ञापत्रात' दिसतात' सोदाहरण स्पष्ट करा.**

▽ ▽ ▽ ▽

Total No. of Questions : 5

SEAT No. [ ]

PC -911

Total No. of Pages : 2

[6301]-353

T.Y.B.A. (Semester - VI)

URDU

DSE-1D:Forms of Urdu Poetry (Study Of Qaseeda&Ghazal

(2019 Pattern) (36071) (CBCS)

Total Marks :70] ***[Time :2 ½ Hours***

ہدایات :

1) تمام سوالات لازمی ہیں۔

2) بائیں جانب دیئے گئے نمبرات سوالات کے مکمل مارکس ہیں۔

سوال نمبر1: غزل کی تعریف بیان کرتے ہوئے اس کی مقبولیت کے اسباب تحریر کیجیے۔ **[10]**

یا

غزل کے مختلف ادوار پر اپنے خیالات کا اظہار کیجیے۔

سوال نمبر2: سراج اورنگ آبادی کی غزلیہ شاعری پر اپنے خیالات کا اظہار تفصیل سے کیجیے۔ **[15]**

یا

صوفیانہ شاعری کے حوالے سے سراج اورنگ آبادی کی شاعری کا جائزہ لیجئے۔

سوال نمبر3: قصیدے کے فن پر روشنی ڈالتے ہوئے اس کے ارتقاء پر روشنی ڈالیے۔ **[10]**

یا

قصیدے کی تعریف بیان کرتے ہوئے اس کی اقسام کا جائزہ لیجیے۔

P.T.O.

سوال نمبر 4 : ذوقؔ اپنے عہد کے بڑے قصیدہ گو شاعر ہیں۔ واضح کیجیے۔ [15]

یا

ذوقؔ کے معاصرین کا تذکرہ کرتے ہوئے ان میں ذوقؔ کا مقام متعین کیجیے۔

سوال نمبر 5: (الف) درج ذیل اشعار کی تشریح مع حوالہ تحریر کریں۔ (کوئی پانچ) [10]

i) اے سراجؔ آتش محبت میں — دل کوں اپنے کباب دیکھا ہوں

ii) ہر طرف یار کا تماشا ہے — اس کے دیدار کا تماشا ہے

iii) یہ عجب ہے کہ دن کوں تاریکی — رات کوں آفتاب دیکھا ہوں

iv) چلی سمت غیب سیں کیا ہوا چمن ظہور کا جل گیا — مگر ایک شاخ نہال غم جسے دل کہو سو ہری رہی

v) اپنا جمال مجھ کوں دکھا یا رسول آج — عاجزی کی التماس کوں کرنا قبول آج

vi) یار کو بے حجاب دیکھا ہوں — میں سمجھتا ہوں خواب دیکھا ہوں

vii) شہ بے خودی نے عطا کیا مجھے اب لباس برہنگی — نہ خرد کی بخیہ گری رہی نہ جنوں کی پردہ دری رہی

سوال نمبر 5: (ب) درج ذیل اشعار کی تشریح مع حوالہ تحریر کریں۔ (کوئی پانچ) [10]

i) کرے ہے وا لب غنچہ در ہزار سخن — چمن میں موج تبسم کی کھول کر زنجیر

ii) مانع جو ہوا دست درازی، کو ترا عدل — پروانے کو بھی شمع نے، انگلی نہ لگائی

iii) ہے آج جو یوں خوش نما، نورِ سحر رنگِ شفق — پرتو ہے، کسی خورشید کا، نورِ سحر رنگِ شفق

iv) کہ جیسے جائے کوئی پیل مست بے زنجیر — نہ خار دشت ہی نرمی میں خواب مخمل ہے

v) ہر شعر غزل میں تیرے معنی شفا ہیں — قربان غزل کے تری دیوان شفائی

vi) دیتا ہے دعا ذوق کہ مضمون ثنا میں — ہے ذہن رسا کو، یہ کہاں اس کے رسائی

vii) زبان سے ذکر اگر چھیڑیے تو پیدا ہو — نفس کے تار سے آواز خوشتر از بم و زیر

✔ ✔ ✔ ✔

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PC-912

[Total No. of Pages : 3

[6301]-354

T.Y. B.A.

हिंदी (HINDI)

DSE - 1D (S - 3) : हिंदी साहित्य का इतिहास (आधुनिक काल सामान्य परिचय)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36091)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य हैं ।

2) दहिनी ओर लिखें अंक प्रश्न के पूर्णांक है ।

प्रश्न 1) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए । **[14]**

अ) आधुनिक काल के धार्मिक पृष्टभूमि पर प्रकाश डालिए ।

ब) भारतेंदु युगीन काव्य की सामान्य विशेषताओं का विवेचन कीजिए ।

क) भारतेंदु हरिश्चंद्र के साहित्यिक योगदान को स्पष्ट कीजिए ।

ड) द्विवेदी युगीन काव्य की सामान्य विशेषताओं पर प्रकाश डालिए ।

प्रश्न 2) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए । **[14]**

अ) छायावाद का अर्थ बताकर विभिन्न परिभाषाएँ लिखिए ।

ब) कवि अज्ञेय जी का साहित्यिक परिचय दीजिए ।

क) प्रगतिवाद का अर्थ बताकर स्वरूप स्पष्ट कीजिए ।

ड) छायावाद की सामान्य विशेषताओं पर प्रकाश डालिए ।

प्रश्न 3) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए । **[14]**

अ) हिंदी गद्य का उद्भव और विकास स्पष्ट कीजिए ।

ब) प्रेमचंदोत्तर उपन्यास सहित्य का परिचय दीजिए ।

क) हिंदी नाटक साहित्य में जयशंकर प्रसाद के योगदान को स्पष्ट कीजिए ।

ड) प्रेमचंदपूर्व हिंदी कहानी के विकासक्रम का विवेचन कीजिए ।

P.T.O.

प्रश्न 4) टिप्पणियाँ लिखिए। (6 में से 3) **[21]**

अ) अयोध्यासिंह उपाध्याय 'हरीऔंध'

ब) बद्रीनारायण चौधरी 'प्रेमधन'

क) रामधरी सिंह दिनकर

ड) महादेवी वर्मा

य) फोर्ट विलियम कॉलेज

र) उपन्यास सम्राट प्रेमचंद

प्रश्न 5) निम्नलिखित बहुविकल्पीय प्रश्नों में से किन्हीं सात प्रश्नों के उत्तर लिखिए। **[7]**

i) आधूनिक काल का प्रारंभ किस युग से माना जाता है?

अ) प्रयोगवाद ब) प्रगतिवाद

क) भारतेंदु युग ड) रीतिकाल

ii) 'सरस्वती' पत्रिका का संपादन किसने किया है?

अ) माहावीर प्रसाद द्विवेदी ब) जयशंकर प्रसाद

क) अज्ञेय ड) दिनकर

iii) 'भारत – भारती' के रचयिता का नाम क्या है?

अ) धर्मवीर भारती ब) मैथिलीशरण गुप्त

क) माखनलाल चतुर्वेदी ड) अयोध्या सिंह उपाध्याय

iv) भारतेंदुयुगीन काव्य की प्रमुख प्रवृत्ति है?

अ) देशभक्ति ब) कृष्णभक्ति

क) रामभक्ति ड) क्षणवादिता

v) इनमें से किस कवयित्री को आधुनिक मीरा कहा जाता है?

अ) ममता कालिया ब) महादेवी वर्मा

क) अनामिका ड) कृष्णा सोबती

vi) 'तारसप्तक' के संपादक कौन है?

अ) मोहन राकेश　　ब) विनोद रस्तोगी

क) अज्ञेय　　ड) जयशंकर प्रसाद

vii) निराला का पूरा नाम है –

अ) प्रेमचंद　　ब) सूर्यकांत त्रिपाठी

क) मोहन राकेश　　ड) नागार्जुन

viii) नाटक साहित्य किस कालखंड की विधा है?

अ) भक्तिकाल　　ब) आदिकाल

क) आधुनिक काल　　ड) रीतिकाल

ix) फोर्ट विलियम कॉलेज की स्थापना किस शहर में हुई?

अ) मुंबई　　ब) कलकत्ता

क) पुणे　　ड) दिल्ली

x) होरी किस उपन्यास का पात्र है?

अ) गोदान　　ब) सेवासदन

क) मैला आँचल　　ड) त्यागपत्र

♦ ♦ ♦

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 3

PC-913

[6301]-355

T.Y. B.A.

SANSKRIT (संस्कृत)

DSE-1D : लघुसिद्धांतकौमुदी, वैदिक वाङ्मयाचा इतिहास आणि निबंध

(2019 Pattern) (Semester - VI) (36111)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions :
1) *All questions are compulsory.*
सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) *Figures to right indicate full marks.*
उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

Q1) Explain any three सूत्रs from the followings : **[15]**

खालीलपैकी कोणत्याही तीन सूत्रांचे स्पष्टीकरण करा.

i) न पदान्ताट्टोरनाम् ।

ii) शश्छोऽटि ।

iii) भो-भगो-अघो-अपूर्वस्य अशि ।

iv) एतत्तदोः सुलोपोऽकोरनञ्समासे हलि ।

Q2) A) Indentify the कारक with relevant सूत्र. **[5]**

कारक ओळखून, ससूत्र स्पष्टीकरण करा. (कोणतेही पाच)

i) गर्गान् शतं दण्डयति ।

ii) वृक्षात् पर्णं पतति ।

iii) वषट् इन्द्राय ।

iv) गणिते रुचिः विद्यते ।

v) स्थाल्याम् ओदनं पचति ।

vi) रामेण बाणेन हतो वाली ।

P.T.O.

B) Identify the संधि with relevant सूत्र. **[5]**

संधि ओळखून, त्याचे सूत्र लिहा. (कोणतेही पाच)

i) **सँस्स्कर्ता ।**

ii) **आक्रंस्यते ।**

iii) **वाग्घरिः ।**

iv) **माधवो वन्द्यः ।**

v) **सोऽहम् ।**

vi) **सच्चित् ।**

C) Write a note. **[5]**

टीप लिहा (कोणतीही एक) :

i) Rules of **अनुस्वार संधी.**

अनुस्वारविषयक संधीचे नियम

ii) **अकथित कर्म संज्ञा ।**

Q3) Write essay type answers to <u>any two</u> of the following : **[20]**

खालीलपैकी <u>कोणत्याही दोहोंचे</u> प्रदीर्घ उत्तर लिहा.

i) Explain subject of the **उपनिषद्** and write an essay on the **कठोपनिषद्.**

उपनिषदांचा विषय स्पष्ट करुन, कठोपनिषदावर निबंध लिहा.

ii) Write an essay on **व्याकरण** and **निरुक्त वेदांग.**

व्याकरण आणि निरुक्त या दोन वेदांगांवर निबंध लिहा.

iii) Write an essay on **आरण्यक**

आरण्यकांवर निबंध लिहा.

Q4) A) Write a note. **[5]**

टीप लिहा (कोणतेही एक)

i) **ईशावास्योपनिषद् ।**

ii) **शिक्षावेदाङ्गम् ।**

B) उचितानि युग्मानि विचिनुत। (कान्यपि पञ्च) **[5]**

	अ		ब
i)	ऐतरेयारण्यकम्	a)	अथर्ववेदः।
ii)	व्यासशिक्षा	b)	कृष्णयजुर्वेदः।
iii)	नारदीयाशिक्षा	c)	व्याकरणम्।
iv)	कौशिकगृहसूत्रम्	d)	निरुक्तम्।
v)	प्रधानं च षट्स्वङ्गेषु	e)	ऋग्वेदः।
vi)	वर्णागमवर्णविपर्ययौ	f)	शुक्लयजुर्वेदः।
		g)	सामवेदीया शिक्षा।

C) Write an essay on any one of the following in the sanskrit language. **[10]**

खालीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर संस्कृत भाषेतून निबंध लिहा.

i) ध्वनिप्रदूषणम् महती समस्या।

ii) भारतो मम देशोऽयम्।

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC-914

[Total No. of Pages : 4

[6301]-356

T.Y. B.A.

ECONOMICS

DSE-1D : International Economics - II (Special Paper - III)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36151)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***
3) ***Draw neat diagrams wherever necessary.***

Q1) **Answer the following questions in one to two sentences each (Any Eight) :** **[16]**

a) What is 'Foreign trade'?

b) State full form of 'OPEC'.

c) What is 'Foreign capital'?

d) What is 'Foreign direct investment'?

e) State any two names of institutions of Foreign exchange market.

f) What is 'Flexible exchange rate'?

g) Write the full form of 'SAARC'.

h) When was 'BRICS' established?

i) State any two merits of 'Fixed exchange rate'.

j) Write the full form of 'SEZ'.

Q2) **Answer the following questions in brief (any four) :** **[16]**

a) State the objectives of SEZ policy.

b) State the arguments against free trade policy.

c) Explain the concept of Economic Development.

d) Explain any four merits of flexible exchange rate.

e) Expalin the advantages of convertibility of rupee on capital account.

f) State the functions of BRICS.

P.T.O.

Q3) **Answer the following questions in 100 words each (Any Three) : [18]**

a) Explain the functions of European Economic Community.

b) State the functions of foreign exchange market.

c) Explain the types of foreign investment.

d) State the arguments in favour of protective trade policy.

Q4) **Answer the following questions in 200 words each (any two) : [20]**

a) Explain the role of foreign trade in Economic Development.

b) Explain the problems of foreign capital.

c) Explain the effects of WTO on Indian Economy.

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 4]

PC-914

[6301]-356
T.Y. B.A.
ECONOMICS
DSE-1D : International Economics - II (Special Paper - III)
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36151)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना :
1) *सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.*
2) *उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.*
3) *आवश्यक त्या ठिकाणी सुबक आकृत्या काढा.*
4) *संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.*

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी एक ते दोन वाक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही आठ) : **[16]**

अ) विदेश व्यापार म्हणजे काय?

ब) 'OPEC' चे विस्तारीत रूप लिहा.

क) परकीय भांडवल म्हणजे काय?

ड) प्रत्यक्ष परकीय गुंतवणुक म्हणजे काय?

इ) परकीय विनिमय बाजारातील दोन संस्थाची नावे लिहा.

फ) बदलता विनिमय दर म्हणजे काय?

य) सार्कचे पूर्ण रुप लिहा.

र) ब्रिक्सची स्थापना कोणत्या वर्षी झाली?

ल) स्थिर विनिमय दराचे दोन गुण सांगा.

व) SEZ चे विस्तारीत रुप लिहा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नाची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) : **[16]**

अ) विशेष आर्थिक दोन धोरणाची उद्दिष्ट्ये लिहा.

ब) मुक्त व्यापार धोरणाच्या विरोधी युक्तिवाद स्पष्ट करा.

क) आर्थिक विकासाची संकल्पना स्पष्ट करा.

ड) बदलत्या विनिमय दराचे कोणतेही चार गुण स्पष्ट करा.

इ) भाडवली खात्यावरील रुपयाच्या परिवर्तनीयतेचे फायदे सांगा.

फ) ब्रिक्सची कार्ये स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 100 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) : **[18]**

अ) युरोपियन आर्थिक समुदायाची कार्ये स्पष्ट करा.

ब) विदेशी विनिमय बाजाराची कार्ये सांगा.

क) परकीय गुंतवणुकीचे प्रकार स्पष्ट करा.

ड) संरक्षित व्यापार धोरणाच्या बाजूचे युक्तिवाद स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) : **[20]**

अ) आर्थिक विकासातील विदेशी व्यापाराची भूमिका स्पष्ट करा.

ब) परकीय भांडवलाच्या समस्या स्पष्ट करा.

क) जागतिक व्यापार संघटनेचे भारतीय अर्थव्यवस्थेवरील परिणाम स्पष्ट करा.

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC-915

[Total No. of Pages : 4

[6301]-357
T.Y. B.A.
POLITICAL SCIENCE
DSE - 1D : Public Administration
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36161)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Attempt any eight questions of the following. (in 20 words) **[16]**

a) Write the definition of bureaucracy.

b) What is an administrative reform?

c) Mention the importance of Retirement.

d) Mention the names of the scholars of the study of bureaucracy.

e) What do you mean by 'Political Neutrality'?

f) Mention any two objectives of Training.

g) Define balanced budget.

h) Define administrative accountability.

i) Give the meaning of promotion.

j) Mention any two objectives of Whitley council.

Q2) Attempt any four short notes. (in 50 words) **[16]**

a) Characteristics of bureaucracy.

b) Necessity of Administrative Reforms.

c) Types of Training.

d) Principles of Promotion.

e) Budgetary process in India.

f) Types of Budget.

P.T.O.

Q3) Attempt any three questions of the following. (in 100 words) **[18]**

a) Discuss Legislative control over the administration.

b) Mention the organization and functions of comptrollor and Auditor General of India.

c) Discuss the principles of sound Budget.

d) Discuss the causes responsible for disciplinary action.

Q4) Attempt any two questions of the following. (in 200 words) **[20]**

a) Define administrative accountability. Discuss the judicial control over the administration with its limitations.

b) Define Recruitment. Explain General and special qualifications required for the public servant in recruitment.

c) Write an essay on 'Bureaucracy'.

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 4]

PC-915

[6301]-357
T.Y. B.A.
राज्यशास्त्र
DSE - 1D : लोकप्रशासन
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36161)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना :
1) *सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.*
2) *उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.*
3) *संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.*

प्रश्न *1)* खालीलपैकी कोणत्याही आठ प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (प्रत्येकी 20 शब्दात) **[16]**

अ) नोकरशाहीची व्याख्या लिहा.

ब) प्रशासकीय सुधारणा म्हणजे काय?

क) सेवानिवृत्तीचे महत्व लिहा.

ड) नोकरशाहीचा अभ्यास करणांऱ्या अभ्यासकांची नावे लिहा.

इ) राजकीय नटस्थता म्हणजे काय?

फ) प्रशिक्षणाची दोन उद्दिष्ट्ये लिहा.

य) समतोल अंदाजपत्रकाची व्याख्या लिहा.

र) प्रशासकीय उत्तरदायित्वाची व्याख्या लिहा.

ल) बढती म्हणजे काय?

व) व्हिटले कौन्सिलची दोन उद्दिष्ट्ये लिहा.

प्रश्न *2)* खालीलपैकी कोणत्याही चारवर टीपा लिहा. (प्रत्येकी 50 शब्दात) **[16]**

अ) नोकरशाहीची वैशिष्ट्ये.

ब) प्रशासकीय सुधारवांची गरज.

क) प्रशिक्षणाचे प्रकार.

ड) बढतीची तत्वे.

इ) भारतातील अंदाजपत्रकाची प्रक्रिया.

फ) अंदाजपत्रकाचे प्रकार.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा. (100 शब्दात) **[18]**

अ) प्रशासनावरील कायदेमंडळाचे नियंत्रण स्पष्ट करा.

ब) भारताचा नियंत्रक व महालेखा परीक्षकाची रचना व कार्ये नमूद करा.

क) आदर्श अंदाजपत्रकाची तत्वे स्पष्ट करा.

ड) 'प्रशासकीय अधिकाऱ्यांवरील भिस्तभंग कारवाईची कारणे' यांची चर्चा करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. (200 शब्दात) **[20]**

अ) 'प्रशासकीय उत्तरदयित्व' याची व्याख्या लिहा. प्रशासनावरील न्यायालयीन निमंत्रण व त्याच्या मर्यादा यांची चर्चा करा.

ब) भरतीची व्याख्या लिहा. भरतीसाठी आवश्यक असणारी सामान्य योग्यता व विशेष योग्यता इत्यादीचे निकष स्पष्ट करा.

क) नोकरशाहीवर निबंध लिहा.

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC-916

[Total No. of Pages : 4

[6301]-358

T.Y. B.A.

HISTORY

DSE -1D : Applied History

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36171)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Answer the following questions in 300 words (any One) :** **[15]**

a) Explain the application of history in various subjects.

b) Discuss the importance of industrial and military Archives.

Q2) **Answer the following questions in 300 words (any One) :** **[15]**

a) State the importance of archaelogical sources for medieval Indian historiography.

b) Explain the role of government in world heritage conservation.

Q3) **Answer the following questions in 200 words (any two) :** **[20]**

a) Explain the importance of natural heritage sites in India.

b) Write a brief visit report of one historical place.

c) Define mass media and describe it's types.

d) Briefly describe the archival sources for the study of modern India.

Q4) **Write short notes (Any four) :** **[20]**

a) Willam Jones.

b) Sociology and history

c) Tajmahal.

d) World heritage committee.

e) Radio.

f) You tube.

♦ ♦ ♦

Total No. of Questions : 4]

PC-916

[6301]-358
T.Y. B.A.
HISTORY
DSE -1D : Applied History
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36171)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांचे 300 शब्दांत उत्तर लिहा. (कोणताही एक) **[15]**

अ) इतिहासाचे विविध विषयातील उपयोजन स्पष्ट करा.

ब) औद्योगिक व लष्करी पुराभिलेखागाराचे महत्त्व यावर चर्चा करा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांचे 300 शब्दांत उत्तर लिहा. (कोणताही एक) **[15]**

अ) मध्ययुगीन भारतीय इतिहासलेखनासाठी पुरातत्त्वीय साधनांचे महत्त्व सांगा.

ब) जागतिक वारसा स्थळांचे जतन व संवर्धनासाठी सरकारची भूमिका विशद करा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) **[20]**

अ) भारतातील नैसर्गिक वारसा स्थळांचे महत्त्व स्पष्ट करा.

ब) एखाद्या ऐतिहासिक स्थळाच्या भेटीचा संक्षिप्त अहवाल लिहा.

क) जन माध्यमाची व्याख्या सांगून प्रकारांचे वर्णन करा.

ड) आधुनिक भारताच्या अभ्यासासंदर्भात पुराभिलेखीय साधनांचे थोडक्यात वर्णन करा.

प्रश्न 4) टिपा लिहा. (कोणत्याही चार) **[20]**

अ) विल्यम जोन्स

ब) समाजशास्त्र आणि इतिहास

क) ताजमहल

ड) जागतिक वारसा समिती

इ) नभोवाणी (रेडीओ)

फ) यू – ट्यूब

♦ ♦ ♦

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC-917

[Total No. of Pages : 4

[6301]-359

T.Y. B.A.

GEOGRAPHY

Gg 320(B) DSE-1D : Geography of India - II

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36201)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***
3) ***Draw a neat diagrams wherever necessary.***
4) ***Use of map stencils is allowed.***

Q1) **Write answers of the following questions in about 20 words (any Eight) : [16]**

a) Name any two holy books of Hinduism.

b) Write the definition of dialect.

c) Name any two tribes of India.

d) Name any two international airports in India.

e) Name any two National Highways.

f) Write any two names of print media.

g) Name any two manganese producing states in India.

h) Name any two major hydroelectric power projects in Maharashtra.

i) Name any two major sugar producing states in India.

j) What is the White Revolution?

Q2) **Write short notes in about 50 words (any three) : [18]**

a) Sikhism

b) Advantages of rail transport

c) Types of Iron ores

d) Sugar industry in Maharashtra

P.T.O.

Q3) **Write the answer of questions in 150 words (any two) : [16]**

a) Explain the characteristics of Hinduism.

b) Explain the advantages and disadvantages of water transport.

c) Explain the factors affecting hydropower generation.

Q4) **Write the answer of questions in 300 words (any one) : [20]**

a) Explain in detail the importance of agriculture in Indian economy.

b) Write a detailed account of Gond tribe of India.

Total No. of Questions : 4]

PC-917

[6301]-359
T.Y. B.A.
GEOGRAPHY
Gg 320(B) DSE-1D : Geography of India - II
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36201)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना :
1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
4) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.
5) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 20 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही आठ) **[16]**

अ) हिंदू धर्माच्या कोणत्याही दोन पवित्र ग्रथांची नावे लिहा.

ब) बोली भाषेची व्याख्या लिहा.

क) भारतातील कोणत्याही दोन आदिवासी जमातींची नावे लिहा.

ड) भारतातील कोणत्याही दोन आंतरराष्ट्रीय विमानतळांची नावे लिहा.

इ) कोणत्याही दोन राष्ट्रीय महामार्गांची नावे लिहा.

फ) कोणत्याही दोन मुद्रीत प्रसारमाध्यमांची दोन नावे लिहा.

य) भारतात मॅंगेनिज उत्पादक कोणत्याही दोन राज्यांची नावे लिहा.

र) महाराष्ट्रातील कोणत्याही दोन प्रमुख जलविद्युत निर्मिती केंद्राची नावे लिहा.

ल) भारतातील कोणत्याही दोन प्रमुख साखर उत्पादक राज्यांची नावे लिहा.

व) श्वेत क्रांती म्हणजे काय?

प्रश्न 2) प्रत्येकी 50 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) **[18]**

अ) शिख धर्म

ब) रेल्वे वाहतूकीचे फायदे

क) लोहखनिजांचे प्रकार

ड) महाराष्ट्रातील साखर उद्योग

प्रश्न 3) प्रत्येकी 150 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) **[16]**

अ) हिंदू धर्माची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

ब) जल वाहतूकीचे फायदे तोटे स्पष्ट करा.

क) जलविद्युत निर्मितीवर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) प्रत्येकी 300 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक) **[20]**

अ) भारतीय अर्थव्यवस्थेतेतील शेतीचे महत्त्व सविस्तर स्पष्ट करा.

ब) भारतातील गोंड आदिवासी जमातीचा सविस्तर वृत्तांत लिहा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC-918

[Total No. of Pages : 4

[6301]-360

T.Y. B.A.

GEOGRAPHY

DSE - 1D Gg - 320 (B) : Geography of Rural Development - II

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36202)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***
3) ***Draw neat diagrams wherever necessary.***
4) ***Use of map stencil is allowed.***

Q1) Write the answers of the questions in about 20 words each. (Any Eight) **[16]**

a) Write two government schemes to improve girl's education in rural area.

b) What is meant by school drop out?

c) Write two objectives of desert development programme.

d) When Western ghat development programme Launched.

e) Micro Finance-Definition.

f) What is the current name of NRLM.

g) In which state Mendha Lekha Village located.

h) Who has the main role in Hivare Bajar Village development?

i) Which poem is written to promote Sarv Shiksha Abhiyan?

j) To which movement Mohan Hirabail Hiralal is associated.

Q2) Write the answers of the questions in about 50 words each. (Any Three) **[18]**

a) Describe the problems of rural education in India.

b) Command Area Development Programme.

c) Write the features of National Rural Livelihood Mission.

d) Describe the socio-economic situation of Hivare Bazar.

P.T.O.

Q3) Write the answers of the questions in about 100 words each. (Any Two) **[16]**

a) Explain Sarv Shiksha Abhiyan.

b) Explain Indira Gandhi canal command area development programme.

c) Describe the role of government in Microfinance.

Q4) Write the answers of the questions in about 300 words each. (Any one) **[20]**

a) Explain in detail the target group programme for rural development.

b) Give an account of about of Mendha Lekha Village.

▽ ▽ ▽ ▽

Total No. of Questions : 4]

PC-918

[6301]-360
T.Y. B.A.
GEOGRAPHY
DSE - 1D Gg - 320 (B) : Geography of Rural Development - II
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36202)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना :
1) *सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.*
2) *उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.*
3) *आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या व आराखडे काढा.*
4) *नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.*
5) *संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.*

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 20 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही आठ) **[16]**

अ) ग्रामीण भागातील मुलींचे शिक्षणाचे प्रमाण वाढवण्यासाठी दोन शासकीय योजना.

ब) शालेय गळती म्हणजे काय?

क) वाळवंटी प्रदेश विकास कार्यक्रमाची दोन उद्दिष्टे लिहा.

ड) पश्चिम घाट विकास कार्यक्रम कधी सुरू झाला?

इ) 'सूक्ष्म वित्तपुरवठा' व्याख्या लिहा.

फ) राष्ट्रीय ग्रामीण उपजिवीका अभियानाचे सध्याचे नाव काय?

य) मेंढालेखा गाव कोणत्या राज्यात आहे?

र) हिवरे बाजार गावाच्या विकासामध्ये कोणाची महत्वपूर्ण भूमिका आहे?

ल) सर्व शिक्षा अभियानाला चालना देण्यासाठी कोणती कविता लिहीली आहे?

व) मोहन हिराबाई हिरालाल हे कोणत्या आंदोलनाशी संबंधीत आहेत?

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) **[18]**

अ) भारतातील ग्रामीण शिक्षणाच्या समस्या विशद करा.

ब) लाभ क्षेत्र विकास कार्यक्रम

क) राष्ट्रीय ग्रामीण उपजिवीका अभियानाची वैशिष्टे लिहा.

ड) हिवरे बाजार गावाची आर्थिक-सामाजिक स्थिती.

प्रश्न 3) **खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 100 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)** **[16]**

अ) **सर्व शिक्षा अभियान कार्यक्रमाचे वर्णन करा.**

ब) **इंदिरा गांधी कालवा लाभ क्षेत्र विकास कार्यक्रम स्पष्ट करा.**

क) **सूक्ष्म वित्तपूरवठा योजनेतील शासनाच्या भूमिकेचे वर्णन करा.**

प्रश्न 4) **खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 300 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणताही एक)** **[20]**

अ) **ग्रामीण विकासाकरीता लक्ष्य गट कार्यक्रमाचे सविस्तर वर्णन करा.**

ब) **मेंढालेखा गाव क्षेत्राभ्यासाचे वर्णन करा.**

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : [ ]

PC-919

[Total No. of Pages : 4

[6301]-361

T.Y. B.A.

PSYCHOLOGY

DSE -1D : Experimental Psychology

(2019 Pattern) (Semester - VI) (36221)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Answer the following questions in 50 words each (any four)** **[20]**

a) What is an Experiment? State the types of experiments.

b) State the sources of problem statement.

c) State the formulations of hypothesis.

d) Explain the types of variables

e) State the weber's law.

f) What is sampling errors?

Q2) **Answer the following questions in 100 words each (any two).** **[20]**

a) Define Hypothesis. Discuss the types of hypotheses.

b) Define psychophysics. Discuss and calculate the DL by methods of constant stimuli.

c) Discuss the characteristics of experiments.

d) Describe the signal ditection theory.

***Q3)* Answer the following question in 500 words (any one)** **[20]**

a) Define sampling. Discuss the probability sampling.

b) Describe the methods of human learning.

***Q4)* Write short notes. (Any two)** **[10]**

a) Sampling

b) Serial learning

c) Threshold

d) Qualitative Research

♦ ♦ ♦

Total No. of Questions : 4]

PC-919

[6301]-361
T.Y. B.A.
PSYCHOLOGY
DSE -1D : Experimental Psychology
(2019 Pattern) (Semester - VI) (36221)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मुळ इग्रंजीची प्रश्न पत्रिका पहा.

प्रश्न 1) खालील पैकी चार प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दांत लिहा. **[20]**

अ) प्रयोग म्हणजे काय? प्रयोगांचे प्रकार सांगा.

ब) समस्या विधानाचे स्त्रोत सांगा.

क) अभ्युपगम निर्मिती/सुत्रीकरण स्पष्ट करा.

ड) परिवर्त्याचे प्रकार स्पष्ट करा.

इ) वेबरचा सिद्धांत सांगा.

य) नमूना प्रमाद म्हणजे काय?

प्रश्न 2) खालील पैकी दोन प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा. **[20]**

अ) अभ्युपगम व्याख्या द्या. अभ्युपगमाचे प्रकारांवर चर्चा करा.

ब) मनोभौतिकी व्याख्या द्या. स्थिर उदिद्पक पद्धतीने भेदनिक सीमामुल्य कसे शोधारून, यावर चर्चा करा.

क) प्रयोगाचे वैशिष्टये चर्चा करा.

ड) संकेत शोध उपपत्ती सविस्तर स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालील पैकी एका प्रश्नांचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. **[20]**

अ) नमुनाचयन व्याख्या द्या. संभाव्य नमुनाचयनांवर चर्चा करा.

ब) मानवी अध्ययन पद्धती सविस्तर स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) **[10]**

अ) नमुनाचयन

ब) श्रोणिक अध्ययन

क) सीमामुल्य

ड) गुणात्मक संशोधन

♦ ♦ ♦

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC-920

[Total No. of Pages : 4

[6301]-362

T.Y. B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

DSE-1D SPL.-3 : Regional Organization

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36271)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Answer the following questions in 100 words each. (Any Three)** **[3 × 5 = 15]**

a) Explain the Future of SAARC.

b) What are the Objectives of European Union.

c) Explain the Structure of ASEAN.

d) Explain the Importance of OPEC.

e) Explain the role of BIMSTEC.

Q2) **Answer the following questions in 300 Words each. (any One)** **[1 × 15 = 15]**

a) What are the Problems before SAARC? Explain.

b) Explain the Challenges and Present Situation of European Union.

Q3) **Answer the following questions in 200 words each. (Any Two)** **[2 × 10 = 20]**

a) Explain the relation between India and ASEAN.

b) Explain the Aims and Objectives of OPEC.

c) Describe the aims and Objectives of BIMSTEC.

d) Trace the BRICS Summit.

P.T.O.

Q4) **Write Short Notes (Any Four) :** **[4 × 5 = 20]**

a) Success of SAARC

b) Structure of European Union

c) ASEAN Summit

d) Structure of OPEC

e) Role of BIMSTEC on Counter Terrorism

f) Present Situation of BRICS.

Total No. of Questions : 4]

PC-920

[6301]-362
T.Y. B.A.
DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES
DSE-1D SPL.-3 : Regional Organization
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36271)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा. (कोणतेही तीन) **[3 × 5 = 15]**

अ) सार्कचे भवितव्य स्पष्ट करा.

ब) युरोपियन युनियनची उद्दिष्टे कोणती?

क) आशियानची रचना स्पष्ट करा.

ड) ओपेकचे महत्व स्पष्ट करा.

इ) बिमस्टेक (BIMSTEC) ची भूमिका स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दांत लिहा. (कोणताही एक) **[1 × 15 = 15]**

अ) सार्क पुढील समस्या कोणत्या? स्पष्ट करा.

ब) युरोपियन युनियन समोरील आव्हाने आणि सद्यस्थिती स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन) **[2 × 10 = 20]**

अ) भारत आणि आशियान मधील संबंध स्पष्ट करा.

ब) ओपेक (OPEC) चे हेतू आणि उद्दिष्टे स्पष्ट करा.

क) बिमस्टेकचे हेतू आणि उद्दिष्टे विशद करा.

ड) ब्रिक्स (BRICS) च्या परिषदांचा आढावा घ्या.

प्रश्न 4) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही चार) **[4 × 5 = 20]**

अ) सार्कचे यश

ब) युरोपियन युनियनची रचना

क) आशियान शिखर परिषद

ड) ओपेक (OPEC) ची रचना

इ) बिमस्टेकची दहशतवाद विरोधी भूमिका

फ) ब्रिक्स ची सद्यस्थिती

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PC-921

[Total No. of Pages : 2

[6301]-363
T.Y. B.A.
ENGLISH
DSE-1D : Appreciating Novel
Texts : A) A Farewell to Arms - Ernest Hemingway
B) The Painter of Signs - R. K. Narayan
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36331)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Attempt any three of the following questions :** **[15]**

a) How does war affect love in ‘A Farewell to Arms’?

b) Comment on the theme of friendship between Henry and Rinaldi in ‘A Farewell to Arms’.

c) Describe the use of symbols in ‘A farewell to Arms’.

d) What role does Helen Ferguson play in ‘A farewell to Arms’?

e) Discuss catherine as a tragic heroine in ‘A Farewell to Arms’.

Q2) **Attempt any three of the following questions :** **[15]**

a) Comment on the narrative techniques used by Ernest Hemingway in ‘A Farewell to Arms’.

b) Attempt a character sketch of Henry in ‘A Farewell to Arms’.

c) Elaborate the importance of the title of the novel ‘A Farewell to Arms’.

d) Write a note on the eviding of the novel ‘A Farewell to Arms’.

e) Write a brief note on the plot and structure of ‘A Farewell to Arms’.

P.T.O.

Q3) **Attempt any three of the following questions :** **[15]**

a) Explain the regional setting of the novel ‘The Painter of Signs’.

b) How does R.K. Narayan depicf Raman as a protagonist of the novel?

c) Comment on the beginning of the novel ‘The Painter of Signs’.

d) Compare and contrast the characters of Laxmi and Daisy.

e) How do the villagers react to the family Planning Policy in ‘The Painter of Signs’?

Q4) **Attempt any three of the following questions :** **[15]**

a) What is ending of the novel ‘The Painter of Signs’?

b) Attempt a character sketch of Daisy.

c) Coment on the narrative techniques of the novel ‘The Painter of Signs’.

d) Describe the rustic background used in ‘The Painter of Signs’.

e) Explain the elements of irony and pathos reflected in ‘The Painter of Signs’.

Q5) **Attempt any one of the following questions :** **[10]**

a) Compare and contrast the characters of Catherine Barkley and Daisy in the novels ‘A Farewell to Arms’ and ‘The Painter of Signs’.

b) Comment on the political upheavals as depicted in the novels ‘A Farewell to Arms’ and ‘The Painter of Signs’.

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC-922

[Total No. of Pages : 3

[6301]-364

T.Y. B.A.

MATHEMATICS

DSE 1D : MS - 7 : Complex Analysis

(2019 Pattern) (Semester - VI) (36341)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***
3) ***Use of calculator is allowed.***

Q1) Attempt any five of the following. **[10]**

a) Show that limit of the function $f(z)=\left(\frac{z}{\bar{z}}\right)$ as z tends to 0 does not exists.

b) Find $\int_0^{\pi/6} e^{2it}dt$.

c) Find a repressentation of function $f(z)=\frac{1}{z+1}$ in negative powers of z that is valid when $1<|z|<\infty$.

d) Find all z such that $e^z = -2$.

e) Find the singular points for the function $f(z)=\frac{z+1}{z^3(z^2+1)}$.

f) Define residue of $f(z)$ at the isolated singular point z_0.

g) Evaluate $\int_c e^z dz$, where c is the unit circle $|z| = 1$.

P.T.O.

Q2) Attempt any four of the following : **[20]**

a) State Liouville theorem and fundamental theorem of algebra.

b) Show that $u(x, y) = y^3 - 3x^2y$ is harmonic and find its harmonic conjugate.

c) Write the two Laurent series in powers of z that represent the function $f(z) = \dfrac{1}{z(1+z^2)}$ in certain domain and specify those domain.

d) If C is any simple closed contour, then show that $\int_c exp(z^3)dz = 0$.

e) Using Cauchy's residue theorem, evaluate $\int_c \dfrac{z+1}{z^2 - 2z} dz$, where C is the circle $|z| = 3$ in the positive sense.

f) Prove that a function f that is analytic at a point z_0 has a zero of order m there if and only if there is a function g, which is analytic and $f(z) = (z - z_0)^m g(z)$.

Q3) Attempt any four of the following : **[20]**

a) Without evaluating integral show that $\left|\int_c \dfrac{z+4}{z^3 - 1} dz\right| \leq \dfrac{6\pi}{7}$ where c is the are of circle $|z| = 2$ from $z = 2$ to $z = 2i$ that lies in the first quadrant.

b) Show that for all z

i) $\overline{\sin z} = \sin \overline{z}$

ii) $\overline{\cos z} = \cos \overline{z}$

c) If f is an entire and bounded function in the complex plane, then prove that $f(z)$ is constant throughout the plane.

d) If f be continuous in domain D. If $\int_c f(z)dz = 0$ for every closed contour lying in D, then show that f is analytic throughout D.

e) Find all the roots in rectangular coordinates, exhibit them as vertices of certain squares and point out which is principal root for $(-16)^{1/4}$.

f) Find the Laurent series that represents the function $f(z) = z^2 \sin\left(\dfrac{1}{z^2}\right)$.

Q4) Attempt any two of the following : **[20]**

a) i) Show that when $z \neq 0$

$$\frac{\sin(z^2)}{z^4} = \frac{1}{z^2} - \frac{z^2}{3!} + \frac{z^6}{5!} - \frac{z^{10}}{7!} + \ldots$$

ii) Show that $f(z) = |z|^2$ is differentiable only at $z = 0$.

b) i) Show that :

$$\left(1+\sqrt{3i}\right)^{-10} = 2^{-11}\left(-1+\sqrt{3i}\right).$$

ii) Determine whether $f'(z)$ exits for $f(z) = \frac{1}{z}$, Find $f'(z)$, if exists.

c) Find the value of the integral of $g(z)$ around the circle $|z - i| = 2$ in the positive sense when

i) $g(z) = \frac{1}{z^2 + 4}$

ii) $g(z) = \frac{1}{(z^2 + 4)^2}$

d) i) Find Maclaurin series expansion of $f(z) = \frac{z}{z^4 + 9}$.

ii) Define three types of isolated singularity. Give examples of essential singularity and removable singularity.

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC-923

[Total No. of Pages : 4

[6301]-365

T.Y. B.A.

SOCIOLOGY

DSE -1D : Techniques of Social Research

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36371)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Write short note (Any three)** **[15]**

a) Meaning of Qualitative Research.

b) Questionnaire

c) Non - participant observation.

d) Meaning of case study method.

e) Uses of graphs in data anlysis.

Q2) **Answer the following questions in 50 words each (any three).** **[15]**

a) Explain the concept of Dispersion.

b) Write the meaning of Quantitative Research.

c) Write the advantages of survey (Any two)

d) What is mean?

e) Write the advantages of observation techniques (Any Two)

P.T.O.

***Q3)* Answer the following question in 200 words Each (Any two)** **[20]**

a) Explain the nature of case study method.

b) Discuss the types of questionnaire Techniques.

c) Elaborate the Nature of survey method.

d) Explain the Report writing in brief.

***Q4)* Answer the following question in 300 words Each (Any one)** **[20]**

a) Analyse the measures of central Tendency.

b) Define Interview. Explain the advantages and disadvantages of Interview.

♦ ♦ ♦

Total No. of Questions : 4]

PC-923

[6301]-365

T.Y. B.A.

SOCIOLOGY

DSE -1D : Techniques of Social Research

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36371)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील पैकी कोणत्याही तीन टिपा लिहा. **[15]**

अ) गुणात्मक संशोधनाचा अर्थ

ब) प्रश्नावली

क) असहभागी निरीक्षण

ड) व्यष्टी अध्ययन पद्धतीचा अर्थ

इ) तथ्य विश्लेषणात आलेखाचे उपयोग

प्रश्न 2) खालील पैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दांत लिहा. **[15]**

अ) अपकिरण संकल्पना स्पष्ट करा.

ब) संख्यात्मक संशोधनाचा अर्थ लिहा.

क) सर्वेक्षणाचे फायदे लिहा. (कोणतेही दोन)

ड) माध्य म्हणजे काय?

इ) निरीक्षण तंत्राचे फायदे लिहा. (कोणतेही दोन)

प्रश्न 3) खालील पैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा. **[20]**

अ) व्यष्टी अध्ययन पद्धतीचे स्वरूप स्पष्ट करा.

ब) प्रश्नावली तंत्राच्या प्रकाराची चर्चा करा.

क) सर्वेक्षण पद्धतीच्या स्वरूपाचे वर्णन करा.

ड) अहवाल लेखन थोडक्यात स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालील पैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. **[20]**

अ) केंद्रीय प्रवृत्तीचे परिमाणे याचे विश्लेषण करा.

ब) मुलाखतीची व्याख्या सांगून मुलाखतीचे फायदे आणि तोटे स्पष्ट करा.

♦ ♦ ♦

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : [ ]

PC-924

[Total No. of Pages : 4

[6301]-367

T.Y. B.A.

PHILOSOPHY

DSE-1D : Thinkers and Textual Studies : Textual Studies

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36421)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Answer the following questions in 100 words each. (Any Three)** **[15]**

a) What is Synthetic Proposition?

b) State the criteria of verifiability.

c) State the influence of Socrates on Plato.

d) Explain the dialectical method of Socrates.

e) What is Appearance according to Russell?

Q2) **Answer the following questions in 200 words each. (Any Two)** **[20]**

a) Briefly write Russell's problem of a prior knowledge.

b) Explain class division characteristic of Plato's ideal state.

c) Briefly describe Plato's radical views on justice.

d) Briefly explain the concept of pragmatic Verifiability.

Q3) **Write Short notes in 100 words each. (Any Three)** **[15]**

a) Morality : A. J. Ayer

b) Criticism of Plato's concept of Ideal state

c) Problem of Induction: Russell

d) The allegory of Plato's cave.

e) Russell's concept of Probability.

Q4) **Answer the following question in 400 words. (Any One)** **[20]**

a) Write in detail about Wittgenstein's picture theory.

b) Explain any four philosophical problems faced by Russell.

Total No. of Questions : 4]

PC-924

[6301]-367
T.Y. B.A.
PHILOSOPHY
DSE-1D : Thinkers and Textual Studies : Textual Studies
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36421)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना :
1) *सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.*
2) *उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.*
3) *संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.*

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची प्रत्येकी 100 शब्दांत उत्तरे लिहा. **[15]**

अ) संश्लेषक विधान म्हणजे काय?

ब) प्रचिती क्षमतेचे निकष सांगा.

क) प्लेटोवरील सॉक्रेटिसचा प्रभाव सांगा.

ड) सॉक्रेटिसची द्वंद्वात्मक पद्धती विशद करा.

इ) रसलेला अनुसरून आभास म्हणजे काय?

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची प्रत्येकी 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. **[20]**

अ) रसेलच्या पुर्वप्राप्त ज्ञानाची समस्या थोडक्यात लिहा.

ब) प्लेटोच्या आदर्श राज्याच्या वैशिष्ट्यांपैकी वर्ग विभाजन वैशिष्ट्याची माहिती द्या.

क) प्लेटोचा न्यायविषयक उग्रवादी विचार थोडक्यात सांगा.

ड) व्यावहारिक प्रचितिक्षमता संकल्पना थोडक्यात सांगा.

प्रश्न 3) **खालीलपैकी कोणत्याही तीनावार प्रत्येक 100 शब्दांत टीपा लिहा.** **[15]**

अ) **नितिशास्त्र : ए. जे. एयर**

ब) **प्लेटोच्या आदर्श राज्य संकल्पनेवरील टीका**

क) **विगमन समस्या : रसेल**

ड) **प्लेटोच्या गुहेचे रूपक**

इ) **रसेलची संभाव्यता संकल्पना**

प्रश्न 4) **खालील प्रश्नाचे 400 शब्दांत उत्तर लिहा. (कोणताही एक)** **[20]**

अ) **विट्गेन्स्टानची चित्र उपपत्ती सविस्तर लिहा.**

ब) **रसेलला भेडसावणाऱ्या तत्त्वज्ञानातील कोणत्याही चार समस्यांचे स्पष्टीकरण द्या.**

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC-925

[Total No. of Pages : 4

[6301]-368

T.Y. B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

DSE-1D : Financial Administration

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36441)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Answers any 8 of the following (20 words) :** **[16]**

a) State the function of comptroller and Auditor General of India?

b) Explain the role of finance commission of India?

c) State the challenges facing comptroller and Auditor General of India?

d) Who was the first finance commission of India?

e) Who was appointed as the Eleventh finance commission?

f) State the utility of Estimates committee?

g) Write the structure of estimates committee?

h) State the function of public Accounts committee.

i) State the challenges faced by globalization?

j) State the role of liberalization?

Q2) **Write any 4 short Notes (50 words) :** **[16]**

a) State the challenges facing privatization?

b) Discuss new Economic Policy of India?

c) Explain the meaning of liberalization and state its merits and demerits?

d) State the powers and duties of comptroller and Auditor General of India?

e) State the function of Estimates committee?

f) Write the characteristics of an Indian auditor?

P.T.O.

Q3) **Answer Any 3 of the following (100 words) : [18]**

a) Explain the structure of finance commisttees?

b) State the characteristics and function of comptroller and Auditor General of India?

c) Explain the function and role of finance commission of India?

d) Explain the meaning of Audit and write the function of financial administration?

Q4) **Answer any 2 of the following (200 words) : [20]**

a) Define globalization and state its merits and demerits?

b) Critically examine the new Economic policy of India?

c) Explain the role of finance commission in Indian economy?

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 4]

PC-925

[6301]-368
T.Y. B.A.
PUBLIC ADMINISTRATION
DSE-1D : Financial Administration
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36441)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना :
1) *सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.*
2) *उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.*
3) *संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.*

प्रश्न 1) कोणत्याही आठ प्रश्नांची उत्तरे लिहा (20 शब्दात) : **[16]**

अ) भारताच्या नियंत्रक व महालेखापरीक्षकाचे कार्य सांगा.

ब) भारतीय वित्त आयोगाची भूमिका स्पष्ट करा.

क) भारताच्या नियंत्रक व महालेखापरीक्षका समोरील अव्हाने सांगा.

ड) भारताचे पहिले वित्त आयोग कोण होते?

इ) 11 वे वित्त आयोग म्हणून कोणाची नेमनूक झाली.

फ) अंदाज समितीची उपयुक्तता सांगा.

य) अनुमान समितीची रचना लिहा.

र) लोकलेखा समितीची कार्ये सांगा.

ल) जागतिकीकरणा समोरील अव्हाने सांगा.

व) उदारीकरणाची भूमिका सांगा.

प्रश्न 2) कोणतेही चार प्रश्न सोडवा (50 शब्दात) **[16]**

अ) खाजगीकरणा समोरील अव्हाने सांगा.

ब) भारताच्या नवीन आर्थिक धोरणाची चर्चा करा.

क) उदारीकरणाचा अर्थ स्पष्ट करुन त्याचे गुणदोष सांगा.

ड) भारताच्या नियंत्रक व महालेखापरीक्षकाची अधिकार व कर्तव्य सांगा.

इ) अनुमान समितीचे कार्य सांगा.

फ) भारतीय लेखापरीक्षणाची वैशिष्ट्ये लिहा.

प्रश्न 3) कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा (100 शब्दात) : **[18]**

अ) वित्तीय समित्याची रचना स्पष्ट करा.

ब) भारताच्या नियंत्रक व महालेखापरीक्षकाचे वैशिष्ट्ये व कार्य सांगा.

क) भारतीय वित्त आयोगाचे कार्य व भूमिका स्पष्ट करा.

ड) लेखापरीक्षणाचा अर्थ स्पष्ट करून वित्तीय प्रशासनाचे कार्य लिहा.

प्रश्न 4) कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (200 शब्दात) : **[20]**

अ) जागतिकीकरणाचा अर्थ सांगून त्याचे गुणदोष सांगा.

ब) भारताच्या नवीन आर्थिक धोरणाचे टिकात्मक परीक्षण करा.

क) भारताच्या अर्थकारणात वित्त आयोगाची भूमिका स्पष्ट करा.

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC-926

[Total No. of Pages : 2

[6301]-369

T.Y. B.A.

MARATHI (मराठी)

DSE - 2D : विशेषस्तर अभ्यासपत्रिका वर्णनात्मक भाषाविज्ञान भाग – 2

(2019 Pattern) (Semester - VI) (36022)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांपर्यंत लिहा. **[10]**

अ) 'मुक्त रूपिका' ची संकल्पना स्पष्ट करा.

ब) केवलवाक्य म्हणजे काय हे सोदाहरण स्पष्ट करा.

क) शैलीगत अर्थ म्हणजे काय हे सोदाहरण स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांपर्यंत लिहा. **[20]**

अ) रूपिमांचे प्रकार सोदाहरण स्पष्ट करा.

ब) 'रूपिका–रूपिम–रूपिकांतर' यातील परस्परसंबंध स्पष्ट करा.

क) रूपिम विनियोगाची संकल्पना स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांपर्यंत लिहा. **[20]**

अ) वाक्य रचनेचे स्वरूप सोदाहरण स्पष्ट करा.

ब) वाक्याचे प्रमुख प्रकार सोदाहरण स्पष्ट करा.

क) 'प्रथमोपस्थित संघटक' ही संकल्पना सोदाहरण स्पष्ट करा.

P.T.O.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही <u>दोन</u> प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी <u>200</u> शब्दांपर्यंत लिहा. **[20]**

अ) अर्थाचे स्वरूप व संकल्पना स्पष्ट करा.

ब) अर्थाचे प्रमुख प्रकार सोदाहरण स्पष्ट करा.

क) अर्थविन्यासाची संकल्पना स्पष्ट करा.

▽ ▽ ▽ ▽

Total No. of Questions : 5

SEAT No. [ ]

PC-927

Total No. of Pages : 2

[6301]-370
T.Y.B.A. (Semester - VI)
URDU
DSE-2D : Philology & Linguistics (Special Paper-IV)
(2019 Pattern) (CBCS) (36072)

Total Marks :70] ***[Time :2½ Hours***

Instructions to the candidates:

1) *All the questions are compulsory.*

2) *Figures to the left side indicate full marks.*

سوال نمبر1: لسانیات کے مقاصد بیان کیجیئے ۔ **[10]**

یا

اردو میں لسانی شعور کے آغاز وارتقاء کا جائزہ لیجیئے ۔

سوال نمبر2: اردو زبان کے متعلق مختلف نظریات کو واضح کیجیئے ۔ **[15]**

یا

خاندان السنہ سے کیا مراد ہے؟ دنیا کی زبانوں کو کتنے خاندان میں تقسیم کیا گیا ہے؟

سوال نمبر3: زبان کی ارداری تشکیل میں عوام اور علماء کا کیا حصہ ہوتا ہے واضح کیجیئے ۔ **[10]**

یا

محمود شیرانی کا نظریہ پنجاب میں اردو پر اپنے خیالات کا اظہار کیجیئے ۔

P.T.O.

سوال نمبر4 : ہندآریائی زبان پر سیر حاصل گفتگو کیجیئے۔ **[15]**

یا

اردو کی ابتدائی نشونما کے متعلق مختلف نظریات کی وضاحت کیجیئے۔

سوال نمبر5: کسی دو پر مختصر نوٹ لکھیے۔ **[20]**

i) نصیرالدین ہاشمی کا نظریہ

ii) دنیا کا زبانیں اوران کے خاندان/ دکن میں اردو

iii) زبان کے فروغ میں کسی دوصوفیاء اکرام کی خدمات

iv) علم لسان کی افادیت

✔ ✔ ✔ ✔

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PC-928

[Total No. of Pages : 3

[6301]-371
T.Y. B.A.
HINDI (हिंदी)
DSE-2D (S-4) : हिंदी भाषा और उसका विकास
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36092)

समय : 2½ घंटे] *[पूर्णांक : 70*

सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
2) दाहिनी ओर प्रश्न के पूर्णांक है।

प्रश्न 1) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए : **[14]**

अ) भाषा की परीभाषा एवं स्वरूप को स्पष्ट कीजिए।

ब) 'भाषा पैतृक संपत्ति नहीं है' सोदाहरण स्पष्ट कीजिए।

क) अंतर्राष्ट्रीय भाषा का सामान्य परिचय लिखिए।

ड) बोली और भाषा का सामान्य अंतर स्पष्ट कीजिए।

प्रश्न 2) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए : **[14]**

अ) 'पूर्वी हिंदी' की बोलियों का परिचय लिखिए।

ब) 'मारवाडी बोली' का क्षेत्र एवं विशेषताएँ लिखिए।

क) तद्भव शब्दावली का परिचय दीजिए।

ड) विदेशी शब्दों का सोदाहरण परिचय लिखिए।

प्रश्न 3) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए : **[14]**

अ) देवनागरी लिपि के विकास पर प्रकाश डालिए।

ब) नागरी लिपि की अवधारणा स्पष्ट कीजिए।

क) देवनागरी लिपि की चार विशेषताओं को स्पष्ट कीजिए।

ड) देवनागरी लिपि में सुधार के प्रयास को स्पष्ट कीजिए।

प्रश्न 4) निम्नलिखित में से किन्हीं तीन टिप्पणियों को लिखिए : **[21]**

अ) भाषा अर्जित संपत्ति है

ब) बोली

क) देशज शब्द

ड) अवधी का परिचय

इ) नागरी लिपि की वैज्ञानिकता

फ) देवनागरी लिपि का नामकरण

प्रश्न 5) निम्नलिखित में से किन्हीं सात बहुविकल्पिय प्रश्नों के उचित पर्याय लिखिए : **[7]**

i) बोली से भाषा .... होती है।

अ) छोटी ब) समान

क) विषम ड) बड़ी

ii) ''उच्चरित ध्वनिसंकेतों की सहायता से भाव या विचार की पूर्ण अभिव्यक्ति भाषा है'' प्रस्तुत परिभाषा किसकी है?

अ) भोलानाथ तिवारी ब) देवेंद्रनाथ शर्मा

क) डॉ. सरयू प्रसाद ड) प्रेमचंद

iii) विश्वभाषा का पर्यायवाची नाम क्या है?

अ) अंतर्राष्ट्रीय भाषा ब) संचार भाषा

क) संपर्क भाषा ड) राजभाषा

iv) भाषा परिवर्तनशील होती है – यह विधान .... है।

अ) सही ब) गलत

क) आर्थिक ड) धार्मिक

v) भारतीय संविधान के अनुसार हिंदी .... है।

अ) संपर्क भाषा ब) राजभाषा

क) राष्ट्रभाषा ड) बोली

vi) इसमें से पश्चिमी हिंदी की बोली है –

अ) अवधी ब) कौरवी

क) बघेली ड) मैथिली

vii) अवधी किस क्षेत्र की बोली है?

अ) महाराष्ट्र ब) अयोध्या

क) पंजाब ड) कर्नाटक

viii) ब्रजभाषा की प्रसिद्ध रचना कौन–सी है?

अ) रामचरितमानस
ब) सूरसागर
क) पद्मावत
ड) कामायनी

ix) ''एक ध्वनि के लिए एक लिपि चिह्न'' यह विशेषता किस लिपि की है?

अ) देवनागरी
ब) ब्राह्मी
क) खरोष्ठी
ड) रोमन

x) हिंदी भाषा का उद्भव .... से हुआ है।

अ) संस्कृत
ब) अंग्रेजी
क) उर्दु
ड) जपानी

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PC-929

[6301]-372
T.Y. B.A.
SANSKRIT (संस्कृत)
DSE-2D : सदानन्दयतिकृतः वेदान्तसारः
(2019 Pattern) (Semester - VI) (36112)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions :
1) *All questions are compulsory.*
   सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) *Figures to right indicate full marks.*
   उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

Q1) Write a reference to context to any three of following. **[15]**

खालीलपैकी कोणत्याही तिघांचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण द्या.

i) यथा दीपो निवातस्थो नेङ्गते सोपमा स्मृता ।

ii) अतस्तत्तद्भासकं नित्यशुद्धबुद्धमुक्तसत्यस्वभावं प्रत्यक् चैतन्यमेवात्मवस्त्विति वेदान्तविदनुभवः ।

iii) तत्रानुबन्धो नामाधिकारिविषयसंबन्धप्रयोजनानि ।

iv) अत्र गङ्गायां घोषः प्रतिवसति इति वाक्यवज्जहल्लक्षणापि न संगच्छते ।

Q2) A) Write any ten answer. **[10]**

कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

अ		ब	
i)	केवलाद्वैतवादप्रवर्तकः	a)	निषिद्धकर्माणि
ii)	सदानन्दयतेः गुरुः	b)	ब्रह्मैव भवति
iii)	जातेष्टिः	c)	चत्वारि
iv)	नरकाद्यनिष्टसाधनानि	d)	अज्ञानम्
v)	सन्ध्यावन्दनम्	e)	जाग्रतावस्था
vi)	ब्रह्म वेद	f)	अविद्योपाधियुतं चैतन्यम्

P.T.O.

vii) अधिकारिलक्षणे साधनानि — g) जहदजहल्लक्षणा

viii) भावरूपम् — h) भाट्टमीमांसकाः

ix) विश्व — i) आद्यश्रीलीशङ्काराचार्यः

x) प्राज्ञः — j) नित्यकर्म

xi) प्रज्ञानघन एवानन्दमयः — k) नैमित्तिककर्म

xii) सोऽयं देवदत्त अत्र लक्षणा — l) गोविन्दपादाचार्यः

m) अद्वयानन्दः

B) Write answers in the Sanskrit language. (Any Five) **[5]**

संस्कृत भाषेत उत्तर द्या. (कोणतेही पांच)

i) सूक्ष्मशरीरे कति अवयवानि सन्ति?

ii) उदान वायोः स्थानं लिखत?

iii) इहामुत्रफलभोगविराग इत्यस्मिन् पदे अमुत्र शब्दस्य अर्थः कः?

iv) गङ्गायां घोष अस्ति इत्यस्मिन् वाक्ये का लक्षणा?

v) निर्विकल्पसमाधौ विघ्नाः कति?

vi) स्थूलशरीरव्यष्ट्युपहितस्य चैतन्यस्य संज्ञा का?

Q3) Write a broad answer. (Any One) **[20]**

दीर्घोत्तर लिहा. (कोणतेही एक)

i) वेदान्तशास्त्राधिकारीलक्षणम्।

ii) पञ्चकोषविवरणम्।

Q4) Write a short note in English or Marathi **[20]**

टीपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

i) जीवन्मुक्तलक्षणम्।

ii) तात्पर्यावधारणस्य षडिलङ्गविचारः।

iii) अपवादः।

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC-930

[Total No. of Pages : 4

[6301]-373

T.Y. B.A.

ECONOMICS

DSE-2D : Public Finance - II

(2019 Pattern) (Semester - VI) (36152) (Special Paper - IV)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***Attempt all questions.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***
3) ***Answers should be precise and to the point.***
4) ***Draw neat diagram wherever necessary.***

Q1) **Answer the following questions in 20 words. (Any Eight)** **[16]**

a) What is meant by Fiscal Policy?

b) What is meant by Deficit budget?

c) Who was the chairman of the 15th Finance commission?

d) State the two functions of central government.

e) Define deficit financing.

f) What is meant by surplus budget?

g) State the two instruments of fiscal policy?

h) What is meant by revenue deficit?

i) State the two causes of conflict in the centre-state financial relationship.

j) State the two features of fiscal policy.

P.T.O.

Q2) **Answer the following questions in 50 words (any four) : [16]**

a) State the objectives of Fiscal Policy.

b) Explain the nature of budget.

c) Explain the favourable effects of deficit financing.

d) State the functions of finance commission.

e) State the features of budget.

f) State the taxes under the purview of central government.

Q3) **Answer the following questions in 100 words (Any three) [18]**

a) Explain the types of Budget.

b) Explain the limitations of Fiscal policy.

c) Explain the objectives of deficit Financing.

d) Explian the recommendation of 15th Finance Commission.

Q4) **Answer the following questions in 200 words each (Any two) [20]**

a) Review of Fiscal Policy in India Since 2011.

b) Explain the role of deficit financing in Developing countries.

c) What is gender budget? Explain the importance of gender budget.

Total No. of Questions : 4]

PC-930

[6301]-373
T.Y. B.A.
ECONOMICS
DSE-2D : Public Finance - II
(2019 Pattern) (Semester - VI) (36152) (Special Paper - IV)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना :
1) *सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.*
2) *उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.*
3) *उत्तरे नेमकी व मुद्देसुद असावी.*
4) *आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.*
5) *संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.*

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे 20 शब्दांत लिहा. (कोणतेही आठ) **[16]**

अ) राजकोषीय धोरण म्हणजे काय?

ब) तुटीचे अंदाजपत्रक म्हणजे काय?

क) 15 व्या वित्त आयोगाचे अध्यक्ष कोण होते?

ड) केंद्र सरकारची दोन कार्य सांगा.

इ) तुटीच्या अर्थभरण्याची व्याख्या द्या.

फ) शिलकीचे अंदाजपत्रक म्हणजे काय?

य) राजकोषीय धोरणाची दोन साधने सांगा.

र) महसुली तुट म्हणजे काय?

ल) केंद्र व राज्य वित्तीय संबंधातील संघर्षाची दोन कारणे सांगा.

व) राजकोषीय धोरणाची दोन वैशिष्ट्ये सांगा.

प्रश्न 2) **खालील प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दांत लिहा. (कोणतेही चार)** **[16]**

अ) राजकोषीय धोरणाची उद्‌दिष्टे सांगा.

ब) अंदाजपत्रकाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

क) तुटीच्या अर्थभरण्याचे अनुकुल परिणाम स्पष्ट करा.

ड) वित्त आयोगाची कार्य सांगा.

इ) अंदाजपत्रकाची वैशिष्ट्ये सांगा.

फ) केंद्र सरकारच्या कार्यक्षेत्रातील कर सांगा.

प्रश्न 3) **खालील प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा. (कोणतेही तीन)** **[18]**

अ) अंदाजपत्रकाचे प्रकार स्पष्ट करा.

ब) राजकोषीय धोरणाच्या मर्यादा स्पष्ट करा.

क) तुटीच्या अर्थभरण्याची उद्‌दीष्ट्ये स्पष्ट करा.

ड) 15 व्या वित्त आयोगाच्या शिफारशी स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) **खालील प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दात लिहा. (कोणतेही दोन)** **[20]**

अ) 2011 पासुनच्या भारताच्या राजकोषीय धोरणाचा आढावा घ्या.

ब) विकसनशील देशांतील तुटीच्या अर्थभरण्याची भुमिका स्पष्ट करा.

क) लिंगाधारित अंदाजपत्रक म्हणजे काय? लिंगाधारित अंदाजपत्रकाचे महत्व स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC-931

[Total No. of Pages : 4

[6301]-374

T.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE

DSE-2D : International Relations

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36162)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Answers any eight of the following questions (20 words) :** **[16]**

a) Meaning of Non-Alignment.

b) What is colonialism?

c) Define Privatisation.

d) Give two examples of South-South Cooperation.

e) What is development?

f) Write the meaning of International Terrorism.

g) Name two Environmental Organisations.

h) Write any two principles of NAM.

i) Give two types of Globalisation.

j) What is New International Economic Order.

Q2) **Write any four of the following Short Notes (50 words) :** **[16]**

a) Evolution of NAM.

b) Limits of Globalisation.

c) Hunger

d) North-South divide.

e) Two features of Non Alignment.

f) Neo-Colonialism.

P.T.O.

Q3) **Answer Any three of the following questions (100 words) : [18]**

a) Explain the relevance of NAM.

b) Discuss the need for South-South cooperation.

c) Explain the types of Human Rights.

d) State the nature of Terrorism.

Q4) **Answer any two of the following questions (200 words) : [20]**

a) Critically examine the Role of the state in the context of Globalisation.

b) What is Terrorism? Discuss in detail the types of Terrorism.

c) Analyse the need for a New International Economic Order.

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 4]

PC-931

[6301]-374
T.Y. B.A.
POLITICAL SCIENCE
DSE-2D : International Relations
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36162)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना :
1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) कोणत्याही आठ प्रश्नांची उत्तरे लिहा (20 शब्दात) : **[16]**

अ) अलिप्ततावादाचा अर्थ

ब) वसाहतवाद म्हणजे काय?

क) खाजगीकरणाची व्याख्या

ड) दक्षिण-दक्षिण सहकार्याची दोन उदाहरणे द्या.

इ) विकास म्हणजे काय?

फ) आंतरराष्ट्रीय दहशतवादाचा अर्थ लिहा.

य) दोन पर्यावरणाच्या संस्थांची नाव सांगा.

र) NAM ची कोणतीही दोन तत्वे लिहा.

ल) जागतिकीकरणाचे दोन प्रकार सांगा.

व) नवीन आंतरराष्ट्रीय आर्थिक व्यवस्था म्हणजे काय?

प्रश्न 2) **कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा (50 शब्दात)** **[16]**

अ) 'NAM' ची उत्क्रांती

ब) जागतिकीकरणाच्या मर्यादा

क) भूक

ड) उत्तर-दक्षिण विभागणी

इ) अलिप्ततावादाची दोन वैशिष्ट्ये

फ) नव वसाहतवाद

प्रश्न 3) **कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे लिहा (100 शब्दात) :** **[18]**

अ) 'NAM' ची प्रासंगिकता विशद करा.

ब) दक्षिण-दक्षिण सहकार्याची गरज यावर चर्चा करा.

क) मानवी हक्कांचे प्रकार विशद करा.

ड) दहशतवादाचे स्वरूप नमूद करा.

प्रश्न 4) **कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा (200 शब्दात) :** **[20]**

अ) जागतिकीकरणाच्या संदर्भात राज्याच्या भूमिकेचे टिकात्मक परिक्षण करा.

ब) दहशतवाद म्हणजे काय? दहशतवादाच्या प्रकारांची सविस्तर चर्चा करा.

क) नवीन आंतरराष्ट्रीय आर्थिक व्यवस्थेच्या गरजेचे विश्लेषण करा.

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC-932

[Total No. of Pages : 4

[6301]-375

T.Y. B.A.

HISTORY

DSE - 2D : History of Maharashtra in the 20th Century

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36172)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) *All questions are compulsory.*
2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following questions in 300 words : **[15]**

a) Explain the work of Rajarshi Chhatrapati Shahu Maharaj in detail.

OR

b) What is Industrialization? Explain the causes and effect of industrialization.

Q2) Answer any one of the following questions in 300 words : **[15]**

a) State the nature of the Non-Brahmin movement and explain the rationate behind it's rise.

OR

b) Brief review of the Maharashtra - Karnataka border dispute.

Q3) Answer any two following questions in 200 words each : **[20]**

a) Explain the educational works of Karmaveer Bhaurao Patil in detail.

b) What is urbanization? Explain the problems of urbanization by saying that.

c) Take a look at the Peasant Movement in Maharashtra.

d) Explain the contribution of Swami Ramanand Teerth in Marath Wada Mukti Sangram.

P.T.O.

Q4) Write the short notes (any Four) : **[20]**

a) Depressed Classes Mission.

b) Kalaram Temple Satyagraha.

c) Sharda Sadan.

d) Sugar Industry.

e) Educational Policy of Maharaja Sayajirao Gaikwad.

f) Yashwantrao Chavhan and Samyukt Maharashtra Movement.

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 4]

PC-932

[6301]-375
T.Y. B.A.
इतिहास
DSE - 2D : History of Maharashtra in the 20th Century
(विसाव्या शतकातील महाराष्ट्राचा इतिहास)
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36172)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना :
1) *सर्व प्रश्न अनिवार्य आहे.*
2) *उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.*
3) *संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.*

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांचे 300 शब्दांत उत्तर लिहा. (कोणतेही एक) **[15]**

अ) राजर्षी छ. शाहु महाराजांचे योगदान सविस्तर स्पष्ट करा.

किंवा

ब) औद्योगिकीकरण म्हणजे काय? ते सांगून औद्योगिकीकरणाची कारणे व परिणाम सांगा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांचे 300 शब्दांत उत्तर लिहा. (कोणतेही एक) **[15]**

अ) ब्राम्हणेत्तर चळवळीचे स्वरूप सांगून तीच्या उद्याची कारणमीमांसा स्पष्ट करा.

किंवा

ब) महाराष्ट्र–कर्नाटक सीमा प्रश्नाचा सविस्तर वृत्तांत द्या.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) **[20]**

अ) कर्मवीर भाऊराव पाटील यांचे शैक्षणिक क्षेत्रातील योगदान विशद करा.

ब) नागरीकरण म्हणजे काय? ते सांगून नागरीकरणाच्या समस्यां स्पष्ट करा.

क) महाराष्ट्रातील शेतकरी चळवळीचा आढावा घ्या.

ड) मराठवाडा मुक्ती संग्रामात स्वामी रामानंद तीर्थ यांचे योगदान स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) टिपा लिहा. (कोणत्याही चार) **[20]**

अ) डिप्रेस्ड क्लासेस मिशन

ब) काळाराम मंदिर सत्याग्रह

क) शारदा सदन

ड) साखर उद्योग

इ) महाराजा सयाजीराव गायकवाड यांचे शैक्षणिक धोरण

फ) यशवंतराव चव्हाण व संयुक्त महाराष्ट्र चळवळ

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC-933

[Total No. of Pages : 4

[6301]-376

T.Y. B.A.

HISTORY

DSE 2D : Constitutional Developments in India (1858-1950)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36173)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Answer the following question in 300 words (any one)** **[15]**

a) Explain the important provisions of the India Act, 1891 and evaluate this law.

OR

b) Explain the important provisions and significance of the Montagu - chelms ford Amendment Act of 1919.

Q2) **Answer the following question in 300 words (any one)** **[15]**

a) State the salient features of Government of India Act, 1935 and evaluate it.

OR

b) State the salient features of the Indian constitution.

Q3) **Answer the following question in 200 words (any two)** **[20]**

a) Explain the causes for the Government of India Act of 1861 and state the major provisions concerning the central and provincial ligislatures.

b) Explain the provisions and significance of the Morley - Minto reforms Act, 1909.

c) Explain information about working of provincial Autonomy.

d) Review briefly the cabinet mission plan.

P.T.O.

***Q4)* Short notes (Any four)** **[20]**

a) Queen's proclamation

b) Montague's Declaration of August 1917.

c) Nehru Report

d) Second Round Table conference

e) Wavell plan

f) Indian Independence Act, 1947.

♦ ♦ ♦

Total No. of Questions : 4]

PC-933

[6301]-376
T.Y. B.A.
HISTORY
DSE 2D : Constitutional Developments in India (1858-1950)
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36173)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नाचे 300 शब्दांत उत्तर द्या (कोणताही एक) **[15]**

अ) इ. स. 1891 च्या भारत विषयक कायद्यातील महत्वाच्या तरतुदी स्पष्ट करा आणि या कायद्याचे मुल्यमापन करा.

किंवा

ब) इ. स. 1919 च्या मॉंटेग्यू – चेम्सफोर्ड सुधारणा कायद्यातील महत्वाच्या तरतुदी आणि महत्व स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नाचे 300 शब्दांत उत्तर द्या (कोणताही एक) **[15]**

अ) इ. स. 1935 च्या भारतविषयक कायद्याचे ठळक वैशिष्ट्ये सांगून त्या कायद्याचे मुल्यमापन करा.

किंवा

ब) भारतीय राज्यघटनेची ठळक वैशिष्ट्ये सांगा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नाचे 200 शब्दांत उत्तर द्या (कोणतेही दोन) **[20]**

अ) इ. स. 1861 च्या भारतविषयक कायद्याची कारणे सांगून इ. स. 1861 च्या कायद्याच्या केंद्रीय व प्रांतीय विधीमंडळाच्या प्रमुख तरतुदी सांगा.

ब) इ. स. 1909 च्या मोर्ले – मिंटो सुधारणा कायद्याच्या तरतुदी आणि महत्व स्पष्ट करा.

क) प्रांतीय स्वायतत्ता सत्तेच्या कामकाजाविषयी माहिती स्पष्ट करा.

ड) कॅबिनेट मिशन योजनेचा थोडक्यात आढावा घ्या.

प्रश्न 4) **टिपा लिहा (कोणतेही चार)** **[20]**

अ) **राणीचा जाहीरनामा**

ब) **ऑगस्ट** 1917.**ची मॉंटेग्यू घोषणा**

क) **नेहरू अहवाल**

ड) **दुसरी गोलमेज परिषद**

इ) **वॅव्हेल योजना**

फ) **भारतीय स्वातंत्र्याचा कायदा,** 1947.

♦ ♦ ♦

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC-934

[Total No. of Pages : 4

[6301]-377

T.Y. B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

DSE-2D SPL-4 : Modern Warfare

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36272)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Answer the following questions in 100 words each. (Any Three)**

[3 × 5 = 15]

a) Explain the Meaning and Concept of Nuclear Warfare.

b) What are the Methods of Economic Warfare.

c) Explain the Scope of Electronics Warfare.

d) Explain the Objectives of Star war.

e) Explain the Effects of Environmental warfare.

Q2) **Answer the following questions in 300 Words each. (any One)**

[1 × 15 = 15]

a) Explain in details the Origin and Development of Nuclear Warfare.

b) Describe in details Means and Methods of Psychological Warfare.

P.T.O.

Q3) **Answer the following questions in 200 words each. (Any Two)**

[2 × 10 = 20]

a) Explain in details the Nature of Nuclear Weapons and delivery system.

b) Describe the Consequences /effects of Economic Warfare.

c) Explain the Sources of Electronics Warfare.

d) State the Consequences and Preventive measures of Space Warfare.

Q4) **Write Short Notes (Any Four) :** **[4 × 5 = 20]**

a) Effects of Nuclear War

b) Mental health Problems of Soldier

c) Scope of Information Warfare

d) Concept of Space Warfare

e) Strategic Defence Initiative (SDI)

f) Scope of Environmental Warfare

Total No. of Questions : 4]

PC-934

[6301]-377
T.Y. B.A.
DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES
DSE-2D SPL-4 : Modern Warfare
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36272)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : *1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.*
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा. (कोणतेही तीन) **[3 × 5 = 15]**

अ) आण्विक युद्ध पद्धतीचा अर्थ आणि संकल्पना स्पष्ट करा.

ब) आर्थिक युद्धाच्या पद्धती कोणत्या?

क) इलेक्ट्रॉनिक्स युद्ध पद्धतीची व्याप्ती स्पष्ट करा.

ड) स्टार / तारका युद्धाची उद्दिष्टे स्पष्ट करा.

इ) पर्यावरणीय युद्ध पद्धतीचे परिणाम स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दांत लिहा. (कोणताही एक) **[1 × 15 = 15]**

अ) आण्विक युद्ध पद्धतीचा उगम आणि विकास सविस्तर स्पष्ट करा.

ब) मानसशास्त्रीय युद्ध पद्धतीची साधने आणि पद्धती सविस्तर विशद करा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन) **[2 × 10 = 20]**

अ) आण्विक शस्त्रांचे स्वरूप आणि वितरण व्यवस्था सविस्तर स्पष्ट करा.

ब) आर्थिक युद्ध पद्धतीचे परिणाम विशद करा.

क) इलेक्ट्रॉनिक्स युद्धपद्धतीचे स्त्रोत स्पष्ट करा.

ड) अवकाश युद्ध पद्धतीचे परिणाम आणि प्रतिबंधात्मक उपाय सांगा.

प्रश्न 4) **थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही चार)** **[4 × 5 = 20]**

अ) **आण्विक युद्धाचे परिणाम**

ब) **सैनिकांच्या मानसिक स्वास्थाच्या समस्या**

क) **माहिती युद्धाची व्याप्ती**

ड) **अवकाश युद्धाची संकल्पना**

इ) **सामरिक संरक्षण उपक्रम** (SDI)

फ) **पर्यावरण युद्धाची व्याप्ती**

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PC-935

[Total No. of Pages : 3

[6301]-378
T.Y. B.A.
ENGLISH
DSE-2D : Discipline Specific Elective
Introduction to Literary Criticism
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36332)
(Old Special Paper IV)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compuslory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Answer the following questions in about 50-60 words each. (Any Two)[10]**

a) What do you understand by theory of impersonality as put forth by T.S. Eliot?

b) In what sense T.S. Eliot views poet as a catalyst and explain the anology?

c) Explain the concept of 'Ambiguity'.

d) How does Empson differentiate between ambiguity of metaphor and that of simile?

Q2) **Answer the following questions in about 50-60 words each. (Any Two) [10]**

a) How does George Lukac's define concept of realism?

b) Examine the tenets of Marxist Criticism in Lukac's idea of realism.

c) What is the structure of human mind, according to Sigmund Freud?

d) Write a note on Freud's concept of super ego.

Q3) **Answer the following questions in about 150 words each. (Any Two) [20]**

a) Discuss Allen Tate's concept of 'Tension'.

b) How does Cleanth Brooks view Paradox as fundamental aspect of poetry?

c) What is 'Intentional Fallacy', according to Wimsatt and Beardsley?

d) What Central focus defines 'New Criticism' in literary analysis?

Q4) **Explain the following literary and Critical terms (Any Five)** **[20]**

a) Irony.

b) Motif and Theme.

c) Point of view.

d) Genre

e) Allegory.

f) Satire.

g) Diction.

Q5) **Read the following poem / passage and answer the questions that follow (Any one)** **[10]**

Poem:

Hope is the thing with feathers
That perches in the Soul,
And sings the tune without the words,
And never stops at all,
And sweetest in the gale is heard;
And sore must be the storm
That could abash the little bird
That kept so many Warm
I've heard it in the chillest land,
And on the strangest sea;
Yet, never, in extremity,
It asked a crumble of me.

Questions:

a) What is the Central metaphor in the poem?

b) What is the Central idea of the poem?

c) State the rhyme scheme of the poem and suggest a suitable title to the poem.

d) Comment on the setting of the poem.

e) How does the poet describe 'hope' in the poem?

OR

Passage :

She stood alone in the vast field, the wind tousling her hair as the golden rays of the setting sun painted the sky in hues of orange and pink. The tall grass swayed gently around her, whispering secrets of centuries past. She closed her eyes inhaling the infinitely earthy scent of the land feeling a deep sense of peace wash over her. In that moment. she felt connected to the universe, a mere speck in the grand scheme of things yet significant.

Questions:

a) Describe the setting depicted in the passage?

b) What is central theme of the passage?

c) What is the tone of the passage?

d) How does the author use Sensory imagory to evoke the scene?

e) How does the Character feel in the passage?

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC-936

[Total No. of Pages : 3

[6301]-379

T.Y. B.A.

MATHEMATICS

DSE-2D, MS-8 : Partial Differential Equations

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36342)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compuslory.***

2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Attempt any FIVE of the following : [10]**

a) Eliminate the arbitrary function f from the equation $z = 2x + f(xy)$.

b) Find the complementary function of the equation $(D^2 - D'^2)\, z = 0$.

c) Eliminate the arbitrary constants a and b from the equation $z = (x - a) + (y - b)$.

d) Classify the equation $\frac{\partial^2 u}{\partial x^2} - \frac{\partial^2 u}{\partial y^2} = 0$.

e) Define surface.

f) True or False. Parametric equations of surface are unique.

g) If G = $x + 2y + 3z$ and F = $2x + y$, then find $\frac{\partial(F,G)}{\partial(x,y)}$.

Q2) **Attempt any FOUR of the following : [20]**

a) Prove that the direction cosines of the tangent to the curve $x = x(s)$, $y = y(s)$ and $z = z(s)$ at a point P(x, y, z) are $\left(\frac{dx}{ds}, \frac{dy}{ds}, \frac{dz}{ds}\right)$.

b) Prove that a necessary and sufficient condition that the pfaffian differential equation $\bar{X}.d\bar{r} = 0$ should be integrable is that $\bar{X}.curl\bar{X} = 0$.

c) Show that the direction cosines of the tangent at a point P(x, y, z) to the conic $ax^2 + by^2 + cz^2 = 1$, $x + y + z = 1$ are proportional to $(by - cz, cz - ax, ax - by)$.

P.T.O.

d) Solve the equations $\frac{dx}{x(y-z)} = \frac{dy}{y(z-x)} = \frac{dz}{x(x-y)}$.

e) Using separation of variable method obtain the solution of one dimensional wave equation $\frac{\partial^2 u}{\partial t^2} = c^2 \frac{\partial^2 u}{\partial x^2}, 0 \le x \le L, t > 0$ subject to conditions $u(0, t) = 0, t > 0; u(L, t) = 0, t > 0$.

f) Find a particular integral of the equation $(D^2 - D')z = e^{x+y}$.

Q3) Attempt any FOUR of the following : [20]

a) Verify that the differential equation $y(y+z)dx + z(x+z)dy + y(y-x)dz = 0$ is integrable and find its primitive.

b) Reduce the partial differential equation $Rr + Ss + Tt + f(x, y, z, p, q) = 0$ to a canonical form.

c) If u is function of x, y and z which satisfies the partial differential equation $(y-z)\frac{\partial u}{\partial x} + (z-x)\frac{\partial u}{\partial y} + (x-y)\frac{\partial u}{\partial z} = 0$. Then show that u contains x, y and z only in combination of $x + y + z$ and $x^2 + y^2 + z^2$.

d) If u is the complimentary function and z_1 is a particular integral of a linear partial differential equation then prove that $u + z_1$ is general solution of the equation.

e) Verify that the partial differential equation $\frac{\partial^2 z}{\partial x^2} - \frac{\partial^2 u}{\partial y^2} = \frac{2z}{x^2}$ is satisfied by $z = \frac{1}{z}\phi(y-x) + \phi'(y-x)$ where ϕ is arbitrary function.

f) Prove that a Pfaffian differential equation in two variable always possesses an integrating factor.

Q4) **Attempt any TWO of the following :** **[20]**

a) Solve the equation $(y + z)dx + (z + x)dy + (x + y)dz = 0$ by Natani's method.

b) Reduce the equation $3\frac{\partial^2 z}{\partial x^2} + 3\frac{\partial^2 z}{\partial y^2} + 10\frac{\partial^2 z}{\partial x \partial y} = 0$ to canonical form.

c) Solve $(D^2 + 3DD' + 2D'^2)z = x - y$.

d) Solve $k\frac{\partial^2 u}{\partial x^2} = \frac{\partial u}{\partial t}$ by separation of variable method.

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC-937

[Total No. of Pages : 4

[6301]-380

T.Y. B.A.

SOCIOLOGY

DSE - 2D S - 4 : Indian Society : Changes and Challenges

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36372)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Write short notes on (any Three) : **[15]**

a) Urbanization.

b) Media.

c) Transnational investment.

d) Garbage issues.

e) Private Health Sectors Quality.

Q2) Answer the following questions in 50 words each (any Three) : **[15]**

a) Explain the characteristics of urbanization.

b) Elaborate the commercialization of media.

c) Discuss the characteristices of Social Movement.

d) Discuss the transport issues in urban society.

e) Explain the features of new education policy in India.

P.T.O.

Q3) Answer the following questions in 200 words each (any Two) : **[20]**

a) Explain the necessity and challenges of online teaching.

b) Media in post-truth era. Discuss.

c) Elaborate impact of media on Indian Democracy.

d) Explain the importance of Democracy in India.

Q4) Answer the following question in 300 words each (any One) : **[20]**

a) Explain the concept of Democracy and it's challenges in the contemporary Indian Society.

b) Explain the concept of the public and private health sectors it's availability, quality and affordability, health facilities.

▽ ▽ ▽ ▽

Total No. of Questions : 4]

PC-937

[6301]-380

T.Y. B.A.

SOCIOLOGY

DSE - 2D S - 4 : Indian Society : Changes and Challenges

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36372)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) थोडक्यात टिपा लिहा (कोणतेही तीन) : **[15]**

अ) शहरीकरण

ब) प्रसार माध्यमे

क) राष्ट्रांतीत गुंतवणूक

ड) कचरा समस्या

इ) खाजगी आरोग्य क्षेत्रातील गुणवत्ता

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दांत लिहा. (कोणतेही तीन) **[15]**

अ) शहरीकरणाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

ब) प्रसार माध्यमांचे व्यवसायीकरण विशद करा.

क) सामाजिक चळवळीच्या वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.

ड) शहरी समाजातील वाहतूकीच्या प्रश्नांवर चर्चा करा.

इ) नविन शैक्षणिक धोरणाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन) **[20]**

अ) ऑनलाईन शिक्षणाची गरज आणि आव्हाणे स्पष्ट करा.

ब) सत्त्योत्तर काळातील प्रसार माध्यमे, चर्चा करा.

क) भारतीय लोकशाही वरील प्रसार माध्यमाचा परिणाम विशद करा.

ड) भारतातील लोकशाहीचे महत्व विशद करा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची उत्तरे 300 शब्दांत लिहा. (कोणतेही एक) **[20]**

अ) लोकशाहीची संकल्पणा स्पष्ट करून समकालीन भारतीय लोकशाही समोरील आव्हाणे स्पष्ट करा.

ब) सार्वजनीक व खाजगी आरोग्य क्षेत्राची संकल्पना सांगून उपलब्धता गुणवत्ता, परवडणाऱ्या आरोग्य सूविधा स्पष्ट करा.

▽ ▽ ▽ ▽

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC-938

[Total No. of Pages : 4

[6301]-381

T.Y. B.A.

PHILOSOPHY - S-III

DSE - 2D : Thinkers and Textual Studies (Indian) : Textual Studies

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36422)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Answer any Three of the following questions in 100 words each. [15]**

a) Briefly elaborate the concept of Karma.

b) Briefly explain Cause of Suffering as one of Four Noble Truth.

c) Dhamma as a way of Religion Explain in Brief

d) Briefly explain the concept of Sramana as explained by Gautama Buddha.

e) Briefly discuss ‘Suffering as one of four Noble Truth.

Q2) **Answer any Two of the following questions in 200 words each. [20]**

a) Explain the problem of Negligence.

b) Explain Gautama Buddha’s view of Nature.

c) Describe in the path of cessation of suffering practiced by Gautama Buddha.

d) Explain the characteristics of an Ideal Person.

P.T.O.

Q3) **Write short notes in 100 words each (any three).** **[15]**

a) Shila - Gautam Baudha

b) Centrality of Mind

c) Magga - Gautam Baudha

d) Pradnya

e) Craving - Gautam Baudha

Q4) **Answer any one of the following questions in 400 words.** **[20]**

a) Explain in detail the nature of the Four Noble Truths taught by Gautama Buddha

b) Explain in detail Gautama Buddha's approach to Health.

♦ ♦ ♦

Total No. of Questions : 4]

PC-938

[6301]-381
T.Y. B.A.
PHILOSOPHY - S-III
DSE - 2D : Thinkers and Textual Studies (Indian) : Textual Studies
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36422)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) पुढीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा. **[15]**

अ) कर्म सकल्पना थोडक्यात स्पष्ट करा.

ब) दु:ख कारण हे आर्यसत्य थोडक्यात स्पष्ट करा.

क) धम्म : धर्माचा मार्ग, थोडक्यात स्पष्ट करा.

ड) गौतम बुद्धांनी सांगितलेली श्रमण संकल्पना थोडक्यात विशद करा.

इ) दु:ख या आर्य सत्यांबद्दल थोडक्यात चर्चा करा.

प्रश्न 2) पुढीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा. **[20]**

अ) निषेध/नाकारलेपणा ही समस्या स्पष्ट करा.

ब) निसर्गविषयक गौतम बुद्ध यांचा दृष्टीकोन स्पष्ट करा.

क) गौतम बुद्ध प्रणित दु:ख निरोध मार्गाचे वर्णन करा.

ड) आदर्श व्यक्तीची गुण–वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) प्रत्येकी 100 शब्दांत टीपा लिहा (कोणत्याही तीन). **[15]**

अ) शील – गौत बुद्ध

ब) मनाची एकाग्रता

क) मग्ग : गौतम बुद्ध

ड) प्रज्ञा

इ) लालसा – गौतम बुद्ध

प्रश्न 4) पुढीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांची उत्तर प्रत्येकी 400 शब्दात लिहा. **[20]**

अ) गौतमबुद्ध प्रणित चार आर्यसत्यांचे स्वरूप सविस्तर विशद करा.

ब) आरोग्यविषयक गौतम बुद्ध यांचा दृष्टीकोन सविस्तर स्पष्ट करा.

♦ ♦ ♦

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC-939

[Total No. of Pages : 4

[6301]-382

T.Y. B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

DSE-2D : Administrative Thinkers

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36443)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Write the answers to the following question in 20 words (any eight) : **[16]**

a) What is socialism according to Nehru?

b) State the two books of Karl Marx.

c) Who proposed the theory of needs?

d) What is knowledge society?

e) Marx's communism emerged in which country?

f) Who wrote the book Discovery of India?

g) Write the name of two books by Abraham Maslow.

h) Who introduced the concept of knowledge workers?

i) According to Peter Druker which is the most important factor in human progress?

j) Who is called the Pioneer of 'Panchayat Raj' institution in India?

P.T.O.

Q2) Write the answers to the following questions in 50 words (any four) : **[16]**

a) Explain Karl Marx's nature of bureaucracy.

b) Describe Maslow's lower level needs.

c) Explain Peter Druker's concept of knowledge society.

d) Drucker's views on new public management.

e) State the characteristics of Nehru's Socialism.

f) Explain the Karl Marx views on class approach.

Q3) Write the answers to the following questions in 100 words : (any three) **[18]**

a) Explain Maslow's theory of human motivation.

b) State Druker's management by objective.

c) Explain Nehru's views on administration.

d) State the characteristics of Marx's bureaucracy.

Q4) Write the answers to the following questions in 200 words. (any two) **[20]**

a) Explain Maslow's need Hierarchy theory.

b) State Nehru's views on Decentralization.

c) Explain Peter Drucker's concept of knowledge workers.

Total No. of Questions : 4]

PC-939

[6301]-382
T.Y. B.A.
PUBLIC ADMINISTRATION
DSE-2D : Administrative Thinkers
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36443)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : *1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.*
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे 20 शब्दांत लिहा. (कोणतेही आठ) **[16]**

अ) नेहरुच्या मते समाजवाद म्हणजे काय?

ब) कार्ल मार्क्सच्या दोन पुस्तकाची नावे सांगा?

क) गरज सिद्धांत कोणी मांडला?

ड) ज्ञान समाज म्हणजे काय?

इ) कार्ल मार्क्सचा समाजवाद कोणत्या देशात उदयास आला.

फ) 'डिस्कव्हरी ऑफ इंडिया' हा पुस्तक कोणी लिहिला?

य) अब्राह्म मास्लोच्या दोन पुस्तकाची नावे लिहा.

र) ज्ञान कामगार ही संकल्पना कोणी मांडली?

ल) पिटर ड्रकरच्या मते मानवी प्रगतीतील महत्वाचा घटक कोणता?

व) भारतातील 'पंचायतराज' चे जनक कोणास म्हणतात?

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दांत लिहा. (कोणतेही चार) **[16]**

अ) कार्ल मार्क्सच्या नोकरशाहीचे स्वरुप स्पष्ट करा.

ब) मास्लोच्या कनिष्ठ गरजांचे वर्णन करा.

क) पिटर ड्रकरची ज्ञान समाज संकल्पना स्पष्ट करा.

ड) ड्रकरची नव लोक व्यवस्थापनाची मते.

इ) नेहरुच्या समाजवादाची वैशिष्ट्ये सांगा.

फ) कार्ल मार्क्सच्या वर्ग दृष्टिकोन स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा. (कोणतेही तीन) **[18]**

अ) मास्लोचा मानवी अभिप्रेरण सिद्धांत स्पष्ट करा.

ब) ड्रकरची उद्दिष्टानुरुप व्यवस्थान सांगा.

क) नेहरुची प्रशासनाबाबतची मते स्पष्ट करा.

ड) मार्क्सच्या नोकरशाहीची वैशिष्ट्ये सांगा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दात लिहा. (कोणतेही दोन) **[20]**

अ) मास्लोचा गरज पदसोपान सिद्धांत स्पष्ट करा.

ब) नेहरुची विकेंद्रीकरणाबाबतची मते सांगा.

क) पिटर ड्रकरची ज्ञान कामगार संकल्पना स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC-940

[Total No. of Pages : 2

[6301]-383

T.Y. B.A.

मराठी (MARATHI)

CC-1F : भाषिक कौशल्यविकास आणि आधुनिक मराठी साहित्यप्रकार : कविता

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36023)

अभ्यासक्रम :1) मराठी साहित्य, भाषिक कौशल्यविकास आणि शासनव्यवहार

2) कविता : साहित्यप्रकार, तात्त्विक विवेचन

3) रूप कवितेचे (संपादित पुस्तक) : संपादक – डॉ. शिरीष लांडगे, डॉ. भास्कर ढोके, डॉ. संदीप सांगळे

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न *1)* खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांपर्यंत लिहा. **[15]**

अ) महाराष्ट्र शासनाचे मराठी भाषाविषयक धोरण स्पष्ट करा.

ब) राज्यघटनेतील मराठी भाषाविषयक तरतुदींचा आढावा घ्या.

क) 'कविता' या साहित्यप्रकाराची वैशिष्ट्ये लिहा.

ड) 'हायकु' या काव्यप्रकाराचे स्वरूप उदाहरणासह स्पष्ट करा.

इ) कवी प्रवीण अक्कनवरु यांच्या 'आईला कळायच्या नाहीत माझ्या कविता' या कवितेतील आशय स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांपर्यंत लिहा. **[20]**

अ) मराठी राजभाषा अधिनियमांचा परिचय करुन द्या.

ब) मराठी भाषाविषयक कार्य करणाऱ्या शासकीय संस्थांची ओळख करुन द्या.

क) कवितेचे प्रकार स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांपर्यंत लिहा. **[20]**

अ) कवी नितीन भरत वाघ यांच्या 'रूप कवितेचे' या पाठ्यपुस्तकातील कवितांचे रसग्रहण करा.

ब) कवी देविदास चौधरी यांच्या 'रूप कवितेचे' या पाठ्यपुस्तकातील कवितांचा आशय तुमच्या शब्दांत लिहा.

क) 'रूप कवितेचे' या पाठ्यपुस्तकातील कवयित्री प्रज्ञा द्या पवार यांच्या कवितांचा परिचय करुन द्या.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांपर्यंत लिहा. **[15]**

अ) कवी संतोष पद्माकर पवार यांच्या 'रूप कवितेचे' या पाठ्यपुस्तकातील कवितांचे आशयसौंदर्य स्पष्ट करा.

ब) 'रूप कवितेचे' या पाठ्यपुस्तकातील कवींचा परिचय करुन द्या.

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC-941

[Total No. of Pages : 2

[6301]-384

T.Y. B.A.

MARATHI (मराठी)

CC - 1F(3) : व्यावहारिक व उपयोजित मराठी भाग – 6

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36024)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) पुढीलपैकी सहा पैकी चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा. **[20]**

अ) वृत्तपत्राच्या जाहिरातीचे स्वरूप स्पष्ट करा.

ब) संकेत स्थळाची गरज व महत्व सांगा.

क) वेबसाईट म्हणजे काय ते सांगा.

ड) जाहिरातीची माध्यमे कोणती आहे ते सांगा.

इ) संहिता लेखन म्हणजे काय ते सांगून कोणकोणत्या प्रसार–माध्यमासाठी लेखन करावे लागते ते सांगा.

फ) आकाशवाणीवरील जाहिरातीतील घटक सांगा.

प्रश्न 2) पुढील तीन पैकी दोन प्रश्नाची उत्तरे सविस्तर लिहा. **[20]**

अ) चित्रपट परिक्षण करतांना चित्रपटातील कोणत्या गोष्टीवर प्रकाश टाकला जातो ते लिहा.

ब) मलिका परिक्षण व चित्रपट परिक्षण यातील साम्यभेद स्पष्ट करा.

क) तुम्ही पाहिलेल्यां एका चित्रपटाचे परिक्षण करा.

प्रश्न 3) पुढील तीन पैकी दोन प्रश्नांची उत्तरे सविस्तर लिहा. **[20]**

अ) प्रसारमाध्यमे व जाहिरात यांचा अनुबंध स्पष्ट करा.

ब) ब्लॉग (अनुदिनी) बदलते व्यवसायावर नमुना ब्लॉग लेखन करा.

क) कोणकोणत्या घटकांमूळे वृत्तपत्रीय जाहिरात आकर्षक व वाचनीय होते सांगा.

प्रश्न 4) पुढीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर सविस्तर लिहा. **[10]**

अ) नवसमाजमाध्यमे व बोलीभाषा याचा अनुबंध स्पष्ट करा.

ब) न्युज पोर्टलची व्याख्या सांगून तीचे स्वरूप स्पष्ट करा.

▽ ▽ ▽ ▽

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC-942

[Total No. of Pages : 3

[6301]-385
T.Y. B.A.
FRENCH
CC-1F : UPPER INTERMEDIATE FRENCH
(2019 Pattern) (Semester - VI) (36033)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Q.1] La compréhension écrite : [15]

A) Lisez le texte suivant et répondez aux questions ci-dessous : (10)

Plusieurs esprits visionnaires ont présidé à la création de l'Union européenne telle que nous la connaissons aujourd'hui. Sans leur énergie et leur engagement, cet espace de paix et de stabilité que nous considérons comme une évidence n'existerait pas.

Résistants, députés ou avocats, les pionniers de l'UE formaient un groupe de personnalités diverses mues par le même idéal: une Europe pacifiée, unie et prospère.

Outre les pionniers engagés, de nombreuses autres personnalités ont inspiré le projet européen et œuvré sans relâche à sa réalisation.

Questions :

1. Dites vrai ou faux et justifiez votre réponse : (6)
   - I. Il y avait des tentatives pour réunir les pays européens.
   - II. La paix est possible sans ces associations.
   - III. Les personnalités homogènes ont été réunies pour créer l'Union Européenne.
2. Donnez le synonyme : (2)
   - a) La réalisation : __________.
   - b) travailler : ______________.
3. Dites autrement : (2)
   - i. Pacifique : __________.
   - ii. Sans relâche : __________.

B) Lisez le texte suivant et répondez aux questions ci-dessous : (05)

En raison de l'inflation qui ne cesse de toucher le pays, le pouvoir d'achat est une question centrale pour bon nombre de Français. Emmanuel Macron a fait plusieurs annonces à ce sujet lors de l'interview accordée à France 2 et TF1 dimanche 24 septembre.

Le prix du carburant est l'un des sujets de cette rentrée. Les automobilistes accusent le coup en raison de la flambée des prix. Les prix du carburant oscillent entre 1,95 et 2,02 euros le litre. Du jamais-vu. Pour ce faire, Emmanuel Macron a annoncé dimanche 24 septembre une aide pour les plus modestes. "Cette aide sera d'un montant maximum de 100 euros", a-t-il déclaré.

L'inflation des prix de l'alimentaire reste élevée malgré un ralentissement

L'inflation des prix de l'alimentaire s'établit à 15% pour le mois de septembre, d'après l'UFC-Que Choisir. Des annonces ont été faites par le chef de l'État. Elles concernent l'avancement des négociations commerciales entre fournisseurs et distributeurs pour limiter la hausse des prix. Ces mesures sont inscrites dans un projet de loi qui sera présenté mercredi 27 septembre en Conseil des ministres.

Questions:

1. Quel est le grand problème pour les Français ? (1)
2. Pourquoi les automobilistes sont – ils mécontents ? (1)
3. Comment sont les prix alimentaires ? (1)
4. Donnez le mot du texte qui a le même sens : (2)
   - i. Une hausse
   - ii. Varier

P.T.O.

Q.2] La production écrite : [15]

A) Rédigez le discours d'un politicien avant une élection où il discute les problèmes de l'éducation et sa contribution pour améliorer le niveau de l'éducation. (8)

B) Écrivez un dialogue entre deux amis de différents pays parlant de leur culture de travail. (7)

Q.3] A) Reliez les colonnes : (5)

	A		B
1	PME	a.	Le chômage
2	Le Pôle Emploi	b.	L'industrie
3	L'export	c.	Le monde du tertiaire
4	La production	d.	Impôt
5	L'informatique	e.	Le commerce

B) Complétez les phrases avec les expressions ci-dessous : (5)

[par contre, au lieu de, alors que, toutefois, cependant]

1. Mon voisin est propriétaire de son appartement ________ il n'a aucune source de revenu !
2. Votre cousin n'est pas venu au mariage, ______ il vous a envoyé la carte et le cadeau.
3. Débarrasse la table _______ regarder cette émission idiote.
4. Nous sommes heureux de partir en Suisse, _________ nous aurions aimé y aller avec vous.
5. M. Roux est absent pour la semaine, _________ vous pouvez lui laisser un message.

C) Trouvez le nom des verbes suivants : (5)

1. Acheter
2. Dépenser
3. Mélanger
4. Élire
5. Assimiler

D) Qu'est – ce que c'est ? (3)

1. L'Élysée
2. EUR
3. UE

E) Complétez les phrases avec le mot convenable : (2)

1. L'ensemble des personnes et des pays utilisant le français : ________.
2. La somme des ventes de marchandises, de produits fabriqués, des prestations de services et des produits des activités annexes : _______.

Q.4] A) Transformez les phrases suivantes au discours direct ou indirect selon le cas : (5)

1. Elle répétait sans cesse : « il faut travailler dur. ».
2. Le standardiste me demande, « Avez-vous un rendez-vous ? »
3. L'hôtesse demande de ne pas oublier d'enregistrer les bagages.
4. J'ai dit à mon amie, « Tu vas obtenir ce boulot. »
5. Le voyageur demande, « Où se trouve l'hôtel Seaview ? »

B) Complétez les phrases avec le verbe être ou avoir : (5)

1. Vous affirmez _______ mis les dossier au directeur.
2. Ils sont venus sans _____ téléphoné.
3. J'ai cru ______ choisi la bonne réponse.
4. Élsa prétend ______ tombé de l'escalier.
5. Fermez la porte après _____ éteint les lampes.

C) Mettez les mots soulignés an avant : (5)

1. Il vend ce beau château. .
2. Alain joue au tennis ce soir.
3. Nous allons à Nantes cet hiver.
4. Tu as commencé la discussion.
5. Les Indiens adorent le cricket.

D) Conjuguez les verbes entre parenthèses au passé simple : (5)

1. Mathilde (trouver) tout d'un coup une superbe collier de diamants. Elle l'(attacher) et elle (demeurer) en extase devant elle-même.
2. Puis elle (demander) , « Peux-tu me le prêter ? »
   - « Mais oui, certainement »
3. Mathilde (sauter) au cou de son amie

♦ ♦ ♦

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PC-943

[Total No. of Pages : 3

[6301]-386
T.Y. B.A.
GERMAN
CC-1F GG6 : German General
(2019 Pattern) (CBCS) (36043) (Semester - VI)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

I. Übersetzen Sie! **[16]**

A. Übersetzen Sie ins Englische ! **[10]**

Die Hauptstadt Deutschlands ist jetzt wieder Berlin. Berlin war fast 30 Jahre lang durch eine Mauer geteilt. Mit über 3 Millionen Einwohnern ist es die größte Stadt Deutschlands und ein politisches, wirtschaftliches und kulturelles Zentrum. Andere große deutsche Städte sind Hamburg, Frankfurt, München und Köln. Hamburg liegt an der Nordsee. Vom Hamburger Hafen gehen deutsche Produkte in die ganze Welt. Frankfurt ist ein Finanzzentrum, und es hat Europas größtes Flughafen. München, im Süden Deutschlands gehört zu den schönsten und beliebtesten Städten.

B. Übersetzen Sie ins Deutsche! (Nur 3) **[6]**

1. Could you please tell me, where are the toilets?
2. She likes to spend money on branded clothes.
3. The car must be repaired by Wednesday.
4. You are as slow as a snail.
5. In the coming years we will have more environment problems.
6. He has decided to learn a foreign language.

II. Beantworten Sie! **[30]**

A. Beantworten Sie die folgenden Fragen! (Nur 5) **[20]**

1. Was machen Sie gerne in den Ferien?
2. Schreiben Sie zwei Tipps für stressfreies Leben.
3. Schreiben Sie kurz über das Buch, das Sie neulich gelesen haben.
4. Was würden Sie machen, wenn Sie fliegen könnten?
5. Beschreiben Sie Ihre Lieblingsjahreszeit?
6. Was wollen Sie Ihrer Großmutter zum Geburtstag schenken? Warum?

B. Lesen Sie den folgenden Text und beantworten Sie die Fragen! **[10]**

Braucht jeder Schüler ein Laptop?

Jeder Schüler soll ein Laptop zur Verfügung gestellt bekommen. Das hat die Bundesbildungsministerin Annette Schavan gefordert. Die Laptops sollten in der Schule als tragbare Arbeitsmittel dienen, damit die Schüler einen klugen und kritischen Umgang mit Internet und Technik erlernen könnten. Das wäre für viele wichtig. Denn bisher nutzen die meisten Jugendlichen ihre heimischen Computer vor allem zum Spielen, für Freundesnetzwerke und zum Runterladen von Filmen und Musik.

Als Instrument der Recherche - mit einem unerschöpflichen Reichtum an Quellen und Originaldokumenten - dient er kaum. Sogar Studenten lernen nicht, damit umzugehen. Viele stückeln ihre Hausarbeiten zusammen, indem sie ganze Teile fremder Arbeiten aus dem Internet kopieren und bei sich einfügen. Kritisches Lesen und Auswerten wird gar nicht erst gelernt.

Andererseits können Computer in der Schule auch eine Bereicherung sein. Gelobt wurden zum Beispiel die bisher an 50 Schulen Berlins eingeführten Laptop-Klassen. Sie bieten die Chance für anschaulichen Unterricht in ganz neuer Form. Die Tafelbilder landen auf den Laptops, die Hausaufgaben werden in den Ordner der Lehrerin gestellt. Schüler können Materialien und Arbeitsblätter herunterladen, Vorträge mit Filmen oder Grafiken anreichern und per Beamer der Klasse präsentieren. Hier ergänzt der Computer den Unterricht.

A. Beantworten Sie die Fragen! (Nur 3) **[6]**

1. Wozu können in der Schule Laptops benutzt werden?
2. Wie werden die Laptops von den Studenten missbraucht?
3. Was bedeutet Laptop-Klassen?
4. Man darf in die Schule Laptops mitnehmen. Sind Sie dafür oder dagegen? Begründen Sie Ihre Meinung.

B. Schreiben Sie zwei Wörter aus dem Text zum Thema ‚Medien'. **[2]**

C. *Kritisches Lesen und Auswerten wird gar nicht erst gelernt.* **[2]**
(Schreiben Sie diesen Satz mit ‚weder...noch')

III. Grammatik und Wortschatz! **[24]**

A. Schreiben Sie die Sätze in Futur-I um! (nur 4) **[4]**

1. Die Sonne scheint.
2. Übermorgen kommen unsere Gäste.
3. Ich studiere regelmäßig.
4. Wann sehen wir uns wieder?
5. Besuchst du Iras Geburtstagsparty?

B. Schreiben Sie die Gegenteile! (nur 6) **[6]**

rund, lang, altmodisch, teuer, schwer, nah, sauber

C. Ergänzen Sie die richtige Form: Partizip I oder Partizip II! (nur 4) **[4]**

1. Das hart ____________ Ei schmeckt gut. (kochen)
2. Die Oma nimmt _________ die Geschenke an. (lächeln)
3. Das Geschäft bleibt wegen Krankheit ___________. (schließen)
4. Die hell _______ Farben findet Leonie gut. (leuchten)
5. Das ist ein oft ________ Spruch. (zitieren)

D. Bilden Sie die Konjunktiv I! (nur 4) **[4]**

1. Meine Eltern sagen, mein Bruder _____sehr kreativ. (sein)
2. Ich ______ gestern den ganzen Tag zu Hause______. (bleiben)
3. Wir _______ ein großes Geschäft in Europa. (haben)
4. Die Studenten ______ Deutsch _______. (lernen)
5. Sie dachte, ihr ______ ein Paar. (sein)

E. Ergänzen Sie das richtige Verb in der richtigen Form! (nur 6) **[6]**

(widerspiegeln, abbiegen, überqueren, wiederholen, aufmachen, aufpassen, übersehen)

1. Als ich die Tür ______________ habe, lief die Katze blitzschnell.
2. Wir sind falsch ______________. Das Hotel steht auf der linken Seite.
3. Es ärgert die Lehrerin, dass die Studenten die Fehler _______________.
4. Seine Persönlichkeit sieht in seinen Werken __________.
5. _______________ die Straße Vorsichtig, Kind!
6. Der Polizist ________________, als der Fahrer von der falschen Seite kam.
7. ______________ Sie _____, Herr Schneider! Die Straße ist glatt.

Total No. of Questions : 5

SEAT No.

PC-944

Total No. of Pages : 2

[6301]-387

T.Y.B.A. (Semester - VI)

URDU

CC-1F-Urdu Fiction : Study of Dastan & Afsana

(2019 Pattern) (CBCS) (36073) (G-3)

Total Marks :70] ***[Time :2½ Hours***

Instructions to the candidates:

1) *All the questions are compulsory.*

2) *Figures to the left side indicate full marks.*

سوال نمبر1: اردو میں داستان نگاری کا تاریخی ارتقاء بیان کیجئے۔ **[10]**

یا

داستان کے فنی لوازمات پر اظہار خیال کیجئے۔

سوال نمبر2: میر امن کی حیات اور ادبی خدمات کا جائزہ لیجئے۔ **[15]**

یا

داستان باغ و بہار کے فنی محاسن بیان کیجئے۔

سوال نمبر3: اردو میں مختصر افسانے کی تاریخ وارتقا پر روشنی ڈالئے۔ **[10]**

یا

مختصر افسانے کے فنی اجزاء بیان کیجئے۔

P.T.O.

سوال نمبر 4 : قرۃ العین حیدر کی افسانہ نگاری پر نقدہ تبصرہ کیجئے۔ **[15]**

یا

افسانہ ''نظارہ درمیان ہے۔'' کا تنقیدی جائزہ پیش کیجئے۔

سوال نمبر 5: ذیل میں سے کسی چار پر مختصر نوٹ لکھیئے۔ **[20]**

i) خورشید عالم

ii) افسانے میں پلاٹ کی اہمیت

iii) تارابائی کا کردار

iv) داستان کے عروج وزوال کے اسباب

v) آزاد بخت کا قصہ

vi) فاطمہ تنویر

✔ ✔ ✔ ✔

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PC-945

[Total No. of Page : 1

[6301]-388
T.Y. B.A.
MARATHI (मराठी)
SEC - 2D (2) : कार्यक्रम संयोजनातील भाषिक कौशल्ये : भाग – 2
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36025)

वेळ : 2 तास] *[एकूण गुण : 25*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सविस्तर लिहा. **[10]**

अ) मराठी भाषा पंधरवडा कार्यक्रमाचे अहवाल लेखन करा.

ब) महाविद्यालयात मराठी विभागाने आयोजित केलेल्या कविसंमेलनाची पूर्वतयारी कशी कराल? ते लिहा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सविस्तर लिहा. **[10]**

अ) 'मराठी भाषा गौरव दिन' कार्यक्रमाची कार्यक्रमपत्रिका लेखन करा.

ब) आभासी (ऑनलाईन) कार्यक्रमांचे महत्व सांगा व आयोजनात येणाऱ्या अडचणींविषयी सविस्तर लिहा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. **[5]**

अ) 'वाचन प्रेरणा दिन' कार्यक्रमासाठी प्रमुख अतिथींचे निमंत्रणपत्र तयार करा.

ब) झूम/गुगल मिट वरील कार्यक्रमात येणाऱ्या अडचणी कोणत्या?

▽ ▽ ▽ ▽

Total No. of Questions : 2

SEAT No. [ ]

PC-946

Total No. of Pages : 1

[6301]-389
T.Y.B.A. (Semester - VI)
URDU
SEC-2D : Introduction to Mass Media in Urdu
(2019 Pattern) (36074)

Total Marks :25] *[Time :2 Hours*

ہدایات :

1) تمام سوالات لازمی ہیں۔

2) بائیں جانب نمبرات درج ہیں۔

سوال نمبر1: ہندوستان میں صحافت کے آغاز وارتقاء کا جائزہ لیجیئے۔ **[15]**

یا

شوشل میڈیا کے منفی ومثبت اثرات سے بحث کیجیئے۔

سوال نمبر2: جمہوریت میں آزاد میڈیا! احاطہ کیجیئے۔ **[10]**

یا

الیکٹرانک میڈیا کی افادیت پر روشنی ڈالیئے

✔ ✔ ✔ ✔

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PC-947

[Total No. of Page : 1

[6301]-390
T.Y. B.A.
HINDI (हिंदी)
SEC - 2D : Skill Enhancement Course
पाठ्यचर्या : साहित्य और फिल्मांतरण
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36096)

समय : 2 घंटे] *[पूर्णांक : 25*

सूचना : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं ।
2) दाहिनी ओर प्रश्नों के पूर्णांक हैं ।

प्रश्न 1) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए । **[10]**

अ) 'सिनेमा' के लिए प्रयुक्त होनेवाले विभिन्न शब्दों के आधार पर सिनेमा का स्वरूप स्पष्ट कीजिए ।

ब) सिनेमा के किसी एक तत्व का विवेचन कीजिए ।

क) भारतीय मूक सिनेमा का परिचय दीजिए ।

ड) साहित्य और सिनेमा के अंत: संबंध पर प्रकाश डालिए ।

प्रश्न 2) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए । **[10]**

अ) साहित्य के फिल्मांतरण का महत्व लिखिए ।

ब) 'सारा आकाश' फिल्म का आशय लिखिए ।

क) 'सद्गति' फिल्म का परिचय दीजिए ।

ड) हिंदी उपन्यास पर बनी किसी एक फिल्म का परिचय दीजिए ।

प्रश्न 3) निम्नलिखित में से किसी एक विषय पर टिप्पणी लिखिए । **[5]**

अ) इक्कीसवीं सदी में हिंदी सिनेमा ।

ब) 'तीसरी कसम' सिनेमा के गीत ।

♦ ♦ ♦

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Page : 1

PC-948

[6301]-391
T.Y. B.A.
SANSKRIT (संस्कृत)
SEC-2D Sanskrit Writing Skill
(2019 Pattern) (Credit) (Semester - VI) (36114)

Time : 2 Hours] *[Max. Marks : 25*

Instructions :
1) *All questions are compulsory.*
सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) *Figures to right indicate full marks.*
उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

Q1) श्रीमद्भगवद्गीतापठनस्पर्धायां भागं ग्रहीतुं प्रधानाचार्याय प्रार्थनापत्रं लिखतु । **[7]**

Q2) वाक्यं शुद्धं कृत्वा पुनर्लिखत । **[5]**

i) 'ऋतुसंहार' नाम्नि काव्यं षड् ऋतुनां वर्णनं विद्यते ।

ii) पुरा धारा नगरे प्रजावत्सलो सिन्धुलो नाम राज्ञः आसीत् ।

iii) यदा सः रागं द्वेषं च अतिक्रमन्ति तदा सः मोक्षं प्राप्नोति ।

iv) यदा मेघः आकाशे गर्जन्ति तदा मयूराः प्रसन्नाः भवन्ति नृत्यन्ति च ।

v) उत्तरप्रदेशे अनेकाः तीर्थस्थलानि सन्ति ।

Q3) शिक्षकदिनसमारोहस्य सूत्रसंचालनसंहिता स्वशब्दैः लिखत । **[7]**

Q4) मञ्जूषातः समुचितानि पदानि चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत । **[6]**

(सहसा, दूरे, क्रमशः, यदा, तदा, परन्तु, यदि, तर्हि)

एकस्मिन् वने कश्चन व्याधः जालं विस्तीर्य .... स्थितः । .... आकाशे सपरिवारः कपोतराजः चित्रग्रीवः निर्गतः । .... तण्डुलकणानामुपरि कपोतानां लोभो जातः ।............. .... राजा तत्र सहमतः नासीत् । तस्य युक्ति आसीत् .... निर्जने वने कोऽपि मनुष्यो नास्ति .... कुतो वा तण्डुलकणानां सम्भवः ?

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PC-949

[Total No. of Pages : 2

[6301]-392

T.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE/PUBLIC ADMINISTRATION

SEC-2D : Samyukta Maharashtra Movement

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36165/36447)

Time : 2 Hours] *[Max. Marks : 25*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Answer any one question of the following in 200 words (any 1) : [10]**

a) Discuss on rethinking of Bilingual Bombay State.

b) What is Regional imbalance? Explain the nature of Regional imbalance.

Q2) **Answer any one question of the following in 200 words (any 1) : [10]**

a) Discuss on the formation of samyukt Maharashtra movement.

b) Explain the aftermath of samyukt Maharashtra movement on the politics of Maharashtra.

Q3) **Write short note (any one) : [5]**

a) Demond of separate vidarbha.

b) Regional Development Board.

⌘⌘⌘

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PC-949

[6301]-392
T.Y. B.A.
POLITICAL SCIENCE/PUBLIC ADMINISTRATION
SEC-2D : Samyukta Maharashtra Movement
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36165/36447)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास] *[एकूण गुण : 25*

सूचना :
1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची 200 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : **[10]**

अ) द्विभाषिक मुंबई राज्याचा पुर्नरविचार यावर चर्चा करा.

ब) प्रादेशिक असमतोल म्हणजे काय? प्रादेशिक असमतोलाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची 200 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : **[10]**

अ) संयुक्त महाराष्ट्राची निर्मिती यावर चर्चा करा.

ब) संयुक्त महाराष्ट्र निर्मितीनंतरचे महाराष्ट्राचे राजकारण स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) टिपा लिहा (कोणतीही एक) : **[5]**

अ) स्वतंत्र विदर्भाची मागणी

ब) प्रादेशिक विकास मंडळ

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PC-950

[Total No. of Pages : 2

[6301]-393

T.Y. B.A.

HISTORY

SEC - 2(D) (2) : Heritage Management

(2019 Pattern) (Semester - VI) (36176)

Time : 2 Hours] ***[Max. Marks : 25***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Write the answer to the following questions in 200 words (any one) : **[10]**

a) What are the challenges of preserving Heritage? Explain it.

b) Describe the Government Authority's role in development of Heritage.

Q2) Write the answer to the following questions in 200 words (any one) : **[10]**

a) Do you think that the study of urban Heritage is important in the subject of architectural design? Give the examples from ancient to medieval period.

b) Explain the public policy for the conservation of cultural Heritage.

Q3) Write short note (any one) : **[5]**

a) Sanchi stupa.

b) Kailasa Temple.

▽▽▽▽

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PC-950

[6301]-393

T.Y. B.A.

इतिहास

SEC - 2(D) (2) : वारसा व्यवस्थापन

(2019 Pattern) (Semester - VI) (36176)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास] *[एकूण गुण : 25*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पुर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांचे उत्तर 200 शब्दात लिहा. (कोणतेही एक) **[10]**

अ) वारसा जतन करण्याचे आव्हाने काय आहेत? ते स्पष्ट करा.

ब) वारसा विकासात सरकारी प्राधिकरणांच्या भूमिकेचे वर्णन करा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांचे उत्तर 200 शब्दात लिहा. (कोणतेही एक) **[10]**

अ) स्थापत्य रचना या विषयात शहरी वारशाचा अभ्यास महत्वाचा आहे असे तुम्हाला वाटते का? प्राचीन ते मध्ययुगीन काळातील उदाहरणे द्या.

ब) सांस्कृतिक वारशाच्या संवर्धनासाठी सार्वजनिक धोरण स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणतेही एक) **[5]**

अ) सांची स्तूप

ब) कैलास मंदीर

▽ ▽ ▽ ▽

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PC-951

[Total No. of Pages : 2

[6301]-394
T.Y. B.A.
HISTORY
(Skill Enhancement Course)
SEC - 2D : ARCHAEOLOGY
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36177)

Time : 2 Hours] ***[Max. Marks : 25***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Write the answer to the following questions in 200 words.** **[10]**

a) Explain the similirities and differance between History and Archaeology.

OR

b) What is Archaeology? Explain the importance of Archaeology.

Q2) **Write the answer to the following questions in 200 words.** **[10]**

a) Explain the charactristic and importance of cultural Heritage.

OR

b) Write detailed information about Archaeological Survey of India. (ASI).

Q3) **Write short note.** (any 1) **[5]**

a) Deccan college, Pune.

b) Historical Monuments.

♦ ♦ ♦

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PC-951

[6301]-394
T.Y. B.A.
HISTORY
(Skill Enhancement Course)
SEC - 2D : ARCHAEOLOGY
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36177)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास] *[एकूण गुण : 25*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. **[10]**

अ) इतिहास व पुरातत्वविदया यांतील साम्य व फरक स्पष्ट करा.

किंवा

ब) पुरातत्त्व विद्या म्हणजे काय? पुरातत्त्व विदयेचे महत्त्व स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. **[10]**

अ) सांस्कृतिक वारशाचे वैशिष्ट्ये आणि महत्व स्पष्ट करा.

किंवा

ब) भारतीय पुरातत्व सर्वेक्षण (A.S.I.) ची सविस्तर माहिती लिहा.

प्रश्न 3) टिपा लिहा. (कोणत्याही एक) **[5]**

अ) डेक्कन कॉलेज, पूणे

ब) ऐतिहासिक स्मारके

♦ ♦ ♦

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PC-952

[Total No. of Pages : 2

[6301]-395

T.Y. B.A.

HISTORY

SEC-2D : Numismatics

(2019 Pattern) (Semester - VI) (36178)

Time : 2 Hours] *[Max. Marks : 25*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Write the Answer to the following question in 200 words (Any one) : **[10]**

a) Explain the importance of numismatics in reconstruction Economic history.

OR

b) Briefly review the Post-Maurya Coins.

Q2) Write the Answer to the following question in 200 words (Any one) : **[10]**

a) Explain about coins of Delhi Sultanate Period.

OR

b) Explain the types of coins in independent India.

Q3) Short Note (any one) **[5]**

a) Karshapanas Coins

b) Shivrai

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PC-952

[6301]-395

T.Y. B.A.

इतिहास

SEC-2D : नाणकशास्त्र

(2019 Pattern) (Semester - VI) (36178)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास] *[एकूण गुण : 25*

सूचना : ***1)*** *सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.*

2) *उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.*

प्रश्न 1) खालील प्रश्नाचे 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक) **[10]**

अ) आर्थिक इतिहासाच्या पुनर्रचनेत नाणकशास्त्राचे महत्व स्पष्ट करा.

किंवा

ब) मौर्यत्तर काळातील नाण्यांचा थोडक्यात आढावा घ्या.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नाचे 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक) **[10]**

अ) दिल्ली सल्तनतकाळातील नाण्यांविषयी माहिती स्पष्ट करा.

किंवा

ब) स्वतंत्र भारतातील नाण्यांच्या प्रकाराविषयी माहिती द्या.

प्रश्न 3) टीप लिहा (कोणतेही एक) **[5]**

अ) कार्षापण नाणी

ब) शिवराई

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PC-953

[Total No. of Pages : 2

[6301]-396

T.Y. B.A.

GEOGRAPHY

SEC-2D : Research Methodology - II

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36206)

Time : 2 Hours] *[Max. Marks : 25*

Instructions to the candidates:

1) All questions are compulsory.

2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) **Answer the questions in 20 words each (any five) :** **[10]**

a) Write any two sources of secondary data.

b) Define questionnaire?

c) Define thesis?

d) Name the types of questionnaire.

e) What is footnotes?

f) What is Research paper?

g) Name any two elements of research report writing.

Q2) **Write short note in 100 words (any two) :** **[8]**

a) Merits of questionnaire

b) Review Article

c) Government sources of secondary data.

Q3) **Write the answer in 150 words (any one) :** **[7]**

a) Concept of case study.

b) Write characteristics of good research report writing.

⌘⌘⌘

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PC-953

[6301]-396
T.Y. B.A.
GEOGRAPHY
SEC-2D : Research Methodology - II
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36206)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास] *[एकूण गुण : 25*

सूचना :
1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) आवश्यक तेथे आकृत्या काढा.
3) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.
4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे 20 शब्दांत लिहा (कोणतेही पाच) : **[10]**

अ) दुय्यम माहितीचे कोणतेही दोन स्त्रोत सांगा.

ब) प्रश्नावलीची व्याख्या लिहा.

क) प्रबंधाची व्याख्या लिहा.

ड) प्रश्नावलीचे प्रकार लिहा.

इ) तळटिप म्हणजे काय?

फ) शोधनिबंध म्हणजे काय?

य) संशोधन अहवाल लेखनाचे कोणतेही दोन घटक सांगा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : **[8]**

अ) प्रश्नावलीचे गुण लिहा.

ब) पुनरावलोकन लेख

क) दुय्यम माहितीचे शासकीय स्त्रोत

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे 150 शब्दांत लिहा. (कोणताही एक) : **[7]**

अ) विशिष्ट विषयगत अभ्यास (case study)

ब) उत्कृष्ट संशोधन अहवालाचे वैशिष्ट्ये लिहा.

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PC-954

[Total No. of Pages : 2

[6301]-397

T.Y. B.A.

PSYCHOLOGY

SEC - 2D : Personality Development - II

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36224)

Time : 1 Hour] ***[Max. Marks : 25***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Answer the following (any one) : **[10]**

a) Write the advantage of positive self esteem with special tips for women.

b) What is Lateral Thinking? Describe Idea Generating Tools.

Q2) Answer the following (any one) : **[10]**

a) Describe Non-verbal communication with some example.

b) Describe 360 degree assessment.

Q3) Answer the following (any one) : **[5]**

a) Explain dangers of negative self-esteems.

b) Give the advantages of written communication.

▽ ▽ ▽ ▽

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PC-954

[6301]-397

T.Y. B.A.

मानसशास्त्र

SEC - 2D : व्यक्तिमत्व विकास - II

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36224)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 1 तास] *[एकूण गुण : 25*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

2) उजवीकडील अंक पुर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक) **[10]**

अ) सकारात्मक आत्मआदराचे फायदे लिहा व महिलांसाठी त्यातील महत्वाच्या टिप्स् सांगा.

ब) समग्र विचार म्हणजे काय? कल्पना निर्मितीच्या साधनांचे वर्णन करा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक) **[10]**

अ) अभाषिक संवाद उदाहरणे देवून वर्णन करा.

ब) 360° चे मूल्यमापन वर्णन करा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक) **[5]**

अ) नकारात्मक आत्मआदराचे धोके स्पष्ट करा.

ब) लेखी संवादाचे फायदे सांगा.

▽ ▽ ▽ ▽

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PC-955

[Total No. of Pages : 4

[6301]-398

T.Y. B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

SEC - 2D : Human Rights and Indian

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36274)

Time : 2 Hours] *[Max. Marks : 25*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Select the correct option for and rewrite the statement :** **[5]**

a) According to the freedom from fear understanding, the core of human security is embodied in which of the following:
   i) The UN Charter
   ii) US Security Doctrine
   iii) Soviet Security Doctrine
   iv) International Monetary Fund

b) UDHR stands for:
   i) Universal Declaration of Human Rights
   ii) United Declaration of Human Rights
   iii) Universal Decrease in Human Rights
   iv) Universal Declaration of Humanity Rights

c) What are Human Rights
   i) rights that belong to an individual or group of individuals simply for being human
   ii) are moral principles or norms formed for all human beings
   iii) are often described as Fundamental Rights
   iv) All of the above

d) In which of the following congressional sessions did the "Indian people want to pursue a policy of friendship and peace with other nations?" There should be lasting peace in the world.And to stop imperialism and human exploitation.
   i) Ahmednagar ii) Haripur
   iii) Allahabad iv) Delhi

P.T.O.

e) 1987, the Dalai Lama proposed a ______ for the restoration of peace and human rights in Tibet.

   i) Six point peace plan

   ii) Four point peace plan

   iii) Five point peace plan

   iv) Two point peace plan

Q2) **Write the answers in 100 words (any three) :** **[12]**

a) Explain the Fundamental rights.

b) Explain the role of Maharashtra State Women's Commission

c) Explain the National Commission for the Protection of Child Rights.

d) State the Charter of Indian Rights

e) Explain the concept of Sarvodaya.

Q3) **Write the answers in 200 words (any one)** **[8]**

a) Explain the role of the National Commission for Scheduled Castes and Scheduled Tribes.

b) Explain the role of the National Human Rights Commission.

♦ ♦ ♦

Total No. of Questions : 3]

PC-955

[6301]-398
T.Y. B.A.
DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES
SEC - 2D : Human Rights and Indian
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36274)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास] *[एकूण गुण : 25*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य.
2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) योग्य पर्याय निवडा आणि पुन्हा लिहा. **[5]**

अ) भय समजून घेण्याच्या स्वातंत्र्यानूसार, मानवी सूरक्षेचा गाभा खालीलपैकी कशात अंतर्भूत आहे.

i) यूएन चार्टर

ii) यूएस सुरक्षा सिद्धांत

iii) सोव्हिएत सुरक्षा सिद्धांत

iv) आंतरराष्ट्रीय नाणेनिधी

ब) UDHR म्हणजे :

i) मानवी हक्कांची सार्वत्रिक घोषणा

ii) मानवी हक्कांची संयुक्त घोषणा

iii) मानवी हक्कांमध्ये सार्वत्रिक घट

iv) मानवतेच्या हक्कांची सार्वत्रिक घोषणा

क) मानवी हक्क काय आहेत?

i) व्यक्ती किंवा व्यक्तींच्या समुहाशी संबंधित असलेले अधिकार फक्त मानव म्हणून

ii) नैतिक तत्त्वे किंवा सर्व मानवांसाठी तयार केलेले नियम आहेत

iii) अनेकदा मूलभूत हक्क म्हणून वर्णन केले जाते

iv) वरील सर्व

ड) ''खीलीलपैकी कोणत्या काँग्रेसच्या अधिवेशनात ''भारतीय लोक इतर राष्ट्रांशी मैत्री आणि शांततायुक्त धोरण ठरवू इच्छितात. जगात कायम शांतता राहावी आणि साम्राज्यवाद व मानवी शोषण थांबावे'' असा ठराव पास करण्यात आला.

i) Ahmednagar अहमदनगर

ii) Haripur हरिपूर

iii) Allahabad अलाहाबाद

iv) Delhi दिल्ली

इ) 1987 मध्ये, दलाई लामा यांनी तिबेटमध्ये शांतता आणि मानवी हक्कांच्या पुनर्स्थापनेसाठी .... प्रस्तावति केले.

i) सहा कलमी शांतता योजना

ii) चार कलमी शांतता योजना

iii) पाच कलमी शांतता योजना

iv) दोन कलमी शांतता योजना

प्रश्न 2) 100 शब्दांत उत्तर लिहा. (कोणतेही तीन) **[12]**

अ) मूलभूत अधिकार स्पष्ट करा.

ब) महाराष्ट्र राज्य महिला आयोगाची भूमिका स्पष्ट करा.

क) राष्ट्रीय बाल हक्क संरक्षण आयोगाचे स्पष्टीकरण द्या.

ड) भारतीय हक्कांची सनद सांगा

इ) सर्वोदयाची संकल्पना स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) 200 शब्दांत उत्तर लिहा. (कोणतेही एक) **[8]**

अ) राष्ट्रीय अनुसूचित जाती आणि अनुसूचित जमाती आयोगाची भूमिका स्पष्ट करा.

ब) राष्ट्रीय मानवाधिकार आयोगाची भूमिका स्पष्ट करा.

♦ ♦ ♦

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PC-956

[Total No. of Pages : 1

[6301]-399

T.Y. B.A.

ENGLISH

SEC-2D : Mastering Life Skills & Life Values

(2019 Pattern) (Semester - VI) (36334)

Time : 2 Hours] *[Max. Marks : 25*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Attempt any one of the following in about 150 words. **[10]**

a) State the importance of psychological values.

b) Define core life values and state its scope.

Q2) Attempt any one of the following in about 150 words. **[10]**

a) Describe any five aesthetic values in brief.

b) Illustrate the concepts self-awareness and self management.

Q3) Attempt any one in about 50 words. **[5]**

a) Differentiate between ethical values and moral values.

b) Write a short on 'Effective Implementation of professional values at the workplace'.

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PC-957

[Total No. of Pages : 2

[6301]-400

T.Y. B.A.

SOCIOLOGY

SEC-2D : Understanding and Mitigating Violence

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36375)

Time : 2 Hours] *[Max. Marks : 25*

Instructions to the candidates:

1) *All questions are compulsory.*
2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) **Answer any one of the following with in 250 words :** **[10]**

a) What is violence? Explain the different types of violence.

b) Explain gender-based discrimination and violence in India.

Q2) **Answer any one of the following with in 250 words :** **[10]**

a) Discuss on issues related to violence.

b) Critically analyse the Criminal Law Amendment Act 2013.

Q3) **Write short note (Any One) :** **[5]**

a) LGBTQ

b) Mahatma Gandhi Tanta Mukti Yojana

⌘⌘⌘

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PC-957

[6301]-400

T.Y. B.A.

SOCIOLOGY

SEC-2D : Understanding and Mitigating Violence

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36375)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास] *[एकूण गुण : 25*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एक प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (250 शब्द) : **[10]**

अ) हिंसा म्हणजे काय? हिंसाचाराचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.

ब) भारतातील लिंगभाव आधारित भेदभाव आणि हिंसा स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एक प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (250 शब्द) : **[10]**

अ) हिंसाचाराची संबंधित प्रश्नांवर चर्चा करा.

ब) गुन्हेगारी कायदा दुरुस्ती 2013 चे चिकित्सक विश्लेषण करा.

प्रश्न 3) कोणत्याही एक प्रश्नांवर टिप लिह. **[5]**

अ) LGBTQ

ब) महात्मा गांधी तंटा मुक्ती योजना

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 2]

SEAT No. :

PC-958

[Total No. of Pages : 2

[6301]-401

T.Y. B.A.

PHILOSOPHY

SEC - 2D : Course on Yoga and Vipassana : Way of Good Life

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36425)

Time : 2 Hours] *[Max. Marks : 25*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Write a short note on any three of the following in 50 words each. [15]**

a) Meaning of yoga

b) Bhakti yoga

c) Buddha's concept of 'Samyak-Vacca'

d) Health and Yoga

e) Vipassana

Q2) **Answer the following question in 200 words. (Any one) [10]**

a) Explain the terms 'Jnyana yoga' and 'Bhakti yoga' in Bhagavadgita.

b) How can one improve his/her Vipassana, explain?

▽ ▽ ▽ ▽

P.T.O.

Total No. of Questions : 2]

PC-958

[6301]-401

T.Y. B.A.

PHILOSOPHY

SEC - 2D : Course on Yoga and Vipassana : Way of Good Life

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36425)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास] *[एकूण गुण : 25*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

2) उजवीकडील अंक पुर्ण गुण दर्शवितात.

3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही तीनावर 50 शब्दात टीपा लिहा. **[15]**

अ) योग संकल्पनेचा अर्थ

ब) भक्तीयोग

क) बुद्धाची संकल्पना 'सम्यक वाक्'

ड) आरोग्य आणि योग

इ) विपश्यना

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 200 शब्दात उत्तरे लिहा. **[10]**

अ) भगवद्गीतेतील ज्ञान योग आणि भक्ती योग स्पष्ट करा.

ब) एखादी व्यक्ती त्याची/तिची विपश्यना कशी सुधारू शकते, स्पष्ट करा.

▽ ▽ ▽ ▽

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PC959

[Total No. of Pages : 2

[6301]-403

T.Y.B.A.

HINDI (हिन्दी)

CC-1F : ग़ज़ल विधा और पत्राचार

पाठ्यपुस्तक : साये में धूप : संपा. दुष्यन्त कुमार

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36093)

समय : 2½ घंटे] [पूर्णांक : 70

सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक है।

प्र.1) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए : **[14]**

अ) ग़ज़ल शब्द का अर्थ बताते हुए ग़ज़ल के स्वरूप को स्पष्ट कीजिए।

ब) दुष्यन्त कुमार का सामान्य परिचय दीजिए।

क) 'साये में धूप' का सामान्य परिचय दीजिए।

ड) 'इस नदी की धार में ठंडी हवा आती तो है' ग़ज़ल के माध्यम से कवि दुष्यन्त कुमार क्या कहना चाहते है?

प्र.2) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए : **[14]**

अ) 'ये सच है कि पाँवो ने बहुत कष्ट उठाएँ' ग़ज़ल का आशय अपने शब्दों में लिखिए।

ब) 'बाढ़ की संभावनाएँ सामने है' ग़ज़ल का भावार्थ अपने शब्दों में लिखिए।

क) दुष्यन्त कुमार की ग़ज़लों में राजनीतिक चेतना का चित्रण किस प्रकार हुआ है?

ड) 'साये में धूप' ग़ज़ल संग्रह में आम आदमी की पीडा का चित्रण किस प्रकार हुआ है?

प्र.3) निम्नलिखित में से किन्हीं दो विषयों पर टिप्पणियाँ लिखिए : **[14]**

अ) ग़ज़ल की भाषा।

ब) ग़ज़ल की विविध परिभाषाएँ।

क) ग़ज़ल के विविध प्रकार।

ड) ग़ज़ल के विविध तत्व।

P.T.O.

प्र.4) अ) निम्नलिखित में से किसी एक अवतरण की ससंदर्भ व्याख्या कीजिए : **[7]**

i) ''खुदा नहीं, न सही, आदमी का ख्वाब सही,
कोई हसीन नजारा तो है नजर के लिए।''

ii) ''इस शहर में वो कोई बारात हो या वारदात,
अब किसी भी बात पर खुलती नहीं है खिडकियाँ।''

ब) निम्नलिखित में से किसी एक अवतरण की ससंदर्भ व्याख्या कीजिए : **[7]**

i) ''हर सडक पर हर गाडी में, हर नगर, हर गाँव में,
हाथ लहराते हुए हर लाश चलनी चाहिए।''

ii) ''तुझे कसम है खुदी को बहुत हलाक न कर,
तू इस मशीन का पुर्जा है, तू मशीन नहीं।''

प्र.5) निम्नलिखित में से किन्हीं दो विषय पर पत्र लेखन का नमूना तैयार कीजिए : **[14]**

अ) भारत सरकार, खाद्य मंत्रालय के उपसचिव, श्री राकेश, हरियाणा के अकाल पीडित लोगों को अन्न सामग्री पहूँचाने के संदर्भ में हरियाणा सरकार को सरकारी पत्र भेजते है। सरकारी पत्र का नमूना तैयार कीजिए।

ब) केंद्रीय हिंदी निदेशालय के निदेशक सभी सरकारी कार्यालयों में हिंदी का प्रयोग अनिवार्य करने के संबंध में कार्यालय ज्ञापन भेजते है। ज्ञापन का नमूना तैयार कीजिए।

क) डॉ. ज्योति, चीफ कमीशनर, मानव संसाधन विकास मंत्रालय, नई दिल्ली, सभी विश्वविद्यालयों के कुलपतियों को महात्मा गांधी की जयंती मनाने हेतु परिपत्र जारी करती है। परिपत्र का नमूना तैयार कीजिए।

ड) श्री. प्रयाग स्वामी शाखा प्रबंधक स्टेट बैंक ऑफ इंडिया गांधीनगर अपनी शाखा के कर्मचारियों को शाखा की फाइलें अपने घर न ले जाने संबंधी कार्यालय आदेश जारी करते है। पत्र का नमूना तैयार कीजिए।

ⓘⓘⓘⓘ

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PC960

[Total No. of Pages : 2

[6301]-404

T.Y.B.A.

HINDI (हिन्दी)

CC-1F: प्रयोजनमूलक हिंदी : माध्यम लेखन

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36094)

समय *: 2½ घंटे]* *[पूर्णांक : 70*

सूचनाएँ : *1)* सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक है।

प्र.1) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए। **[14]**

अ) संचार माध्यम का महत्व स्पष्ट कीजिए।

ब) संचार माध्यम के प्रकार लिखिए।

क) दृश्य माध्यम और श्रव्य माध्यम में क्या अंतर है?

ड) संचार माध्यम की भाषा पर प्रकाश डालिए।

प्र.2) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए। **[14]**

अ) प्रतिवेदन की परिभाषा बताकर प्रतिवेदन का महत्व स्पष्ट कीजिए।

ब) प्रतिवेदन की विभिन्न परिभाषाएँ लिखिए।

क) पृष्ठ सज्जा (मेक-अप) के विविध अंग स्पष्ट कीजिए।

ड) प्रतिवेदन का स्वरूप स्पष्ट कीजिए।

प्र.3) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए। **[14]**

अ) संचार का महत्व स्पष्ट कीजिए।

ब) नेट बँकिंग का स्वरूप स्पष्ट कीजिए।

क) सायबर शिक्षा का महत्व अपनी भाषा में लिखिए।

ड) ई-संसाधनों की सीमाओं पर प्रकाश डालिए।

P.T.O.

प्र.4) **निम्नलिखित में से किन्हीं तीन पर टिप्पणियाँ लिखिए। [21]**

अ) संचार माध्यम की अवधारणा

ब) दृश्य माध्यम के प्रकार

क) समाचार लेखन

ड) प्रतिवेदन का स्वरूप

इ) सायबर सुरक्षा

फ) सुचना प्रौद्योगिकी का महत्व

प्र.5) **निम्नलिखित में से किन्हीं एक प्रश्न का उत्तर लिखिए। [7]**

अ) संचार माध्यम की व्याख्या बताकर दृश्य संचार माध्यमों पर प्रकाश डालिए।

ब) प्रतिवेदन रिपोर्ट की परिभाषा बताकर प्रतिवेदन का स्वरूप स्पष्ट कीजिए।

क) सायबर शिक्षा का महत्व स्पष्ट कीजिए।

ⓘ ⓘ ⓘ ⓘ

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PC961

[Total No. of Pages :2

[6301]-405
T.Y.B.A.
PERSIAN
CC-1E : Poetry, Poetic Terms and Figures of Speech
(2019 Pattern) (Semester - VI) (CBCS) (36103)

Time : 2½ Hours] **[Max. Marks : 70**

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***

2) ***Figures to the right side indicate full marks.***

Q1) Write a short note on any three of the following poetic terms: **[12]**

غزل، رباعی، حمد، مثنوی، قصیده

Q2) Define and illustrate any five of the following with example: **[10]**

ایهام، کنایہ، تجاهل عارف، تشبیہ، مجاز، تضمین، سوال و جواب، تسجیع

Q3) Write the summery of <u>*any two*</u> of the following poems: **[12]**

نعره پورداود، درستایش خرد، محاورۂ علم و عشق، شاهین و ماهی

Q4) Write a detailed note on any two of the following poets: **[16]**

ابراهیم پور داؤد، علامه اقبال، ناصر خسرو، نظامی گنجوی

P.T.O.

Q5) A) Translate or explain any seven of the following couplets: **[14]**

نگاهم راز دار هفت و چار است   گرفتار کمندم روزگار است
ہر کہ بے علم ست انسانش مخوان   روح رانورو ضیاء علم است علم
مرده از بے علم و جاہل بہتر است   زندۂ معجز نما علم است علم
که اویست بر پادشاه پادشا   جهاندار و پیروز و فرمانرو
فروزندۂ تاج و خورشید و ماه   نماینده ماراسویداد راه
خرد دست گیر دبه هر دو سرای   خرد رهنمای و خرد ره گشای
بہ یزدان اگر ما خرد داشتیم   کجا این سر انجام بد داشتیم
سایه خورشید سواران طلب   رنج خود و راحت یاران طلب
هر کہ بہ نیکی عمل آغاز کرد   نیکیاو رو یبدوباز کرد
اگر تو زآموختن سر بتابی   نجوید سر تو ہمینسر وری را
عرب از سرشک خونم همه لاله زار بادا   عجم رمیده بو رانفسم بهار بادا
ای کر مک شب تاب سراپای تو نور است   پرواز تو یک سلسلۂ غیب و حضور است

Q5) B) Translate the following English passage in to your own language: **[6]**

Meeting new people and dealing with unfamiliar situations helps children develop social skills. They'll learn how to interact with people of different ages, backgrounds, and cultures. In some cases, they get to learn new languages. They'll also learn how to compromise and work as a team. Studies show that children who travel frequently have higher grades and test scores than those who don't. They're also more likely to enroll in college and graduate. Travel enables children to learn new things and think critically about the world around them.

✤✤✤✤

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC962

[Total No. of Pages : 2

[6301]-406
T.Y.B.A.
SANSKRIT (संस्कृत)
SEC-1D : कविभर्तुहरिविरचितं नीतिशतकम्
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36113)

वेळ *: 2½ तास]* *[एकूण गुण : 70*

सूचना : *1)* All questions are compulsory.
सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) Figures to the right indicate full marks.
उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

Q1) Translate into English or Marathi. (any three) **[15]**

पुढीलपैकी कोणत्याही तिन्हींचे इंग्रजी किंवा मराठीत भाषांतर करा.

i) प्रसह्य मणिमुद्धरेन्मकरवक्त्र दंष्ट्राङ्कुरात्।
समुद्रमपि संतरेत् प्रचलदूर्मिमालाकुलम्।
भुजङ्गामपि कोपितं शिरसि पुष्पवद्धारयेन्।
न तु प्रतिनिविष्टमूर्खजनचित्तमाराधयेत्।।

ii) दिक्कालाद्यनवछिन्नानन्तचिन्मात्रमूर्तये।
स्वानुभूत्येकमानाय नम: शान्ताय तेजसे।।
जयन्ति ते सुकृतिनो रससिद्धा: कवीश्वरा:।
नास्ति येसां यश:काये जरामरणजं भयम्।।

iii) भवन्ति नम्रास्तख: फलोद्‍गमै
र्नवाम्बुभिर्दूरविलम्बिनो घना:।
अनुद्धता सत्पुरूषा समृद्धिभि:
स्वभाव एवैष परोपकारिणाम्।

iv) सिंह शिशुरपि निपतति मदमलिनकपोलभित्तिषु गजेषु।
प्रकृतिरियं सत्त्ववतां न खलु वयस्तेजसो हेतु:।।

P.T.O.

Q2) a) Reference to the context in English or Marathi. (any two) **[10]**

ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा. (कोणत्याही दोहोंचे)

i) **न भवति बिसतन्तुर्वारणं वारणानाम्।**

ii) **क्षीयन्ते खलु भूषणानि सततं वाग्भूषणं भूषणम्।**

iii) **सत्सङ्गतिः कथय किं न करोति पुंसाम्।**

b) Write answers in Sanskrit (any 5) : **[5]**

संस्कृतात उत्तरे लिहा. (कोणतीही पाच)

i) **भर्तुहरेः नीतिशतकं विहाय अन्यशतकस्य नामकिम्?**

ii) **भर्तुहरेः मनसि कति शल्यानि?**

iii) **सर्वविदां समाजे अपण्डितानां विभूषणं किम्?**

iv) **वित्तस्य कति गतयः काः ताः?**

v) **कस्य औषधं नास्ति?**

vi) **मानशौर्य पद्धत्याम् आदौ कः वर्णितः?**

Q3) a) **उचितं युग्मं विचिनुत** **[5]**

i)	**मूर्खपद्धतिः**	a)	**पावकः**
ii)	**विद्वत्पद्धतिः**	b)	**ज्ञानलवदुर्विदग्धः**
iii)	**मानशौर्यपद्धतिः**	c)	**गजपुङ्गवः**
iv)	**जुहवानं दहति**	d)	**हंसः**
v)	**परमगहनः**	e)	**सेवाधर्मः**

b) Explain '**सुजनपद्धतिः**' **[15]**

'**सुजनपद्धतिः**' **स्पष्ट करा.**

OR/**किंवा**

Explain '**कर्मपद्धतिः**'

'**कर्मपद्धतिः**' **स्पष्ट करा.**

Q4) Write short notes (Any two) : **[20]**

टीपा लिहा. (कोणत्याही दोहोंवर)

i) **असिधाराव्रतम्**

ii) **परोपकारः**

iii) **धैर्यपद्धतिः**

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PC963

[Total No. of Pages : 2

[6301]-407
T.Y.B.A.
ARABIC
CC-1F : Classical Poetry & Grammar
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36141)

Time : 2½ Hours] **[Max. Marks : 70**

Instructions to the candidates:

1) *Attempt all questions.*

2) *Figures to the right side indicate full marks.*

Q1) Write short notes on any two eminent poets in English/Urdu/Marathi of the following: **[30]**

1) بَشَّار بِن بُرْد

2) الْفَرَزْدَق

3) اَبُو الْعُتَاهِيَة

Q2) Translate and explain following Poem in English/Urdu/Marathi: **[20]**

1) اُسْلُكْ بُنَيَّ مَنَاهِجَ السَّادَاتِ   وَ تَخَلَّقَنَّ بِاَشْرَفِ الْعَادَاتِ

2) لَا تُلْهِيَنَّكَ عَنْ مَعَادِكَ لَذَّةٌ   تَفْنِى وَ تُوْرِثُ دَائِمَ الْحَسْرَاتِ

3) وَإِذَا اتَّسَعْتَ بِرِزْقِ رَبِّكَ فَاجْعَلَنَّ   مِنْهُ الأَجَلَّ لِأَوْجُهِ الصَّدَقَات

4) وَارْعَ الْجِوَارَ لِأَهْلِهِ مُتَبَرِّعَا   بِقَضَاءِ مَا طَلَبُوْا مِنَ الْحَاجَاتِ

5) وَاخْفِضْ جَنَاحَكَ إِنْ مُنِحْتَ إِمَارَةَ   وَارْغَبْ بِنَفْسِكَ عَنْ رَدِى اللَّذَّاتِ

6) اَنَلْهُو وَ اَيَّامُنَا تَذْهَبُ   وَ نَلْعَبُ وَ الْمَوْتُ لَا يَلْعَبُ

7) عَجِبْتُ لِذِى لَعْبٍ قَدْ لَهَا   عَجِبْتُ وَمَالِىَ لَا أَعْجَبُ

P.T.O.

Q3) Define and illustrate any two of the following grammatical terms: **[20]**

1) اَلْعَدَدُ

2) اَلإِقْتِبَاسُ

3) حُرُوْفُ الْمُشَبَّه بِالْفِعْلِ

✤✤✤✤

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : [ ]

PC-964

[Total No. of Pages : 4

[6301]-408

T.Y. B.A.

ECONOMICS (General Paper - III)

CC-1F : Indian Economic Development - II

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36153)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***
3) ***Draw neat diagrams wherever in necessary.***

Q1) Answer the following questions in 20 words (any eight) : **[16]**

a) What is Economic Planning?

b) State any two objectives of Economic Planning.

c) When was NITI Aayog established?

d) Who is the Chairperson of NITI Aayog?

e) State the meaning of sustainable development.

f) When India adopted the concept of sustainable development?

g) State the concept of Economic Development.

h) When was the Government of India announce the National Environment Policy?

i) What is Global Warming?

j) State any two renewable energy sources.

P.T.O.

Q2) Answer the following questions in 50 words (any four) : **[16]**

a) State the need of Economic Planning.

b) State the Objectives of NITI Aayog.

c) State the importance of Sustainable Development.

d) Explain the objectives of National Environment - Policy, 2006

e) Suggest measures to Control Global - Warming.

f) Explain the Structure of NITI Aayog.

Q3) Answer the following questions in 100 words : (any three) **[18]**

a) Explain the features of Economic Planning.

b) Explain the difference between planning Commission and NITI Aayog.

c) State the relation between environment and Economic Development.

d) Explain the Causes of Global Warming.

Q4) Answer the following questions in 200 words (any two) : **[20]**

a) Explain the objectives of Economic Planning in India.

b) Explain the sustainable development goals.

c) Explain the provisions of the National Conservation Strategy - 1992

Total No. of Questions : 4]

PC-964

[6301]-408
T.Y. B.A.
ECONOMICS (General Paper - III)
CC-1F : Indian Economic Development - II
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36153)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना :
1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) पुढील प्रश्नांची प्रत्येकी 20 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही आठ) **[16]**

अ) आर्थिक नियोजन म्हणजे काय?

ब) आर्थिक नियोजनाची कोणतीही दोन उद्दिष्टे सांगा.

क) नीती आयोगाची स्थापना केव्हा झाली?

ड) नीती आयोगाचे अध्यक्ष कोण आहे?

इ) शाश्वत विकासाचा अर्थ सांगा.

फ) भारताने शाश्वत विकास संकल्पना केव्हा स्वीकारली?

य) आर्थिक विकासाची संकल्पना सांगा.

र) भारत सरकारने राष्ट्रीय पर्यावरण विषयक धोरण केव्हा जाहीर केले.

ल) जागतिक तापमान वाढ म्हणजे काय?

व) कोणतेही दोन अक्षय ऊर्जा स्त्रोत सांगा.

प्रश्न 2) **पुढील प्रश्नांची 50 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)** **[16]**

अ) आर्थिक नियोजनाची गरज सांगा.

ब) नीती आयोगाची उद्दिष्टे सांगा.

क) शाश्वत विकासाचे महत्त्व सांगा.

ड) राष्ट्रीय पर्यावरण धोरण 2006 ची उद्दिष्टे स्पष्ट करा.

इ) वैश्विक तापमान वाढ नियंत्रणासाठी उपाययोजना सूचवा.

फ) नीती आयोगाची रचना स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) **पुढील प्रश्नांची 100 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन)** **[18]**

अ) आर्थिक नियोजनाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

ब) नियोजन आयोग आणि नीती आयोग यातील फरक स्पष्ट करा.

क) पर्यावरण आणि आर्थिक विकास यांच्यातील संबंध सांगा.

ड) जागतिक तापमानवाढीची कारणे स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) **पुढील प्रश्नांची 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)** **[20]**

अ) भारतातील आर्थिक नियोजनाची उद्दिष्टे स्पष्ट करा.

ब) शाश्वत विकासाची ध्येये स्पष्ट करा.

क) राष्ट्रीय संवर्धन व्यूहरचना 1992 तरतुदी स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC-965

[Total No. of Pages : 4

[6301]-409
T.Y. B.A.
POLITICAL SCIENCE
CC-1F : Modern Political Analysis
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36163)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Attempt any eight questions of the following (in 20 words) : **[16]**

a) Mention any two features of Influence.

b) Who is the author of the book 'The Power Elite'?

c) Which science, Karl Deutsch Political Communication theory is based?

d) Mention any two reasons for political participation.

e) Mention the names of any four scholars of political elite.

f) Mention any two bases of Legitimacy.

g) Define Legitimacy.

h) Who has written the book 'The Ruling Class'?

i) Mention any two examples of direct and indirect political participation.

j) Mention the nature of Political Communication

Q2) Attempt any four short notes (in 50 words) : **[16]**

a) Levels of political participation.

b) Features of political communications.

c) State Mosca's Elitist theory.

d) Mention the features of Elite class.

e) Functions of political power.

f) Methods of exercising Authority.

Q3) Attempt any three questions in short (in 100 words) : **[18]**

a) Discuss various sources of Authority.

b) Discuss various Bases and importance of power.

c) Explain, nature and various functions of political communication.

d) Explain various types of political participation with examples and also mention the importance of political participation.

Q4) Answer in detail any two (in 200 words) : **[20]**

a) Discuss various channels of political communication.

b) Define the term 'Authority'. Explain the nature and features of Authority.

c) Explain various elements and sources of political power.

Total No. of Questions : 4]

PC-965

[6301]-409
T.Y. B.A.
POLITICAL SCIENCE
CC-1F : Modern Political Analysis
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36163)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना :
1) *सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.*
2) *उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.*
3) *संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.*

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही आठ प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (20 शब्दांत) **[16]**

अ) प्रभावाची दोन वैशिष्ट्ये लिहा.

ब) 'दि पॉवर एलिट' या पुस्तकाचा लेखक कोण आहे?

क) कार्ल ड्वाईटाचा राजकीय संसूचनाचा सिद्धांत कोणत्या शास्त्रावर आधारीत आहे?

ड) राजकीय सहभाग घेण्याची कोणतीही दोन कारणे लिहा.

इ) कोणत्याही चार अभिजनवादी अभ्यासकांची नावे लिहा.

फ) अधिमान्यतेचे कोणतेही दोन आधार लिहा.

य) अधिमान्यतेची व्याख्या लिहा.

र) 'दि रूलिंग कलास' हे पुस्तक कोणी लिहीले?

ल) प्रत्यक्ष व अप्रत्यक्ष राजकीय सहभागाची प्रत्येकी दोन उदाहरणे द्या.

व) राजकीय संसूचनाचे स्वरूप लिहा.

प्रश्न 2) टीपा लिहा. (कोणत्याही चार) (50 शब्दांत) **[16]**

अ) राजकीय सहभागाच्या पातळ्या

ब) राजकीय संसूचनाची वैशिष्ट्ये

क) मोस्काचा अभिजनवादी सिद्धांत

ड) अभिजनवर्गाची वैशिष्ट्ये

इ) राजकीय सत्तेची कार्ये

फ) अधिसत्तेचा वापर करण्याच्या पद्धती

प्रश्न 3) थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) (100 शब्दांत) **[18]**

अ) अधिसत्तेचे विविध स्त्रोत स्पष्ट करा.

ब) सत्तेचे आधार व महत्त्व लिहा.

क) राजकीय संसूचनाचे स्वरूप आणि विविध कार्ये स्पष्ट करा.

ड) राजकीय सहभागाचे विविध प्रकार उदाहरणासहित स्पष्ट करा. तसेच राजकीय सहभागाचे महत्व लिहा.

प्रश्न 4) सविस्तर उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) (200 शब्दांत) **[20]**

अ) ‘राजकीय संसूचनाची विविध माध्यमे!’ चर्चा करा.

ब) ‘अधिसत्ता’ या संकल्पनेची व्याख्या लिहून अधिसत्तेचे स्वरूप आणि वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

क) सत्तेचे विविध घटक (तत्वे) आणि स्त्रोत स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC-966

[Total No. of Pages : 4

[6301]-410

T.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE

CC-1F : Local Self Government in Maharashtra

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36164)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Attempt any Eight of the following (20 words) :** **[16]**

a) Which are they Income sources of Municipal Corporation.

b) Explain the meaning of Urban Local Self Government.

c) How many lakhs populations need to Establish of Municipal Council.

d) How many year is the tenure of Municipal Council.

e) Explain the two provisions of 74th constitutional Amendment.

f) Explain the two functions of Municipal Council.

g) Who's control on urban Local Self Government.

h) Explain the two function of State Finance Commission.

i) When was State Election Commission established?

j) How many lakhs populations need to establish of Municipal Corporation.

Q2) **Attempt any four short notes (50 words) :** **[16]**

a) Vice-Mayor

b) District collector

c) Qualification of members of Municipal Council

d) State Election Commission

e) Article-243

f) State Finance Commission

P.T.O.

Q3) **Attempt any three of the following (100 words) :** **[18]**

a) Explain the limitations of Local Self Government.

b) Explain the challenges before of State Election Commission.

c) Explain the functions of Mayor.

d) Explain the functions of Nagar Panchayat.

Q4) **Attempt any two of following (200 words) :** **[20]**

a) Explain the structure and function of Municipal Corporation.

b) Explain the challenges before Local Self Government.

c) Explain the 74th Constitutional Amendment.

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 4]

PC-966

[6301]-410
T.Y. B.A.
POLITICAL SCIENCE
CC-1F : Local Self Government in Maharashtra
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36164)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना :
1) *सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.*
2) *उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.*
3) *संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.*

प्रश्न *1)* खालीलपैकी कोणत्याही आठ प्रश्नांची उत्तरे लिहा (20 शब्दांत) : **[16]**

अ) महानगर पालिकेच्या उत्पनांची साधने कोणती आहे.

ब) 'शहरी स्थानिक स्वराज्य संस्था' अर्थ स्पष्ट करा.

क) नगरपालिका स्थापनेसाठी शहराची लोकसंख्या किती लाख असणे आवश्यक आहे.

ड) नगर पालिकेचा कार्यकाळ किती वर्षाचा असतो.

इ) 74 व्या घटनादुरूस्तीतील दोन तरतुदी स्पष्ट करा.

फ) नगर पालिकेची दोन कार्ये स्पष्ट करा.

य) शहरी स्थानिक स्वराज्य संस्थेवर नियंत्रण कोण ठेवते?

र) राज्य वित्त आयोगाचे दोन कार्ये स्पष्ट करा.

ल) निवडणुक आयोगाची स्थापन केंव्हा झाली.

व) महानगर पालिका स्थापनेसाठी शहराची लोकसंख्या किती लाख असणे आवश्यक आहे.

प्रश्न 2) **खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (50 शब्दांत) :** **[16]**

अ) उपमहापौर

ब) जिल्हाधिकारी

क) नगर पंचायत सदस्यांची पात्रता

ड) राज्य निवडणुक आयोग

इ) कलम – 243

फ) राज्यवित्त आयोग

प्रश्न 3) **खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे लिहा (100 शब्दांत) :** **[18]**

अ) स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या मर्यादा स्पष्ट करा.

ब) राज्यनिवडणुक आयोगापुढिल आव्हाणे स्पष्ट करा.

क) महापौराचे कार्ये स्पष्ट करा.

ड) नगर पंचायतीचे कार्ये स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) **खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (200 शब्दांत) :** **[20]**

अ) महानगर पालिकेची रचना व कार्ये स्पष्ट करा.

ब) स्थानिक स्वराज्य संस्थे समोरिल आव्हाणे स्पष्ट करा.

क) 74 वी घटना दुरुस्ती स्पष्ट करा.

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC-967

[Total No. of Pages : 4

[6301]-411
T.Y. B.A.
HISTORY
CC-1F : India After Independence (1947-1991)
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36174)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Answer the following questions in 300 words (Any 1).** **[15]**

a) Discuss how the princely states of Kashmis and Junagadh got integrated into India.

OR

b) What were the consequences of the partition. State its impact on post - independence India.

Q2) **Answer the following questions in 300 words (Any 1).** **[15]**

a) Explain the background and nature and impact of the Emergency.

OR

b) Describe the work done in Indian space research till 1992.

Q3) **Answer the following questions in 200 words (Any 2).** **[20]**

a) Write a note on the Birth of Bangladesh.

b) State the salient features of the Indian constitution.

c) What was the Hindu code Bill.

d) Explain the concept of Globalization in the context of India.

***Q4)* Short notes (Any four) :** **[20]**

a) Indo - Sri Lanka relations.

b) Nationalization of banks.

c) Liberation of French colonies.

d) Panchsheel.

e) Frist Demonitization of India.

f) Indo - Pak war of 1971.

♦ ♦ ♦

Total No. of Questions : 4]

PC-967

[6301]-411
T.Y. B.A.
HISTORY
CC-1F : स्वातंत्र्योत्तर भारत (1947-1991)
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36174)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील आंकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील पैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. **[15]**

अ) काश्मीर आणि जुनागढ ही संस्थानें भारतात कशी विलीन झाली याबद्दल चर्चा करा.

किंवा

ब) फाळणीचे काय परिणाम झाले त्यांचा स्वातंत्र्योत्तर भारतावर झालेला परिणाम सांगा.

प्रश्न 2) खालील पैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. **[15]**

अ) आणि बाणीची पार्श्वभूमी स्वरूप आणि परिणाम स्पष्ट करा.

किंवा

ब) 1992 पर्यंत भारतीय अंतराळ संशोधनात केलेल्या कार्यांचे वर्णन करा.

प्रश्न 3) खालील पैकी कोणत्याही दोन प्रश्नाची उत्तर 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. **[20]**

अ) बांगलादेशच्या जन्मावर एक टिप लिहा.

ब) भारतीय संविधानाची ठळक वैशिष्टे सांगा.

क) हिंदू कोड बिल काय होते हे विशद करा.

ड) भारताच्या संदर्भात जागतिकीकरणाची संकल्पना स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) टिपा लिहा (कोणत्याही चार)– **[20]**

अ) भारत श्रीलंका संबंध

ब) बँकांचे राष्ट्रीयीकरण

क) फ्रेंच वसाहती मुक्ती

ड) पचशील

इ) भारताचे पहिले नोटबंदी

फ) 1971 चे भारत पाक युद्ध

♦ ♦ ♦

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC-968

[Total No. of Pages : 4

[6301]-412

T.Y. B.A.

ANTHROPOLOGY

CC - 1F : Movements and Social Reforms in Maharashtra

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36193)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Write short notes on any three of the following : **[15]**

a) Rajarshi Shahu Maharaj - Social Reforms Movement.

b) V.D. Savarkar - Political Movement.

c) Dr. Babasaheb Ambedkar - Educational Reforms.

d) Dalit Panthers - Protest Movement

e) Contribution of Maharshi Karve in Educational Movement.

Q2) Answer any three of the following in 50 words each : **[15]**

a) What is Protest Movement?

b) Write in brief the role of Social Reformist.

c) Elaborate the contribution of tribals in Political Movement.

d) Explain the Contribution of G.G. Agarkar in Social Reform Movement.

e) Explain the Ethnic Movement as a Political Movement.

P.T.O.

Q3) Answer <u>any two</u> of the following questions in 200 words each : **[20]**

a) Elaborate the work of Godatai Parulekar for Warli tribes.

b) Explain the History of Social Reforms movement in Maharashtra.

c) Describe the EK Gaon-EK-Panvatha Movement.

d) Explain the contribution of Maharshi Shinde in Social Reforms Movement.

Q4) Answer <u>any one</u> of the following questions in 300 words each : **[20]**

a) Discuss the Contribution of Mahatma Phule and Savitribai Phule in Educational field.

b) Explain the contribution of Scheduled Costes and women in Political Movement.

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 4]

PC-968

[6301]-412
T.Y. B.A.
ANTHROPOLOGY
CC - 1F : Movements and Social Reforms in Maharashtra
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36193)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणतेही तीन) **[15]**

अ) राजर्षी शाहु महाराज – सामाजिक सुधारणा चळवळ

ब) वि.दा. सावरकर – राजकिय चळवळ

क) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर – शैक्षणिक सुधारणा

ड) दलित पॅन्थर – प्रतिकार चळवळ

इ) महर्षी कर्वे यांचे शैक्षणिक चळवळीतील योगदान

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दांत लिहा. (कोणतेही तीन) **[15]**

अ) प्रतिकार चळवळ म्हणजे काय?

ब) सामाजिक सुधारकांची भुमिका थोडक्यात लिहा.

क) राजकिय चळवळीतील आदिवासींचे योगदान विशद करा.

ड) सामाजिक सुधारणा चळवळीतील गो.ग. आगरकर यांचे योगदान स्पष्ट करा?

इ) वांशिक चळवळ एक राजकिय चळवळ म्हणून स्पष्ट करा?

P.T.O.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन) **[20]**

अ) गोदाताई परूळेकराचे वारली जमातीसाठीचे कार्य विशद करा.

ब) महाराष्ट्रातील सामाजिक सुधारणा चळवळीचा इतिहास स्पष्ट करा?

क) एकगाव-एक पाणवठा चळवळीचे वर्णन करा.

ड) महर्षी शिंदे यांचे सामाजिक सुधारणा चळवळीतील योगदान स्पष्ट करा?

प्रश्न 4) खालील प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. (कोणताही एक) **[20]**

अ) महात्मा फुले आणि सावित्रीबाई फुले यांचे शैक्षणिक क्षेत्रातील योगदानाची सविस्तर चर्चा करा.

ब) राजकिय चळवळीतील अनुसूचित जाती आणि स्त्रियांचे असणारे योगदान स्पष्ट करा?

▽ ▽ ▽ ▽

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC969

[Total No. of Pages : 4

[6301]-413

T.Y.B.A.

GEOGRAPHY

CC - 1FGg - 310(B): Geography of Disaster Management - II

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36204)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) *All questions are compulsory.*
2) *Figures to the right indicate full marks.*
3) *Draw neat diagrams wherever necessary.*
4) *Use of map stencils is allowed.*

Q1) Write answers the following questions in about 20 words each. (Any Eight) **[16]**

a) Which unit is used for measurement of Earthquakes.

b) Name the any two states of India which are prone to tsunami.

c) Write the name of any two mountains in India that are prone to landslides.

d) Write two effects of desertification on agriculture.

e) Write any two ecological effects of forest fire.

f) Write any two causes of global warming.

g) State the names of any two gases those responsible for ozone depletion.

h) What is acid rain?

i) Write two cause of tsunami.

j) Write any two effects of nuclear disaster.

Q2) Write short notes on about 50 words each. (any three) **[18]**

a) Tsunami waves

b) Methods of soil conservation

c) Green house effect

d) Nuclear disaster

Q3) Write the answers of questions in 100 words each. (any two) **[16]**

a) Write the effects of tsumami waves.

b) Write the measures of soil degradation.

c) Explain the effects of global warming.

Q4) Write the answers of questions in 300 words each. (any one) **[20]**

a) Explain the causes and effects of earthquake disaster.

b) What is flood? Explain causes and effects of flood.

ⓘⓘⓘⓘ

Total No. of Questions : 4]

PC969

[6301]-413
T.Y.B.A.
GEOGRAPHY
CC - 1FGg - 310(B): Geography of Disaster Management - II
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36204)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *2½ तास]* *[एकूण गुण : 70*

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
4) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.
5) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांची 20 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही आठ) **[16]**

अ) भूकंप मापनाच्या एककाचे नाव लिहा.

ब) त्सुनामीचा धोका असलेल्या भारतातील कोणत्याही दोन राज्यांची नावे लिहा?

क) सर्वाधिक भूमिपात होणाऱ्या भारतातील कोणत्याही दोन पर्वतांची नावे लिहा?

ड) वाळवंटीकरणाचे शेती व्यवसायावरील दोन परिणाम लिहा.

इ) वन आगीचे कोणतेही दोन पर्यावरणीय परिणाम लिहा?

फ) जागतिक तापमान वाढीची कोणतेही दोन कारणे लिहा?

य) ओझोन क्षयासाठी कारणीभूत असलेल्या दोन वायुंची नावे लिहा.

र) आम्ल पर्जन्य म्हणजे काय?

ल) त्सुनामी निर्मितीची दोन कारणे लिहा.

व) आण्विक आपत्तीचे कोणतेही दोन परिणाम लिहा?

प्र.2) प्रत्येकी 50 शब्दात टिपा लिहा. (कोणतेही तीन) **[18]**

अ) त्सुनामी लाटा

ब) मृदाधूप व्यवस्थापन पद्धती

क) हरितगृह परिणाम

ड) आण्विक आपत्ती

प्र.3) प्रत्येकी 100 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) **[16]**

अ) त्सुनामी लाटांचे परिणाम लिहा.

ब) मृदाधूप थांबविण्यासाठीच्या उपाययोजनांची माहिती लिहा.

क) जागतीक तापमान वाढीचे परिणाम स्पष्ट करा.

प्र.4) प्रत्येकी 300 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक) **[20]**

अ) भूकंप या आपत्तीची कारणे आणि परिणाम स्पष्ट करा.

ब) महापूर म्हणजे काय? महापूराची कारणे आणि परिणाम स्पष्ट करा.

ⓘⓘⓘⓘ

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC970

[Total No. of Pages : 4

[6301]-414
T.Y.B.A.
GEOGRAPHY
CC - 1F-GG - 310(B): Geography of Tourism - II
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36205)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***
3) ***Draw neat diagram wherever necessary.***
4) ***Use of map stencils is allowed.***

Q1) Write the answer of the questions about 20 words each. **[16]**

a) Define Hotels.

b) What is cararans?

c) What is floating hotel?

d) Write any two traditional arts of India.

e) Write any two economic impact of tourism.

f) On which day world tourism day is celebrate.

g) Write a full form of MTDC.

h) Write any two tourist attractions of Mahabaleshwar.

i) In which state Kaziranga National Park is located.

j) Write any two attractions of Taj Mahal.

Q2) Write the answer of the questions about 50 words each. **[18]**

a) Youth Hostel.

b) Tourism and Employment

c) India tourism development corporation.

d) Raigad fort.

P.T.O.

Q3) Write the answer of the questions about 100 words each (any two). **[16]**

a) Describe factor affecting on choice of accommodation.

b) Explain the role of tourism in infrastructure development.

c) Give an account of melghat tourist place.

Q4) Write the answers of the questions about 300 words each (any one) **[20]**

a) Explain the type of Hotels.

b) Write in detail the role of world tourism organisation in tourism development.

ⓘⓘⓘⓘ

Total No. of Questions : 4]

PC970

[6301]-414
T.Y.B.A.
GEOGRAPHY
CC - 1F-GG - 310(B): Geography of Tourism - II
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36205)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] [एकूण गुण : 70

सूचना :-
1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
4) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.

प्र.1) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 20 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही आठ) **[16]**

अ) हॉटेलची व्याख्या लिहा.

ब) कॅराव्हॅन म्हणजे काय?

क) तरंगते हॉटेल म्हणजे काय?

ड) भारतातील कोणत्याही दोन पारंपारीक कलांची नावे लिहा?

इ) पर्यटनाचे दोन आर्थिक परिणाम लिहा.

फ) जागतीक पर्यटन दिन कोणत्या दिवशी साजरा केला जातो?

य) M.T.D.C. चे पुर्ण रूप लिहा.

र) महाबळेश्वर पर्यटन स्थळाची दोन आकर्षणे सांगा.

ल) काझीरंगा राष्ट्रीय उद्यान कोणत्या राज्यात आहे?

व) ताजमहाल पर्यटन स्थळाची दोन आकर्षणे लिहा.

प्र.2) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) **[18]**

अ) युवा वसतीगृह

ब) पर्यटन व रोजगार

क) भारत पर्यटन विकास महामंडळ

ड) रायगड किल्ला

प्र.3) **खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 100 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)** **[16]**

अ) **निवासस्थानाच्या निवडीवर परीणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.**

ब) **पायाभूत सुविधांच्या विकासात पर्यटनाची भूमिका स्पष्ट करा.**

क) **मेळघाट पर्यटन स्थळाचा वृत्तांत लिहा.**

प्र.4) **खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 300 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक)** **[20]**

अ) **हॉटेलच्या प्रकारांचे वर्णन करा.**

ब) **पर्यटन विकासात जागतिक पर्यटन संघटनेचे योगदान सविस्तर लिहा.**

ⓘⓘⓘⓘ

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : [ ]

PC971

[Total No. of Pages : 4

[6301]-415

T.Y.B.A.

CC - 1F: PUBLIC ADMINISTRATION

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36445)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Write the answers to the following questions in 20 words (Any Eight): **[16]**

a) What is personnel administration?

b) Write the definitions of recruitment.

c) What is Bureaucracy?

d) In which country there was a spoil system?

e) What is promotion?

f) Type of Training.

g) Who is introduce the budget in India?

h) State the two methods of legislative control.

i) What is administrative accountability?

j) What is gender budgeting?

Q2) Write the answers to the following questions in 50 words (any four). **[16]**

a) State the meaning of Bureaucracy.

b) Write the merits of direct recruitment.

c) State the objective of training.

d) State the importance of promotion.

e) Write the principle of budget.

f) Discuss on judicial control.

P.T.O.

Q3) Write the answers to the following questions in 100 words (any three). **[18]**

a) Explain the types of budget.

b) Explain the methods of recruitment.

c) Discuss on administrative reforms.

d) Explain the principles of promotion.

Q4) Write the answers to the following questions in 200 words (any two) **[20]**

a) Explain the budgetary process in India.

b) Explain the control of legislature over administration.

c) Explain the type of Training.

ⓘⓘⓘⓘ

Total No. of Questions : 4]

PC971

[6301]-415

T.Y.B.A.

CC - 1F: PUBLIC ADMINISTRATION

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36445)

(मराठी रूपांतर)

वेळ *: 2½ तास]* *[एकूण गुण : 70*

सूचना :- *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.*1)* खालील प्रश्नांची उत्तरे 20 शब्दात लिहा. (कोणतेही आठ) **[16]**

अ) सेवक प्रशासन म्हणजे काय?

ब) भरतीची व्याख्या लिहा.

क) नोकरशाही म्हणजे काय?

ड) लूट पद्धती कोणत्या देशात होती?

इ) बढती म्हणजे काय?

फ) प्रशिक्षणाचे प्रकार.

य) भारतात अंदाजपत्रक कोण सादर करतो?

र) कायदेमंडळ नियंत्रणाच्या दोन पद्धती सांगा.

ल) प्रशासकीय उत्तरदायित्व म्हणजे काय?

व) लिंग आधारित अर्थसंकल्प म्हणजे काय?

प्र.*2)* खालील प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दात लिहा. (कोणतेही चार) **[16]**

अ) नोकरशाहीचा अर्थ सांगा.

ब) खुल्या भरतीचे गुण लिहा.

क) प्रशिक्षणाचे उद्देश सांगा.

ड) बढतीचे महत्त्व सांगा.

इ) अंदाजपत्रकाची तत्वे लिहा.

फ) न्यायीक नियंत्रणावर चर्चा करा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दात लिहा. (कोणतेही तीन) **[18]**

अ) अंदाजपत्रकाचे प्रकार स्पष्ट करा.

ब) भरतीच्या पद्धती स्पष्ट करा.

क) प्रशासकीय सुधारणावर चर्चा करा.

ड) बढतीची तत्वे स्पष्ट करा.

प्र.4) खालील प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दात लिहा. (कोणतेही दोन) **[20]**

अ) भारतातील अर्थसंकल्पीय प्रक्रिया स्पष्ट करा.

ब) प्रशासनावरील कायदेमंडळाचे नियंत्रण स्पष्ट करा.

क) प्रशिक्षणाचे प्रकार स्पष्ट करा.

ⓘⓘⓘⓘ

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ______

PC972

[Total No. of Pages : 4

[6301]-416
T.Y.B.A.
PUBLIC ADMINISTRATION
CC - 1F : Local Self Government in India
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36446)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Attempt any eight of the following (20 words). **[16]**

a) Who is the President of gram sabha.

b) How many year is the tenure of sarpanch.

c) Who appoints the district officer.

d) A committee was appointed under whose chairmanship to evaluate the collective development plan.

e) Which was the first state to adopt Panchayat Raj in India.

f) When was Vasantrao Naik committee established.

g) In which year does 73rd constitutional amendment held.

h) When was Ashok Mehata sammittee established.

i) Explain the function of block development officer.

j) How many members in Zillha Parishad.

Q2) Attempt any four short notes (50 words). **[16]**

a) Income sources of gram panchayat.

b) Gramsabha.

c) BDO

d) Democratic Decentralization.

e) State finance commission.

f) Empowerment of weaker section.

Q3) Attempt any three of the following (100 words). **[18]**

a) Explain the composition and function of grampanchayat.

b) Explain the features of 74th constitutional amendment.

c) Explain the control of state government over panchayat raj.

d) Explain the composition and function of contonment board.

Q4) Attempt any two of the following (200 words). **[20]**

a) Explain the power and functions of district collector.

b) Highlighting the problems of rural local bodies.

c) Explain the power and functions of speakers of panchayat sammittee.

ⓘⓘⓘⓘ

Total No. of Questions : 4]

PC972

[6301]-416

T.Y.B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

CC - 1F : Local Self Government in India

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36446)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] [एकूण गुण : 70

सूचना :– 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही आठ प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (20 शब्दात) **[16]**

अ) ग्रामसभेचे अध्यक्ष कोण असतात?

ब) सरपंचाचा कार्यकाळ किती वर्षाचा असतो?

क) जिल्हा अधिकाऱ्याची नेमणुक कोण करते?

ड) सामूहिक विकास योजनेचे मूल्यमापन करण्यासाठी कोणाच्या अध्यक्षतेखाली समिती नेमण्यात आली?

इ) भारतात पंचायतराज स्वीकारणारे पहिले राज्य कोणते?

फ) वसंतराव नाईक समिती केंव्हा स्थापन झाली?

य) 73 वी घटना दुरूस्ती केंव्हा करण्यात आली?

र) अशोक मेहता समितीची स्थापना केंव्हा करण्यात आली?

ल) गटविकास अधिकाऱ्याचे दोन कार्ये सांगा.

व) जिल्हा परिषदेत किती सदस्य असतात?

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही चार टिपा लिहा. (50 शब्दात) **[16]**

अ) ग्रामपंचायतच्या उत्पन्नांची साधने

ब) ग्रामसभा

क) गटविकास अधिकारी

ड) लोकशाही विकेंद्रीकरण

इ) राज्यवित्त आयोग

फ) दुर्बल घटकांचे सक्षमीकरण

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (100 शब्दात) **[18]**

अ) ग्रामपंचायतीची रचना व कार्ये स्पष्ट करा.

ब) 74 व्या घटनादुरूस्तीची वैशिष्ट्ये सांगा.

क) पंचायत राज्यावरील राज्यशासनाचे नियंत्रण स्पष्ट करा.

ड) कॅन्टोनमेंट बोर्डाची रचना व अधिकार स्पष्ट करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (200 शब्दात) **[20]**

अ) जिल्हाधिकाऱ्यांचे अधिकार व कार्ये स्पष्ट करा.

ब) ग्रामीण स्थानिक स्वराज्य संस्थामधील समस्या अधोरेखित करा.

क) पंचायत समिती सभासदांचे अधिकार व कार्ये स्पष्ट करा.

ⓘⓘⓘⓘ

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC973

[Total No. of Pages : 2

[6301]-417
T.Y. B.A.
PSYCHOLOGY
SEC-1D : Applied Psychology
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36223)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures in the right indicates full marks.***
3) ***Refer Original question papers in case of doubt.***

Q1) Answer the following questions in 100 words each (any four). **[20]**

a) Explain the identity crisis.
b) Explain the problems in relationship.
c) Explain the stress and strain in adolescents age.
d) Explain the policy level work of psychologist in tacking Social Issues.
e) Explain the causes of Terror.
f) Expalin the Nature of Cyber Crime.

Q2) Answer the following questions in 200 words each (any two). **[20]**

a) Discuss the contribution of psycholgist in social field.
b) Explain the educational problems and its remedies.
c) Explain the Family and Marital problems.
d) State the meaning of Violence and explain the types of violence.

Q3) Answer the following question in 400 words each (any one). **[20]**

a) Define applied psychology. Explain the nature and scope of Applied Psychology.
b) Explain the effective teaching - learning methods.

Q4) Write short notes (any two). **[10]**

a) Physically challenged
b) Break-ups
c) Law and Psychology
d) Psychology of corruption

☯☯☯☯

Total No. of Questions : 4]

PC973

[6301]-417
T.Y. B.A.
PSYCHOLOGY
SEC-1D : Applied Psychology
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36223)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] [एकूण गुण : 70

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांमध्ये द्या. (कोणतेही चार) **[20]**

अ) स्व-ओळख संघर्ष स्पष्ट करा.
ब) नातेसंबंधातील समस्या स्पष्ट करा.
क) किशोरवयीन ताण-तणाव स्पष्ट करा.
ड) सामाजिक समस्या हातळण्यासंदर्भातील मानसशास्त्रज्ञाची धोरणात्मक कार्ये स्पष्ट करा.
इ) आतंकवादाची कारणे लिहा.
फ) सायबर गुन्ह्याचे स्वरूप स्पष्ट करा.

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांमध्ये द्या. (कोणतेही दोन) **[20]**

अ) मानसशास्त्रज्ञांची सामाजिक क्षेत्रातील योगदानाची चर्चा करा.
ब) शैक्षणिक समस्या आणि त्यावरील उपाययोजना स्पष्ट करा.
क) कौटुंबिक व वैवाहिक समस्या स्पष्ट करा.
ड) हिंसाचाराचा अर्थ सांगून प्रकार स्पष्ट करा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 400 शब्दांत द्या. (कोणताही एक) **[20]**

अ) उपयोजित मानसशास्त्राची व्याख्या लिहा. उपयोजित मानसशास्त्राचे स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा.
ब) परिणामकारक अध्यापन - अध्ययन पद्धती स्पष्ट करा.

प्र.4) टीपा लिहा. (कोणत्याही दोन) **[10]**

अ) शारीरिकदृष्ट्या दिव्यांगता
ब) प्रेमभंग (ब्रेक-अपस्)
क) कायदा आणि मानसशास्त्र
ड) भ्रष्टाचाराचे मानसशास्त्र

☯☯☯☯

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC974

[Total No. of Pages : 2

[6301]-418

T.Y. B.A.

GANDHIAN THOUGHTS - GEN - III

CC-1F : Impact of Gandhism on Further Movements and Modern Philosophers

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36233)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) *All questions are compulsory.*
2) *Figures to the right indicates full marks.*

Q1) Answer any three of the following questions in 100 words each. **[15]**

a) Briefly explain the role of Nelson Mandela in the Anti - Imperialist movement.

b) Briefly explain the nature of women empowerment movement.

c) Briefly explain the role of Tribal people in the Chipko movement.

d) Briefly discuss the limitations of Gandhian movement.

e) Philosophy is analysis of ordinary language and concepts : Explain from Barlinge's point of view.

Q2) Answer any two of the following questions in 200 words each. **[20]**

a) Explain the nature of imperialism.

b) Explain the influence of Gandhian thought on Barlinge's life.

c) Explain the role of Medha Patkar in Narmada Bachao movement.

d) Explain the influence of Gandhian thought on the life of Nagorao Kumbar.

Q3) Write short notes on 100 words each (any three). **[15]**

a) Ganga Bachao Movement.

b) Gandhi's model of development.

c) Religion - K.J. Shaha

d) Women Empowerment Pushpa Bhave.

e) Peasant movement Sharad Joshi.

Q4) Answer any one of the following questions in 400 words. **[20]**

a) Explain in detail the nature of right to information Act 2005.

b) Discuss in detail the role of Baba Adhav in Labour Movement.

☯☯☯☯

Total No. of Questions : 4]

PC974

[6301]-418

T.Y. B.A.

GANDHIAN THOUGHTS - GEN - III

CC-1F : Impact of Gandhism on Further Movements and Modern Philosophers

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36233)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] [एकूण गुण : 70

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) पुढीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा. **[15]**

अ) वर्णद्वेषविरोधी चळवळीतील नेल्सन मंडेला यांची भूमिका थोडक्यात विशद करा.

ब) महिला सबलीकरण चळवळीचे स्वरूप थोडक्यात स्पष्ट करा.

क) चिपको आंदोलनातील आदिवासी व्यक्तींची भूमिका थोडक्यात विशद करा.

ड) गांधी चळवळीच्या मर्यादांविषयी थोडक्यात चर्चा करा.

इ) तत्त्वज्ञान म्हणजे सामान्य भाषा आणि संकल्पनांचे विश्लेषण : बारलिंगे यांच्या दृष्टीकोनातून स्पष्ट करा.

प्र.2) पुढीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा. **[20]**

अ) साम्राज्यवादाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

ब) बारलिंगे यांच्या जीवनावरील गांधी विचारांचा प्रभाव स्पष्ट करा.

क) नर्मदा बचाव आंदोलनातील मेधा पाटकर यांची भूमिका स्पष्ट करा.

ड) नागोराव कुंभार यांच्या जीवनावरील गांधी विचारांचा प्रभाव विशद करा.

प्र.3) 100 शब्दांत टीपा लिहा. (कोणत्याही तीन) **[15]**

अ) गंगा बचाव आंदोलन

ब) गांधीजींचे विकासाचे प्रारूप

क) धर्म-के. जे. शहा

ड) महिला सबलीकरण – पुष्पा भावे

इ) शेतकरी चळवळ – शरद जोशी

प्र.4) पुढीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर प्रत्येकी 400 शब्दांत लिहा. **[20]**

अ) माहितीचा अधिकार अधिनियम 2005 कायद्याचे स्वरूप सविस्तर विशद करा.

ब) बाबा आढाव यांची कामगार चळवळीतील भूमिका सविस्तर स्पष्ट करा.

☯☯☯☯

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC975

[Total No. of Pages : 2

[6301]-419

T.Y.B.A.

YOGA

CC-1F : Yogvidya - VI (With Practical)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36243)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 50*

Instructions to the candidate:

1) *All questions must be solved.*
2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any five of the following questions in one sentence. **[5]**

a) Name the two meditetive asanas.
b) What is the bandha applied in the muladhar?
c) In which pranayama does the whistling sound of the cooker occur?
d) What is the kriya of drinking two to three liters of water?
e) Which asana looks like a Vajra?
f) Which meditatieve asana looks like a lotus flower?
g) What is yam?

Q2) Write the short note (any two) **[10]**

a) Niyam
b) Asana
c) Sihamudra

Q3) Answer any two of the following questions in 150 words. **[20]**

a) Write how many types of Shudhikriyas, which ones and their benefits.
b) Explain the types and importance of Yama - Niyamas.
c) Give detailed information about Pranav Omkar Sadhana.

Q4) Answer any one of the following questions in detail. **[15]**

a) Explain the utility of Yoga in promoting mental health.
b) What is spiritual health? Explain the role of Yoga in promoting spiritual health.

☯☯☯☯

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PC975

[6301]-419
T.Y.B.A.
YOGA
CC-1F : Yogvidya - VI (With Practical)
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36243)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *2½* तास] [एकूण गुण : *50*

सूचना :- *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.*1)* खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे द्या. **[5]**

अ) दोन ध्यानात्मक स्थितीतील आसनांची नावे सांगा.

ब) मूलाधारात लावला जाणारा बंध कोणता?

क) कुकरच्या शिट्टीचा आवाज कोणत्या प्राणायामात येतो?

ड) दोन ते तीन लिटर पाणी पिऊन पुन्हा बाहेर काढणे ही क्रिया कोणती?

इ) वज्रासारखे दिसणारे आसन कोणते?

फ) कमळा सारखे दिसणारे आसन कोणते?

य) यम काय आहे?

प्र.*2)* टीपा लिहा. (कोणतेही दोन) **[10]**

अ) नियम

ब) आसन

क) सिह मुद्रा

प्र.*3)* खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची 150 शब्दांत उत्तरे द्या. **[20]**

अ) शुद्धीक्रियांचे प्रकार किती, कोणते व फायदे लिहा.

ब) यम-नियमांचे प्रकार व महत्त्व स्पष्ट करा.

क) प्रणव ॐ कार साधनेची सविस्तर माहिती द्या.

प्र.*4)* खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर द्या. **[15]**

अ) मानसिक आरोग्य संवर्धनात योगाची उपयोगिता स्पष्ट करा.

ब) आध्यात्मिक आरोग्य म्हणजे काय? आध्यात्मिक आरोग्य संवर्धनात योगाची भूमिका स्पष्ट करा.

☯☯☯☯

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC976

[Total No. of Pages : 2

[6301]-420

T.Y. B.A.

HISTORY

CC-2E : History of Civilization-World Civilization and Heritage (Part - II)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36175)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Answer the following question in 300 words (any one) **[15]**

a) Write the Economic Life in Greek Civilization.

OR

b) State the Cultural Life in Arab Civilization.

Q2) Answer the following question in 300 words (any one) **[15]**

a) Discuss the Philosophy of Roman Civilization.

OR

b) Write the Importance of World Heritage Sites.

Q3) Answer the following questions in 200 words (any two) **[20]**

a) Write the contribution of Arabs in Historiography.

b) Explain the nature of Feudalism.

c) Write importance of the Church in the culture of the Ancient World.

d) State about Taj Mahal.

Q4) Short notes (any four) **[20]**

a) Colipha

b) Itza - maxico

c) Great Wall of China

d) Petra - Jordon

e) Pyramids

f) Roman Emperor Charlemagne

☯☯☯☯

Total No. of Questions : 4]

PC976

[6301]-420

T.Y. B.A.

HISTORY

CC-2E : History of Civilization-World Civilization and Heritage (Part - II)
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36175)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *2½* तास] [एकूण गुण : *70*

सूचना :- *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.*1)* खालील प्रश्नाचे 300 शब्दात उत्तर द्या. (कोणताही एक) **[15]**

अ) ग्रीक संस्कृतीतील आर्थिक जीवन लिहा.

किंवा

ब) अरब संस्कृतीतील सांस्कृतिक जीवन सांगा.

प्र.*2)* खालील प्रश्नाचे 300 शब्दात उत्तर द्या. (कोणताही एक) **[15]**

अ) रोमन सभ्यतेच्या तत्वज्ञानाची चर्चा करा.

किंवा

ब) जागतिक वारसा स्थळाचे महत्व लिहा.

प्र.*3)* खालील प्रश्नाचे 200 शब्दात उत्तर द्या. (कोणतेही दोन) **[20]**

अ) अरबांचे इतिहास लेखनातील योगदान लिहा.

ब) सरंजामशाहीच्या स्वरूपाविषयी माहिती स्पष्ट करा.

क) जागतिक प्राचीन सभ्यतेत चर्चचे महत्त्व लिहा.

ड) ताजमहल विषयी माहीती सांगा.

प्र.*4)* टिपा लिहा (कोणत्याही चार) **[20]**

अ) खलिफा

ब) इत्झा-मेक्सीको

क) चीनची भींत

ड) पेट्रा-जॉर्डन

इ) पिरॅमीड

फ) रोमन सम्राट शार्लमेन

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC977

[Total No. of Pages : 4

[6301]-421

T.Y. B.A.

HOME ECONOMICS

CC-1F G-3 : Social Changes in Sociology - II

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36263)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Write the answers to the following questions in 20 words each. (Any Eight)**[16]**

a) What is deviation?

b) What is active deviation?

c) Define family.

d) State the two basic characteristics of family.

e) Give two reasons for family change.

f) State the two Psychological functions of the family.

g) Define 'marriage'.

h) State the types of inter - marriage.

i) What is divorce?

j) What is dowry system?

Q2) Write the answers to the following questions in 50 words each. (Any Four)**[16]**

a) Explain the concept of comformity?

b) Explain the difference between active deviation and passive deviation.

c) Explain the stages of change in family organization?

d) Explain the biological functions of the family?

e) Explain the types of socially acceptable marriages?

f) Explain the concept of adoption method?

Q3) Write the answers to the following questions in 150 words each. (Any three)**[18]**

a) Explain the types of deviant behaviour?

b) Explain the concept of transformation of India and Family organization.

c) Explain the characteristics of the family.

d) Explain the relationship between marriage and sexuality?

Q4) Write the answers to the following questions in 300 words each. (Any two)**[20]**

a) What is deviation? Explain the causes of deviant behaviour?

b) Explain the reasons for family change?

c) Explain the effects of dowry system?

■■■■

Total No. of Questions : 4]

PC977

[6301]-421

T.Y. B.A.

HOME ECONOMICS

CC-1F G-3 : Social Changes in Sociology - II

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36263)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *2½* तास] [एकूण गुण : *70*

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.*1)* खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दांत लिहा. (कोणतेही आठ) **[16]**

अ) अनुचलनात्मक वर्तन म्हणजे काय?

ब) सक्रीय विचलन म्हणजे काय?

क) कुटूंबाची व्याख्या द्या.

ड) कुटूंबाची दोन वैशिष्ट्ये सांगा.

इ) कुटूंब परीवर्तनाची दोन कारणे सांगा

फ) कुटूंबाची दोन मानसशास्त्रीय कार्ये सांगा.

य) विवाहाची व्याख्या द्या.

र) आंतर विवाहाचे प्रकार सांगा.

ल) घटस्फोट म्हणजे काय?

व) हूंडा पध्दती म्हणजे काय?

प्र.*2)* खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा. (कोणतेही चार) **[16]**

अ) 'अनुचलन' संकल्पना स्पष्ट करा.

ब) सक्रीय व निष्क्रीय विचलन यातील फरक स्पष्ट करा.

क) कुटूंब संस्थेतील परीवर्तनाच्या अवस्था स्पष्ट करा.

ड) कुटूंबाची जैविक कार्ये स्पष्ट करा.

इ) समाजमान्य विवाहाचे प्रकार स्पष्ट करा.

फ) दत्तक पद्धती संकल्पना स्पष्ट करा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 150 शब्दांत लिहा. (कोणतेही तीन) **[18]**

अ) विचलनात्मक वर्तनाचे प्रकार स्पष्ट करा.

ब) भारत आणि कुटूंब संस्थेचे परिवर्तन ही संकल्पना स्पष्ट करा.

क) कुटूंबाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

ड) विवाह आणि लैंगिकता यातील परस्पर संबंध स्पष्ट करा.

प्र.4) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दांत लिहा.(कोणतेही दोन) **[20]**

अ) विचलन म्हणजे काय? विचलनात्मक वर्तनाची कारणे स्पष्ट करा.

ब) कौटूंबिक परीवर्तनाची कारणे स्पष्ट करा.

क) हूंडा पद्धतीचे परीणाम स्पष्ट करा.

■■■■

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC978

[Total No. of Pages : 2

[6301]-422
T.Y. B.A.
DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES
CC-1F-G-3 : India's National Security Policy & Strategy - II
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36273)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:
1) *All questions are compulsory.*
2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the Following Questions in 100 words each.(Any Three) **[15]**

a) State the Russia's role in South Asia.

b) State the Act East policy.

c) What is the objective of India's East Look policy?

d) Explain the Russia's role in South Asia.

e) State the India's Look East.

Q2) Answer the Following Questions in 300 words each.(Any one) **[15]**

a) Describe the relation India and Nepal.

b) Explain the India's role in the Non-Aligned Movement.

Q3) Answer the Following Questions in 200 words each.(Any Two) **[20]**

a) What are the aims of Non-alignment Movement.

b) State the historical background of India's policy in South Asia.

c) Explain the Defense agreement between India and Russia.

d) State the India's maritime policy.

Q4) Write Short notes (Any Four) **[20]**

a) Aims of India's East Look policy.

b) Objectives of the Non-Aligned Movement.

c) Strategic importance of the Indian Ocean.

d) Meaning of Non-alignment.

e) India's Naval Strategy.

f) India and Bhutan.

☯☯☯☯

Total No. of Questions : 4]

PC978

[6301]-422

T.Y. B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

CC-1F-G-3 : India's National Security Policy & Strategy - II

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36273)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] [एकूण गुण : 70

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालील प्रश्नाची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा. (कोणतेही तीन) **[15]**

अ) दक्षिण आशियात रशियाची भूमिका सांगा.

ब) कायदा पूर्व धोरण सांगा.

क) भारताचे पूर्वेकडे पहा धोरणाचे उद्देश कोणते?

ड) दक्षिण आशियात रशियाची भूमिका स्पष्ट करा.

इ) भारताचे पूर्वेकडे पहा धोरण सांगा.

प्र.2) खालील प्रश्नाची उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दात लिहा. (कोणतेही एक) **[15]**

अ) भारत व नेपाळ संबंध विशद करा.

ब) अलिप्तता चळवळीत भारताची भूमिका स्पष्ट करा.

प्र.3) खालील प्रश्नाची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा. (कोणतेही दोन) **[20]**

अ) अलिप्तता चळवळीचे हेतू कोणते?

ब) भारताच्या दक्षिण आशियातील धोरणाची ऐतिहासिक पार्श्वभूमी सांगा.

क) भारत व रशिया संरक्षण करार स्पष्ट करा.

ड) भारताचे सागरी धोरण सांगा.

प्र.4) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणतेही चार) **[20]**

अ) भारताचे पूर्वेकडे पहा धोरणाचे हेतू

ब) अलिप्तता चळवळीचे उदिष्टे

क) हिंदी महासागराचे सामरिक महत्व

ड) अलिप्ततेचा अर्थ

इ) भारताचे नाविक डावपेच

फ) भारत व भूतान

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PC979

[Total No. of Pages : 2

[6301]-423

T.Y. B.A.

SOCIAL WORK

CC-1F : Public Policy

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36433)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) *All questions are compulsory*
2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write Short Notes on (Any Two) **[14]**

a) Evolution

b) Youth Welfare

c) Welfare State

d) Bureaucracy

Q2) Answer any one of the following question: **[14]**

a) Explain the youth policy along with its development.

b) Welfare policies help in uplifting of the marginalized. Critically examine.

Q3) Answer in one of the following in 500 words: **[14]**

a) Explain the any two public policies related welfare of children.

b) Explain the role of Legislature as an important organ for policy formulation.

Q4) Answer any one of the following : **[14]**

a) State the procedure of public policy with its implementation

b) Explain briefly the evolution of public policy.

Q5) Answer any one of the following : **[14]**

a) Highlight the major features of women's policy.

b) Explain the scope of public policy.

☯☯☯☯

Total No. of Questions : 5]

PC979

[6301]-423
T.Y. B.A.
SOCIAL WORK
CC-1F : Public Policy
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36433)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] [एकूण गुण : 70

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिकाच ग्राह्य धरावी.

प्र.1) कोणत्याही दोन प्रश्नांची टिपा लिहा. **[14]**

अ) उत्क्रांती

ब) युवक कल्याण

क) कल्याणकारी राज्य

ड) नोकरशाही

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. **[14]**

अ) युवा धोरणाच्या विकासासह त्याचे स्पष्टीकरण करा.

ब) कल्याणकारी धोरणे उपेक्षितांच्या उन्नतीसाठी मदत करतात. चर्चा करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दात लिहा. **[14]**

अ) मुलांच्या कल्याणाशी संबंधित कोणतीही दोन सार्वजनिक धोरणे स्पष्ट करा.

ब) धोरण निर्मितीसाठी कायदेमंडळाची भूमिका महत्त्वाची आहे हे स्पष्ट करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. **[14]**

अ) सार्वजनिक धोरण आणि त्याच्या अंमलबजावणीची कार्यपद्धती सांगा.

ब) सार्वजनिक धोरणाची उत्क्रांती थोडक्यात स्पष्ट करा.

प्र.5) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. **[14]**

अ) महिला धोरणाची प्रमुख वैशिष्ट्ये हायलाइट करा.

ब) सार्वजनिक धोरणाची व्याप्ती स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PC980

[Total No. of Pages : 4

[6301]-424
T.Y.B.A.
COMMERCE
CC - 1F, G - III : Business Management
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester- VI) (36293)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) A) Fill in the blanks. **[7]**

i) The process of getting things done from others is known as _____
(Management, Psychology, Science)

ii) _____ is not a function of management.
(Organizing, Directing, Cleaning)

iii) Planning is nothing but forecasting the _____
(Present, Past, Future)

iv) Process of selecting the best alternatives from various available option is known as ______
(Marketing, Decision Planning)

v) _____ is the process of developing an orderly arrangement of tasks, roles and responsibilities to ensure the accomplishment of organizational objectives.
(Planning, Leading, Organizing)

vi) _______ is not a function of directing.
(Supervision, Leadership, Staffing)

vii) _______ is not a benefit of effective coordination in management.
(Decreased employee morale, Improved decision making, Enhanced organizational performance)

P.T.O.

B) State the following statement are true of false. **[7]**

i) Management is an art.

ii) Planning helps in reducing uncertainty.

iii) Decision-making is an exclusive function of top-level management and does not involve lower level employee.

iv) Disaster management only involves natural disasters but does not include human made emergencies.

v) Control function helps to achieve organizational objectives effectively and efficiently.

vi) Directing is not a function of management.

vii) Internal recruitment is the process of filling vacancies within an organization by promoting or transferring existing employees.

Q2) Answer the following questions one or two sentences. **[14]**

a) What is planning?

b) What is Management?

c) What is coordination?

d) What is directing?

e) State the two factors affecting decision-making.

f) What is mean by controlling?

g) Define the term staffing.

Q3) a) What does management mean? State its characteristics. **[14]**

OR

b) What is mean by planning? Explain the process of planning.

Q4) a) What is co-ordination? State the importance of co-ordination. **[14]**

OR

b) Define Recruitment. Explain the various internal and external sources of recruitment.

Q5) Write a short notes. (Any Two) **[14]**

a) Total Quality Management

b) Importance of planning

c) Disaster Management

d) Types of Decision Making

❋ ❋ ❋

Total No. of Questions : 5]

PC980

[6301]-424

T.Y.B.A.

COMMERCE

CC - 1F, G - III : Business Management

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester- VI) (36293)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] **[एकूण गुण : 70**

सूचना :-
1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवतात.

प्र.1) अ) रिकाम्या जागा भरा. **[7]**

i) इतरांकडून कामे करून घेण्याची प्रक्रिया .... म्हणून ओळखली जाते.

(व्यवस्थापन, मानसशास्त्र, विज्ञान)

ii) .... हे व्यवस्थापनाचे कार्य नाही.

(संघटन, निर्देशन सफाई)

iii) नियोजन म्हणजे .... अंदाज वर्तवणे होय.

(वर्तमानाचा, भूतकाळाचा, भविष्याचा)

iv) विविध उपलब्ध पर्यायांमधून सर्वोत्तम पर्याय निवडण्याची प्रक्रिया .... म्हणून ओळखली जाते.

(विपणन, निर्णय, नियोजन)

v) .... ही संस्थात्मक उद्दिष्टे पूर्ण करण्यासाठी कार्ये, भूमिका आणि जबाबदाऱ्यांची सुव्यवस्थित मांडणी विकसित करण्याची प्रक्रिया आहे.

(नियोजन, निर्देशन, संघटन)

vi) .... हे निर्देशनाचे कार्य नाही.

(पर्यवेक्षण, नेतृत्व, कर्मचारी नियुक्ती)

vii) .... हा व्यवस्थापनातील प्रभावी समन्वयाचा फायदा नाही.

(कर्मचाऱ्यांचे मनोधैर्य कमी होणे, निर्णय प्रक्रियेत सुधारणा, संघटनात्मक कामगिरीत वाढ)

ब) खालील विधाने चूक किवा बरोबर ते सांगा. [7]

i) व्यवस्थापन ही एक कला आहे.

ii) नियोजनामुळे अनिश्चितता कमी होण्यास मदत होते.

iii) निर्णय घेणे हे उच्च-स्तरीय व्यवस्थापनाचे एक विशेष कार्य आहे आणि त्यात निम्न स्तरावरील कर्मचारी सहभागी होत नाहीत.

iv) आपत्ती व्यवस्थापनामध्ये केवळ नैसर्गिक आपत्तींचा समावेश होतो परंतु मानवनिर्मित आपातकालीन परिस्थितींचा समावेश होत नाही.

v) संघटनात्मक उद्दिष्टे प्रभावीपणे आणि कार्यक्षमतेने साध्य होण्यासाठी नियंत्रण कार्य मदत करते.

vi) निर्देशन हे व्यवस्थापनाचे कार्य नाही.

vii) अंतर्गत भरती ही विद्यमान कर्मचाऱ्यांची पदोन्नती किंवा बदली करून संस्थेतील रिक्त पदे भरण्याची प्रक्रिया आहे.

प्र.2) खालील प्रश्नांची एक किंवा दोन वाक्यात उत्तरे द्या. [14]

अ) नियोजन म्हणजे काय?

ब) व्यवस्थापन म्हणजे काय?

क) समन्वय म्हणजे काय?

ड) निर्देशन म्हणजे काय?

इ) निर्णय प्रक्रियेवर परिणाम करणारे दोन घटक सांगा.

फ) नियंत्रण म्हणजे काय?

य) भरती या संज्ञेची व्याख्या करा.

प्र.3) अ) व्यवस्थापन म्हणजे काय? त्याची वैशिष्ट्ये सांगा. [14]

किंवा

ब) नियोजन म्हणजे काय? नियोजनाची प्रक्रिया स्पष्ट करा.

प्र.4) अ) समन्वय म्हणजे काय? समन्वयाचे महत्त्व सांगा. [14]

किंवा

ब) भरतीची व्याख्या द्या. भरतीचे विविध अंतर्गत आणि बाह्य स्त्रोत स्पष्ट करा.

प्र.5) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) [14]

अ) एकूण गुणवत्ता व्यवस्थापन

ब) नियोजनाचे महत्त्व

क) आपत्ती व्यवस्थापन

ड) निर्णयाचे प्रकार

❋ ❋ ❋

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC981

[Total No. of Pages : 4

[6301]-425
T.Y.B.A.
EDUCATION
CC - 1E : Education Psychology
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester- VI) (36303)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Answer the following questions in 50 words each. (Any Three). **[15]**

a) What is creativity?

b) Write the meaning of personality

c) Write the meaning of heredity.

d) What are the types of sensation?

e) Write the concept of Individual differences.

Q2) Answer the following questions in 100 words each. (Any Two) **[20]**

a) What is imagination? Explain the educational importance of Imagination.

b) What is environment? Explain the educational importance of environment.

c) Explain the educational importance of Individual differences.

d) Explain the educational importance of perception.

P.T.O.

Q3) Answer Any one question in 300 words. **[20]**

a) Explain factors affecting on personality in detail.

b) Explain the characteristics of physical development, mental development, emotional development, Social development at adolescence stage.

Q4) Write short notes in 50 words each. (Any Three) **[15]**

a) Areas of Individual differences.

b) Concept of 'Concept formation'.

c) Social development at childhood stage.

d) Educational importance of heredity.

e) Role of school in personality development.

❋ ❋ ❋

Total No. of Questions : 4]

PC981

[6301]-425

T.Y.B.A.

EDUCATION

CC - 1E : Education Psychology

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester- VI) (36303)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] **[एकूण गुण : 70**

सूचना :- *1)* सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवतात.

प्र.1) 50 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही 3) **[15]**

अ) सर्जनशीलता म्हणजे काय?

ब) व्यक्तिमत्वाचा अर्थ लिहा.

क) अनुवंशाचा अर्थ लिहा.

ड) संवेदनेचे प्रकार कोणते?

इ) व्यक्ति भेदाची संकल्पना लिहा.

प्र.2) 100 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही 2) **[20]**

अ) कल्पना म्हणजे काय? कल्पनेचे शैक्षणिक महत्त्व स्पष्ट करा.

ब) परिस्थिती म्हणजे काय? परिस्थितीचे शैक्षणिक महत्त्व स्पष्ट करा.

क) व्यक्ति भेदाचे शैक्षणिक महत्त्व स्पष्ट करा.

ड) अवबोधाचे शैक्षणिक महत्त्व स्पष्ट करा.

प्र.3) 300 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणताही 1) **[20]**

अ) व्यक्तिमत्वावर परिणाम करणारे घटक सविस्तर स्पष्ट करा.

ब) कुमारावस्थेची शारिरीक, मानसिक, भावनिक व सामाजिक विकासाची वैशिष्टे स्पष्ट करा.

प्र.4) 50 शब्दांत टीपा लिहा. (कोणतेही 3) **[15]**

अ) व्यक्ति भेदाची क्षेत्रे

ब) सर्जनशीलनेची संकल्पना

क) किशोरावस्थेतील सामाजिक विकास

ड) अनुवंशाचे शैक्षणिक महत्त्व

इ) व्यक्तिमत्व विकासात शाळेची भूमीका

❋ ❋ ❋

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC982

[Total No. of Pages : 2

[6301]-426
T.Y. B.A.
MATHEMATICS
CC-1F-MG-6 : Ring Theory
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36343)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Attempt any FIVE of the following. **[10]**

a) Show that intersection of two subrings of a ring is again a subring.

b) Show that a finite integral domain is a field.

c) Show that $a^2 - b^2 = (a-b)(a+b)$ for all a, b in a ring R if and only if R is communtative.

d) Find all zero divisors in the ring $M_2(\mathbb{Z}_2)$.

e) If x is nilpotent element in ring R with unity 1 then show that $1 - x$ is unit.

f) Let ϕ be Euler's phi-function. Find $\phi(300)$.

g) Show that the ring $\mathbb{Z}_4 \times \mathbb{Z}_3$ is isomorphic to the ring $\mathbb{Z}_{12}$.

Q2) Attempt any four of the following: **[20]**

a) State and prove Eisentien criterion of irreducibility of a polynomial with integer coefficients over ring $\mathbb{Z}$.

b) Prove that the ring of Guassian integers $\mathbb{Z}[i]$ is an Euclidean domain.

c) Let R be a commuative ring and $N_1 \subseteq N_2 \subseteq ......$ be chain of ideals in R. Then show that $\bigcup_{i=1}^{\infty} N_i$ is an ideal of R.

d) Let F be a field. Show that $\left\{ \begin{bmatrix} a & b \\ 0 & 0 \end{bmatrix} : a, b \in F \right\}$ is right ideal but not left ideal of the ring $M_2(F)$.

e) Solve the equation $x^2 - 5x + 6 = 0$ in $\mathbb{Z}_{12}$.

f) Find all $c \in \mathbb{Z}_5$ such that $\frac{\mathbb{Z}_5[x]}{\langle x^2 + x + c \rangle}$ is field.

P.T.O.

Q3) Attempt any FOUR of the following. **[20]**

a) Let R be ring with unity e then show that the map $f:\mathbb{Z}\to R$ defined by $f(n)=n.e=\underbrace{e+e+.....+e}_{n\text{ times}}$ is a ring homomorphism.

b) Show that characteristic of an integral domain is either 0 or prime.

c) Let R be a commutative ring with unity. Show that I is a maximal ideal if and only if R/I is a field.

d) Show that $f:\mathbb{C}\to M_2(\mathbb{R})$ defined by $f(x+iy)=\begin{bmatrix} x & y \\ -y & x \end{bmatrix}$, is ring homomorphism.

e) Find all ring homomorphisms from $\mathbb{Z}\times\mathbb{Z}$ to $\mathbb{Z}$.

f) S be ring of all functions from $\mathbb{R}$ to $\mathbb{R}$. Show that $\{f\in S: f(1)=f(2)=0\}$ is an ideal. Is it maximal? Justify.

Q4) Attempt any TWO of the following. **[20]**

a) Find all zeros of $6x^4+17x^3+7x^2+x-10$ in $\mathbb{Q}$.

b) Let p be prime. Show that in the ring $\mathbb{Z}_p,(a+b)^p=a^p+b^p$ for all a, b $\in\mathbb{Z}_p$.

c) Show that every ring can be embbeded in a ring with unity with same characteristic.

d) State and prove the Chinese Remainder Theorem.

❋ ❋ ❋

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC-983

[Total No. of Pages : 3

[6301]-427

T.Y. B.A.

MATHEMATICAL STATISTICS

CC-2F ST - 33276 : Testing of Hypothesis

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (General - IV) (36383)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***
3) ***Use of scientific calculator and statistical table is allowed.***
4) ***Symbols and abbreviations have their usual meanings.***

Q1) **Attempt each of the following :**

A) **Choose the correct alternative of the following :** **[1 each]**

i) Let X be random variable with probability density function (pdf) $f(x, \theta)$. If $H_0 : \theta = \theta_0$ and $H_1 : \theta > \theta_0$ then

a) H_0 and H_1 are both simple hypothesis

b) H_0 and H_1 are both composite hypothesis

c) H_0 is simple hypothesis and H_1 is composite hypothesis

d) H_0 is composite hypothesis and H_1 is simple hypothesis

ii) The Neyman-Pearson and likelihood ratio test (LRT) exist and are equivalent if

a) H_0 and H_1 are both simple hypothesis

b) H_0 and H_1 are both composite hypothesis

c) H_0 is simple hypothesis and H_1 is composite hypothesis

d) H_0 is composite hypothesis and H_1 is simple hypothesis

iii) Rejecting H_0 when it is true is known as

a) Power of a test b) Type I error

c) Type II error d) Size of test

P.T.O.

iv) The best procedure in sequential testing is developed by

a) A. Wald   b) Mann-Whitney

c) Neyman   d) Kolmogorov-Smirnov

v) Which of the following is not a non-parametric test?

a) Sign test

b) Mann-Whitney test

c) Kolmogorov-Smirnov test

d) Sequential Probability Ratio Test (SPRT)

B) State whether the following statement is True or False : [1 each]

i) LRT can be used to test a simple null hypothesis against a composite alternative hypothesis.

ii) The stopping bounds for SPRT of strength (α, β) are given by $A = (1-\beta)/\alpha$ and $B = \beta/(1-\alpha)$.

iii) The probability of rejecting H_0 when it is false is known as level of significance.

iv) Non-parametric methods are based on no distributional assumptions.

v) SPRT always requires more sample observations to come to a conclusion than the test based on fixed sample size.

Q2) **Attempt any four of the following : [4 × 5 = 20]**

a) Explain the procedure of Wilcoxon signed rank Test.

b) Define :

i) Rejection region

ii) Level of significance

iii) Test statistic

c) Explain the type-I and type-II errors along with their probabilities.

d) Explain the concept of uniformly most powerful test of level α.

e) Explain parameter space and sample space with examples.

f) Can you regard the following sample as drawn from an exponential distribution with a parameter of 0.2, using the Kolmogorov-Smirnov test?

0.5, 1.30, 1.75, 4.6, 6.1, 8.2, 10.5, 11.05, 15, 20.5.

Q3) **Attempt any four of the following :** **[4 × 5 = 20]**

a) Let $X \rightarrow Exp(\theta)$. Construct SPRT of strength (α, β) to test $H_0 : \theta = \theta_0$ against $H_1 : \theta = \theta_1$ $(\theta_0 < \theta_1)$.

b) Construct LRT for variance of Normal distribution when μ known.

c) Let $X_1, X_2, \ldots X_n$ be random sample from Poisson distribution with mean λ. Construct MP test of size α for testing $H_0 : \lambda = \lambda_0$ against $H_1 : \lambda = \lambda_1$ $(\lambda_1 < \lambda_0)$.

d) Define the following :

i) size of test

ii) p-value

iii) power of a test

e) Distinguish between parametric and non-parametric tests.

f) Two different methods of growing corn were randomly assigned to different plots. Yield per acre was recorded as follows :

Method I	81	102	94	96	91	101	90	92	91	89	94	91	83
Method II	91	85	82	95	93	100	89	91	88	83	84	81	90

Use Mann-Whitney test, to test whether there is significant difference in average yield as a result of methods. (Use 5% level of significance)

Q4) **Attempt any Two of the following :** **[2 × 10 = 20]**

a) Let $X \rightarrow N(\mu, \sigma^2)$, σ^2 known. Construct SPRT of strength (α, β) to test $H_0 : \mu = \mu_0$ against $H_1 : \mu \neq \mu_0$.

b) Explain the test procedure of run test for one sample and two samples.

c) Construct SPRT for Poisson distribution.

d) Let $X \rightarrow B(n, \theta)$. Use the likelihood ratio method to test $H_0 : \theta \leq \theta_0$ against $H_1 : \theta > \theta_0$.

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC984

[Total No. of Pages : 3

[6301]-429

T.Y. B.A.

MATHEMATICS

CC-2F, AMG 6 : Real Analysis - II

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36344)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) *All questions are compulsory.*
2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any FIVE of the following. **[10]**

a) Show that the function = $f(x)=\begin{cases}0, 0\le x<1;\\ 1, 1\le x\le 2;\end{cases}$ is continuous almost every where on [0,2].

b) If $f(x) = x, 0 \le x \le 3$ and $\sigma = \{0,1,2,3\}$ is a subdivision of [0,1] then find $U[f;\sigma]$.

c) Prove that a singleton set is of measure zero.

d) Show that the improper integral $\int_0^1 \frac{1}{\sqrt{x}}\,dx$ is convergent.

e) Define conditional convergence of improper integral.

f) If $f_n(x) = x^n$, $0 \le x \le 1$, $n = 1,2,$ .... then prove that $\{f_n(x)\}_{n=1}^{\infty}$ is converges pointwise to 0.

g) Define uniform convergence of series of real functions.

P.T.O.

Q2) Answer any FOUR of the following. **[20]**

a) Prove that the set of all rational numbers is of measure zero.

b) Consider f(x) = k, ($a \le x \le b$). Prove that $f \in \Re[a,b]$.

c) If f is continuous on the closed and bounded interval [a,b], and if $F(x) = \int_a^x f(t)dt, (a \le x \le b)$ then prove that $F'(x) = f(x)$, $(a \le x \le b)$.

d) Consider the function $f(x) = \begin{cases} 1, x \text{ is rational in } [0,1]; \\ 0, x \text{ is irrational in } [0,1]. \end{cases}$

Prove that f is not Riemann integrable on [0,1].

e) Evaluate : $\lim_{n\to\infty} \frac{1}{n}\left(e^{\frac{1}{n}} + e^{\frac{2}{n}} + ... + e^{\frac{n}{n}} \right)$.

f) If $f'(x) = g'(x)$ for all x in the closed bounded interval [a,b], then prove that $f - g$ is constant, that is, $f(x) = g(x) + C$, $(a \le x \le b)$ for some $C \in \mathbb{R}$.

Q3) Attempt any FOUR of the following. **[20]**

a) Consider the function $X(x) = \begin{cases} 1, -n \le x \le n; \\ 0, \text{ otherwise.} \end{cases}$

Prove that $\lim_{n\to\infty} X(x) = 1$.

b) Show that the integral $\int_0^1 \frac{1}{\sqrt{1-x^2}} = \frac{\pi}{2}$.

c) Prove that the improper integral $\int_a^b \frac{dx}{(x-a)\mu}$ converges if and only if μ < 1.

d) Examine the convergence of $\int_0^{\frac{\pi}{2}} \log(\sin x)dx$.

e) By using comparison test prove that $\int_1^\infty \frac{1}{x^{\frac{1}{2}}(x+1)^{\frac{1}{4}}}dx$ is divergent.

f) Let $f_n(x) = \frac{x}{1+nx}, (0 \le x < \infty)$ then prove that $\lim_{n\to\infty} f_n(x) = 0$.

Q4) Attempt any TWO of the following. **[20]**

a) Let $\{f_n\}_{n=1}^{\infty}$ be a sequence of real valued functions on a set E. Prove that $\{f_n\}_{n=1}^{\infty}$ converges uniformly to a function F on E if and only if given $\in > 0$ there exists a natural number N such that $|f_m(x) - f_n(x)| < \in, \forall m,n \geq N; x \in E.$

b) State and prove second fundamental theorem of calculus.

c) Prove that the improper integral $\int_0^{\infty} \left|\frac{\sin x}{x}\right| dx$ is convergent. Also show that $\int_0^{\infty} \left|\frac{\sin x}{x}\right| dx$ is divergent.

d) State and prove Weierstrass M-test for uniform convergence of the series of functions. Hence prove that the series $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{n^2 + x^2}$ converges uniformly on $(0, \infty)$.

❋ ❋ ❋

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC985

[Total No. of Pages : 2

[6301]-430
T.Y. B.A.
LOGIC
G3 CC-1F: Logic & Methodology of Science - II
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36363)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Answer any Three of the following questions in 50 words. **[15]**

a) What is subject matter of social sciences? Explain it.
b) Explain the concept of statistical model.
c) Explain the means of induction.
d) State the concept of 'Explanation'.
e) What is a law?

Q2) Write short notes on any Three of the following in 50 words. **[15]**

a) Deductive Nomo-logical Model (D.N. Model).
b) Secondary Law.
c) Human action in social science.
d) Derivative laws.
e) Objectivity.

Q3) Answer Two of the following questions in 200 words. **[20]**

a) Explain the probability and functional models.
b) Explain the types of secondary laws in detail.
c) What is value-neutrality.

Q4) Answer any One of the following questions in 400 words. **[20]**

a) Explain in detail the difference between common sense explanation and scientific explanation.
b) Explain in detail the difference between social science and natural science.

■■■■

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PC985

[6301]-430

T.Y. B.A.

LOGIC

G3 CC-1F: Logic & Methodology of Science - II

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36363)

(मराठी रूपांतर)

वेळ *: 2½* तास*]* *[*एकूण गुण *: 70*

सूचना :- *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.*1)* खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दांत लिहा. **[15]**

अ) सामाजिक शास्त्राचा अभ्यासविषय काय आहे? स्पष्ट करा.

ब) संख्यात्मक प्रारुप संकल्पना सांगा.

क) विगमन साधने कोणती स्पष्ट करा.

ड) 'स्पष्टीकरण' संकल्पना विशद करा.

इ) नियम म्हणजे काय?

प्र.*2)* खालीलपैकी कोणत्याही तीन टिपा 50 शब्दांत लिहा. **[15]**

अ) निगमनात्मक प्रारुप (D.N. Model)

ब) दुय्यम नियम

क) सामाजिक शास्त्रातील मानवी कृती

ड) तद्भव नियम

इ) वस्तूनिष्ठता

प्र.*3)* खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा. **[20]**

अ) संभाव्यात्मक व कार्यात्मक प्रारुप स्पष्ट करा.

ब) दुय्यम नियमाचे प्रकार सविस्तर विशद करा.

क) मूल्यनिरपेक्षता म्हणजे काय?

प्र.*4)* खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दांत लिहा. **[20]**

अ) व्यावहारिक स्पष्टीकरण व वैज्ञानिक स्पष्टीकरणातील फरकाचे मुद्दे सविस्तर विशद करा.

ब) सामाजिक शास्त्रे व नैसर्गिक शास्त्रे म्हणजे काय सांगून त्यांच्यातील फरक सविस्तर सांगा.

■ ■ ■ ■

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC986

[Total No. of Pages : 2

[6301]-431

T.Y. B.A.

SOCIOLOGY

CC-1D - G3 : Introduction to Human Rights and Social Justice

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36373)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Write short notes. (Any Three) **[15]**

a) Public 'Health'

b) Children and Social Justice.

c) Right to Information.

d) Preamble to the constitution of India.

e) Rights of Differently Able.

Q2) Answer the following questions is 50 words each. (Any Three) **[15]**

a) Write the types of Social justice.

b) Explain the Right to privacy.

c) Explain the universal Declaration of Human right.

d) Write the nature of human right.

e) State the role of government in Social justice.

Q3) Answer the following questions in 200 words each. (Any Two) **[20]**

a) State principles of Social justice.

b) Explain Human Rights in constitution in India.

c) Elaborate Justice in context of caste and Gender.

d) Significance of Human Rights and Social justice.

Q4) Answer the following question in 300 words (Any One) **[20]**

a) Explain the meaning, definition and characteristics of human rights.

b) Explain the human rights of minorities in India.

■■■■

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PC986

[6301]-431
T.Y. B.A.
SOCIOLOGY
CC-1D - G3 : Introduction to Human Rights and Social Justice
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36373)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] [एकूण गुण : 70

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणतेही तीन) [15]

अ) सार्वजनिक आरोग्य.

ब) मुले आणि सामाजिक न्याय.

क) माहितीचा अधिकार.

ड) भारतीय राज्यघटनेचा सरनामा.

इ) दिव्यांग हक्क.

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दांत लिहा. (कोणतेही तीन) [15]

अ) सामाजिक न्यायाचे प्रकार लिहा.

ब) गोपनियतेचा अधिकार स्पष्ट करा.

क) मानवी हक्काची सार्वत्रिक घोषणा स्पष्ट करा.

ड) मानवी अधिकाराचे स्वरुप लिहा.

इ) सामाजिक न्यायातील सरकारची भूमिका सांगा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन) [20]

अ) सामाजिक न्यायाची तत्वे सांगा.

ब) भारतीय राज्यघटनेतील मानवी हक्क स्पष्ट करा.

क) जात व लिंग या संदर्भातील सामाजिक न्यायाचे विश्लेषण करा.

ड) मानवी हक्क व सामाजिक न्यायाचे महत्त्व स्पष्ट करा.

प्र.4) खालील प्रश्नांची उत्तरे 300 शब्दांत लिहा. (कोणतेही एक) [20]

अ) मानवी हक्काचा अर्थ, व्याख्या आणि वैशिष्ट्ये सविस्तर स्पष्ट करा.

ब) भारतातील अल्पसंख्याकांचे मानवी हक्क विशद करा.

■■■■

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC987

[Total No. of Pages : 2

[6301]-432
T.Y. B.A.
SOCIOLOGY
CC-2E: Work and Society in India
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36374)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:
1) *All questions are compulsory.*
2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write short notes on (Any Three) **[15]**
a) Tourism.
b) Retail Industry.
c) Fishing.
d) Meaning of Hospitality.
e) Mining labour.

Q2) Answer the following questions in 50 words each. (Any Three) **[15]**
a) Explain the process of informalization in India.
b) Explain the impact on increasing work force in Indias informal sector on labour movement.
c) Explain the problems of worker in Hospitality sector.
d) Explain the impact of caste & religion on service sector workers in India.
e) Write the impact of the new economic policy on workers in the forest industry.

Q3) Answer the following questions in 200 words each. (Any Two) **[20]**
a) Explain the impact of informalization on Indias migrant workers.
b) Write the impact of new economic policy on workers in Secondary Sector.
c) Write the nature of work in Service Sector.
d) Explain the workers problem working in BPO centre.

Q4) Answer the following question in 300 words (Any One) **[20]**
a) Write the impact on New economic policy on Labour in agriculture sector.
b) Explain the Growth of information Technology in India.

ⓘ ⓘ ⓘ ⓘ

Total No. of Questions : 4]

PC987

[6301]-432
T.Y. B.A.
SOCIOLOGY
CC-2E: Work and Society in India
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36374)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] [एकूण गुण : 70

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही तीन) **[15]**
- अ) पर्यटन
- ब) किरकोळ विक्री क्षेत्र
- क) मासेमारी
- ड) आदरातिथ्याचा अर्थ
- इ) खाणमजूर

प्र.2) खालील प्रश्नांची 50 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) **[15]**
- अ) भारतातील अनौपचारिकीकरणाची प्रक्रीया स्पष्ट करा.
- ब) भारतातील अनौपचारिक क्षेत्रातील वाढत्या कामगारांचा कामगार चळवळीवरील परिणाम विशद करा.
- क) आदरातिथ्य क्षेत्रातील कामगारांच्या समस्या स्पष्ट करा.
- ड) भारतातील सेवा क्षेत्रातील कामगारांवरील धर्म व जातीचा परिणाम स्पष्ट करा.
- इ) नवीन आर्थिक धोरणाचा वनउदयोगातील मजूरांवरील परिणाम लिहा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची 200 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) **[20]**
- अ) भारतातील अनौपचारिकीकरणाचा स्थलांतरीत कामगारांवर झालेला परिणाम स्पष्ट करा.
- ब) नवीन आर्थिक धोरणाचा दुय्यम क्षेत्रातील कामगारांवरील परिणाम लिहा.
- क) सेवा उदयोगातील कामगारांच्या कामाचे स्वरूप लिहा.
- ड) बीपीओ सेंटरमध्ये काम करणाऱ्या कामगारांच्या समस्या स्पष्ट करा.

प्र.4) खालील प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. (कोणतेही एक) **[20]**
- अ) नवीन आर्थिक धोरणाचा कृषी क्षेत्रातील मजूरांवर झालेला परिणाम लिहा.
- ब) भारतातील माहिती तंत्रज्ञान क्षेत्रातील वाढ स्पष्ट करा.

ⓘ ⓘ ⓘ ⓘ

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC988

[Total No. of Pages : 5

[6301]-433
T.Y.B.A.
STATISTICS (General-III)
CC-1F,St-33876 : Operations Research
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36385)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***
3) ***Use of calculator and statistical table is allowed.***
4) ***Symbols and abbreviations have their usual meaning.***

Q1) Attempt each of the following.

A) Choose the correct alternative in each of the following . **[1M Each]**

a) Operations research approach is typically based on the use of ____

i) physical model ii) iconic model

iii) verbal model iv) mathematical model

b) Which of the following variable is subtracted from the constraint of linear programming model to convert it into equality constraint?

i) Slack ii) Surplus

iii) Decision iv) Artificial

c) The purpose of allocation of a very small quantity $\in$ in a transportation problem (TP) is to

i) resolve degeneracy in the solution

ii) balance total activities and resources

iii) minimize the total cost of transportation

iv) solve the maximum allocations

d) Generally, the Project Evaluation and Review Techniques (PERT), the longest possible time required to perform an activity under extremely bad conditions is ___________.

i) Most likely time ii) Most possible time

iii) pessimistic time iv) optimistic time

e) The critical path satisfies the condition ______

i) $E_i = L_i$ and $E_j = L_j$ ii) $L_j - E_i = L_i - L_j$

iii) $L_j - E_i = L_i - E_j$ iv) $E_i = 0 = L_j$

P.T.O.

B) State whether each of the following statement is true or false. **[1M Each]**

a) Operations research analyst can predict about the future.

b) In linear programming, parameters appearing in the model are assumed to be constant.

c) In transportation problem, initial basic feasible solution is obtained when rim condition is satisfied.

d) For dummy activity, zero time is allotted.

e) Merge event represents the joint completion of more than one activity.

Q2) Attempt any four of the following. **[4×5=20]**

a) Write a note on any three classifications based on function in operations research.

b) Explain the procedure of conversion of given linear programming problem into standard form.

c) Write the step-by-step procedure to obtain the initial basic feasible solution (IBFS) to transportation problem (TP) by least cost method.

d) Explain the extreme point solution in the graphical method of linear programing problem (LPP).

e) A firm produces two products P and Q. Daily production upper limit is 600 units for total production. But at least 300 total units must be produced every day. Machine hours consumption per unit is 6 for P and 2 for Q. At least 1200 machine hours must be used daily. Manufacturing costs per unit are Rs. 50 for P and Rs. 20 for Q. Formulate the problem to minimize the total cost.

f) Draw a network diagram for the following project:

Activity	Times in weeks	Activity	Times in weeks
1-2	4	5-7	8
1-3	1	6-8	1
2-4	1	7-8	2
3-4	1	8-9	1
3-5	6	8-10	8
4-9	5	9-10	7
5-6	4		

Q3) Attempt any four of the following. **[4×5=20]**

a) Explain any three major steps of problem defining in operations research.

b) Write advantages of linear programming.

c) Explain the concept of Project Evaluation and Review Technique (PERT).

d) Solve the following LPP by simplex method

Max $Z = 3x_1 + 2x_2$

subject to

$2x_1 + x_2 \leq 2$

$3x_1 + 4x_2 \geq 12$

and $x_1, x_2 \geq 0$

e) Explain the occurrence of loops and rules for construction of loops in TP.

f) The following is the time estimates of a small project for different activities:

Activity	Estimated Duration in weeks		
	Optimistic	Most Likely	Pessimistic
1-2	3	6	9
1-3	2	4	12
1-4	1	1.5	5
2-5	1	2	3
3-5	1.5	2	4.5
4-6	0.5	1	1.5
5-6	4.5	5	11.5

Find the expected duration and variance of each activity.

Q4) Attempt any two of the following. **[2×10=20]**

a) i) Define the following terms with respect to LPP **[3]**

A) Basic Feasible Solution

B) Optimal Solution

C) Objective function

ii) Determine the optimal assignment of zones to the salesman for the following project to maximize the total sale (in '000 Rs.): **[7]**

Salesman	Zone			
	A	B	C	D
I	7	12	37	18
II	25	27	18	25
III	16	3	17	23
IV	10	25	14	9

b) i) The initial basic feasible solution for the TP is as given below: **[8]**

Destination → / Origin ↓	D_1	D_2	D_3	D_4	a_i
O_1	2	3 (6)	4	5	6
O_2	5	4	3 (2)	1 (6)	8
O_3	1 (4)	3	3 (6)	2	10
b_j	4	6	8	6	24

Check the optimality of the solution.

ii) Write the note on infeasible solution to the LPP. **[2]**

c) For the following LPP, find the solution by its dual: **[10]**

Min $Z=5x_1-2x_2+3x_3$

Subject to:

$2x_1 + 2x_2 - x_3 \geq 1$

$3x_1 - 4x_2 \leq 3$

$x_2 + 3x_3 \leq 5$

$x_1, x_2, x_3 \geq 0$

d) i) Explain the stepwise procedure for Big-M method of LPP. **[5]**

ii) Write a note on descriptive model of operations research. **[2]**

iii) Write the primal of the following dual problem: **[3]**

Max $Z = 6x_1 + 4x_2$

Subject to

$2x_1 + x_2 \leq 2$

$4x_1 + 2x_2 \leq 8$

$x_1 + x_2 \leq 1$

$x_1, x_2 \geq 0$

✪ ✪ ✪

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC989

[Total No. of Pages : 2

[6301]-434

T.Y. B.A.

ANCIENT INDIAN HISTORY, CULTURE AND ARCHAEOLOGY

CC-1F : Ancient Heritage and Heritage Management

(2019 CBCS Pattern) (Semester - VI) (36183)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) *All questions are compulsory*
2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 300 words each : **[15]**

a) Discuss the various types of Heritage.

OR

b) Explain Ajanta and Ellora as Ancient Heritage sites in Mahārāshtra .

Q2) Answer the following questions in 300 words each : **[15]**

a) What is cultural resource management? Discuss.

OR

b) How to preserve old documents?

Q3) Answer the following questions in 200 words each (Any two) : **[20]**

a) Describe types of Museums.

b) Write the importance of 'Heritage Tourism'.

c) Write a note on Chhatrapati Shivaji Maharaj Vastu Sangrahalaya (Mumbai).

d) What do you know about Archaeological Sites-Bori and Inamgaon?

Q4) Write notes on (any four) : **[20]**

a) Bhimbetaka.

b) Gharapuri caves.

c) Documentation of sources.

d) Concept of Museum.

e) Naneghat - Heritage site.

f) Deccan college Meseum.

☯☯☯☯

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PC989

[6301]-434

T.Y. B.A.

ANCIENT INDIAN HISTORY, CULTURE AND ARCHAEOLOGY

CC-1F : Ancient Heritage and Heritage Management

(2019 CBCS Pattern) (Semester - VI) (36183)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] [एकूण गुण : 70

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालील प्रश्नाची उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दात लिहा. **[15]**

अ) वारसा याच्या विविध प्रकारांची चर्चा करा.

किंवा

ब) महाराष्ट्रातील प्राचीन वारसा स्थळे म्हणून अजिंठा आणि वेरूळ विशद करा.

प्र.2) खालील प्रश्नाची उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दात लिहा. **[15]**

अ) सांस्कृतिक संसाधन व्यवस्थापन म्हणजे काय? चर्चा करा.

किंवा

ब) जुन्या कागदपत्रांचे जतन कसे करतात?

प्र.3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा. (कोणतेही दोन) **[20]**

अ) संग्रहालयांचे प्रकार वर्णन करा.

ब) 'वारसा पर्यटन' याचे महत्त्व लिहा.

क) छत्रपती शिवाजी महाराज वस्तू संग्रहालय (मुंबई) यावर टीपण लिहा.

ड) बोरी आणि इनामगाव येथील पुरातत्वीय स्थळांविषयी तुम्हांस काय माहिती आहे?

प्र.4) टिपा लिहा. (कोणतेही चार) **[20]**

अ) भीमबेटका

ब) घारापुरीची लेणी

क) साधनांचे दस्ताऐवजीकरण

ड) संग्रहालय याची संकल्पना

इ) नाणेघाट-वारसा स्थळ

फ) डेक्कन कॉलेज संग्रहालय

☯☯☯☯

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC990

[Total No. of Pages : 3

[6301]-435

T.Y.B.A

MATHEMATICS

SEC-1D-FMG - 6 : Financial Mathematics

(2019 Credit Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36345)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicates full marks.***

Q1) Attempt any five of the following: **[10]**

a) Let D = $\{(q, p) : q + 5p = 40\}$ and S = $\{(q, p) : 2q - 15p = -20\}$ be demand and supply set for a market respectively. Find the equilibrium set for the given market.

b) Find rank of matrix $A = \begin{bmatrix} 2 & -11 \\ 3 & 9 \end{bmatrix}$

c) If the cost function for a commodity is $C(q) = 3q^3 - 7q + 43$ then find the average variable cost function.

d) Define the term 'Startup point'.

e) If the supply and demand functions for a good are

$q^S(p) = 2p - 3$, $q^D(p) = 18 - p$ respectively.

Determine whether the cobweb model predicts stable or unstable equilibrium.

f) If the demand function is $q^D(p) = 589 - 2p^2$ then find the expression for elasticity of demand.

g) State the term 'Technology matrix'.

P.T.O.

Q2) Attempt any four of the following: **[20]**

a) Find the maximum and minimum value of the function $f(x) = x^3 - 8x^2 + 16x - 1$ in the interval [0, 2].

b) Solve the following system of equations:

$-x + 2y + 2z = 7,$

$x - 4z = -14,$

$2x + 2y - z = 4.$

c) An amount of rupees 10080 is invested at an interest rate 7.2% per annum. Find the total after 2 years if the interest is compounded semi-annually

d) Prove that at the break-even point marginal cost is equal to average cost.

e) Find the present value of an annuity generating rupees 10000 a year for next seven years, given the fixed interest rate of 8%.

f) The demand set for a good is $D = \{(q, p) | q^2(2 + p^3) = 200\}$. Determine the values of p for which demand is elastic.

Q3) Attempt any four of the following: **[20]**

a) Write a note on arbitrage portfolio and state prices.

b) The supply and demand sets for a commodity are

$S = \{(q, p) | 2p - 3q = 12\}$, $D\{(q, p) | 2p + q = 20\}$.

Assume that the supplier operate according to the cobweb model. Determine the recurrence equation for the sequence p_t of prices and find the explicit solution if $p_0 = 10$.

c) Reduce the matrix $A = \begin{pmatrix} 3 & 6 & 9 \\ 1 & 0 & 2 \\ 4 & 6 & 11 \end{pmatrix}$ to its row echelon form.

d) Let $S = \{(q, p) | p + q = 22\}$ and $D = \{(q, p) | p + 2q = 10\}$ be supply and demand sets respectively, for a particular market. If an excise tax of rupees 4 per unit is imposed then find the new equilibrium market price and quantity.

e) Express the vector (1, –4, –6) as a linear combination of the vectors (2, 1, –3), (1, –1, 0) and (1, 1, 1).

f) Determine Whether the demand $q^D(p) = \dfrac{2023}{p^5}$ is inelastic. Justify.

Q4) Attempt any two of the following: **[20]**

a) MK pipes Limited is an efficient small firm that can not produce more that 10 units of its product per week. If their cost function is $C(q) = 800 + 70q - 12q^2 + q^3$. Determine their

i) Fixed cost

ii) Profit function

iii) Startup point

iv) Break-even point

v) Supply set.

b) The market for a commodity is governed by supply set $S = \{(q, p) \mid q - 6p = -12\}$ and demand set $D = \{(q, p) \mid q + 2p = 40\}$. Then determine

i) The equilibrium set

ii) Supply and demand functions

iii) Inverse supply and inverse demand functions

iv) Sketch supply set S and demand set D.

c) A factory makes two goods grommets and widgets. To produce \$1 worth of grommets requires \$0.3 worth of grommets and \$0.2 worth of widgets. To make \$1 of widgets requires \$0.25 worth of grommets. There is an external demand of \$800 worth of grommets and \$550 worth of widgets. Determine the total production of each commodity.

d) Suppose an investor invests money in three different assets land, bonds and stocks and three possible states can occur. If the return matrix of the above investment is

$$R = \begin{pmatrix} 1.05 & 1.20 & 1.10 \\ 1.05 & 1.05 & 1.05 \\ 0.9 & 1.05 & 0.95 \end{pmatrix}$$

then show that there is no vector of state prices. Also find an arbitrage portfolio.

✪ ✪ ✪

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC991

[Total No. of Pages : 3

[6301]-436
T.Y.B.A.
APPLIED STATISTICS (General)
SEC 1D -ST-34176 : Design of Experiments, Non - Parametric Tests and Statistical Quality Control
(2019 CBCS Pattern) (Semester - VI) (36413)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***
3) ***Use of Statistical tables and calculator is allowed.***
4) ***Symbols and abbreviations have their usual meaning.***
5) ***Graph papers will be provided on request.***

Q1) Attempt each of the following:

A) In each of the following cases, choose the correct alternative: **[1 Each]**

a) Which of the following tests is not parametric test?

i) Z-test ii) t-test

iii) paired t-test iv) Wilcoxon's sign rank test

b) The analysis of variance technique is used to test whether or not:

i) means of two or more populations are equal

ii) standard deviations of two or more populations are equal

iii) medians of more than two populations are equal

iv) variances of two populations are equal

c) X-bar chart is a

i) attribute control chart

ii) variable control chart

iii) neither a variable control chart nor an attribute control chart

iv) falls in the category of both variable and attribute control charts

d) Which of the following statement is correct?

i) Error sum of squares is always negative

ii) Error sum of squares is always non negative

iii) Error sum of squares is always zero

iv) Error sum of squares is always less than 100

P.T.O.

e) Variations in the items produced in a factory may be due to

   i) chance causes

   ii) assignable causes

   iii) both chance causes and assignable causes

   iv) neither chance causes nor assignable causes

B) State whether each of the given statement is true or false: **[1 Each]**

   a) In the Latin square design (LSD), the number of replicates is always the same for all treatments.

   b) The errors are assumed to be independent of each other, and normally distributed in analysis of variance.

   c) Type I error is described as the situation of the conclusion of the process state as out-of- control when it is in-control.

   d) The c-chart is used for total number of events.

   e) Too few runs indicate the given sequence is random.

Q2) Attempt any four of the following: **[5 Each]**

a) What is a uniformity trail? Describe its use in design of experiment.

b) Describe the procedure of construction of the c-chart when standards are not given.

c) Describe the statistical model and hypothesis to be tested in ANOVA of CRD with assumptions.

d) Explain the test procedure of Wilcoxon's signed-rank test.

e) Describe the graphical method for testing the normality in ANOVA.

f) The following data represents the weight gain (in grams) for 11 mice after getting fed with special diet:

   20.1, 22.5, 29, 23.5, 28, 16, 19.5, 29, 30.9, 22, 27.5

   Test the hypothesis that the median is 25 (Use 5% level of significance).

Q3) Attempt any four of the following **[5 Each]**

a) Explain the concept of analysis of variance.

b) Explain a non-parametric test for randomness.

c) State the statistical model used in the two-way classification of analysis of variance and explain the terms used in it. Further state the breakup of the total sum of squares.

d) State and explain at least three real-life situations where quality control charts are used.

e) Explain the criteria of judging the lack of control of the process with a suitable sketch.

f) Complete the following analysis of the variance table.

Source of Variation	Degree of freedom	Sum of squares	Mean sum of squares	F-ratio
Treatment	5	36	?	?
Block	6	?	?	?
Error	?	?	5	
Total	?	210		

Q4) Attempt any two of the following:

a) A study compared time of relief (in hours) provided by four different brands of medicine administered to 12 different people. The results are as given below:

Medicine	Time in Relief (in hours)			
A	8	7	6	7
B	7	6	3	5
C	3	6	5	5
D	8	5	6	7

Carry out a one-way analysis of variance and test whether the medicine differ significantly to give relief at 5% level of significance. **[10]**

b) The following data indicates the sample mean and range values for 10 subgroups of size 5 items each.

Subgroup No.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Average $(\overline{X})$	17.8	17.2	18.5	17.2	17.5	18.5	11.8	18.2	16.7	19
Range (R)	0.9	1.2	1.5	1	1.9	1.6	1.4	0.8	2.2	0.9

Set up $(\overline{X})$ and R-charts, and examine the state of control of the given process. Comment on your results. **[10]**

c) i) The number of defects in each sample of 20 items are given below.

Item No.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
No. of defects	2	4	7	3	1	4	8	7	3	5

Item No.	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
No of defects	1	5	6	0	1	3	0	4	6	1

Draw c-chart and check whether the process is under control. **[7]**

ii) Explain the concept of non-parametric tests. State any two differences between a parametric and non-parametric test. **[3]**

d) The following data indicates the percentage of defectives in a sample of size 50 taken at equal intervals of a production process:

Sample No.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
% of defective	0.08	0.12	0.14	0.06	0.15	0.8	0.2	0.11	0.3	0.4

Sample No.	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
% of defective	0.12	0.07	0.16	0.14	0.17	0.13	0.15	0.6	0.10	0.16

Draw the p-chart to check whether the production process is under control. Suggest the control limits for future use. **[10]**

✪ ✪ ✪

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC992

[Total No. of Pages : 2

[6301]-437

T.Y. B.A.

PHILOSOPHY

G-3-CC-1F : Socio - Political Philosophy

(CBCS 2019 Pattern) (Semester - VI) (36423)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Answer any three of the following questions in 100 words each. **[15]**

a) Briefly state the interrelation Social Philosophy to Sociology.

b) Explain the meaning and definition of Political Philosophy.

c) What is Marxism?

d) Briefly state the Mill's concept of 'Right'.

e) Briefly state Dr. B. R. Ambedkar's concept of 'Social Democracy'.

Q2) Write short notes on any three of the following in 100 words each. **[15]**

a) Social Philosophy.

b) Mill's Concept of Liberty.

c) Theory of Class-Conflicts : Karl Marx's.

d) Notion of Providence : M. G. Ranade.

e) Gandhiji's concept of Non-violence

Q3) Answer any two of the following questions in 200 words each. **[20]**

a) Explain fully the relation of Political Philosophy with Political science and Ethics.

b) Explain fully Mahatma Gandhiji's concept of Satyagraha.

c) Discuss fully Karl Marx's notion of 'Dialectial Materialism'.

Q4) Answer any one of the following question in 400 words. **[20]**

a) Elaborately discuss M. G. Rande's concept of 'Liberalism'.

b) What is Feminism? Explain the types of Feminism.

■■■■

Total No. of Questions : 4]

PC992

[6301]-437

T.Y. B.A.

PHILOSOPHY

G-3-CC-1F : Socio - Political Philosophy

(CBCS 2019 Pattern) (Semester - VI) (36423)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] [एकूण गुण : 70

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा. **[15]**

अ) सामाजिक तत्वज्ञानाचा समाजशास्त्राशी असलेला आंतरसंबंध थोडक्यात सांगा.

ब) राजकीय तत्वज्ञानाचा अर्थ व व्याख्या स्पष्ट करा.

क) मार्क्सवाद म्हणजे काय?

ड) मिल्लची 'हक्क' संकल्पना थोडक्यात सांगा.

इ) डॉ. बी. आर. आंबेडकरांची 'सामाजिक लोकशाही' संकल्पना थोडक्यात सांगा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही तीनवर 100 शब्दांत संक्षिप्त टिपा लिहा. **[15]**

अ) सामाजिक तत्वज्ञान

ब) मिल्लची स्वातंत्र्य संकल्पना

क) वर्गसंघर्ष सिद्धांत – कार्ल मार्क्स

ड) दैवी संकल्पना : एम. जी. रानडे

इ) महात्मा गांधीची 'अहिंसा' संकल्पना

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा. **[20]**

अ) राजकीय तत्वज्ञाचा राज्यशास्त्र व नीतिशास्त्र यांच्याशी असलेला संबंध सविस्तर स्पष्ट करा.

ब) महात्मा गांधीजींची सत्याग्रहाची संकल्पना सविस्तर स्पष्ट करा.

क) कार्ल मार्क्सच्या 'द्वंद्वात्मक भौतिकवादाची (जडवादाची)' सविस्तर चर्चा करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दांत लिहा. **[20]**

अ) एम. जी. रानडे यांच्या 'उदारमतवाद' या संकल्पनेची सविस्तर चर्चा करा.

ब) स्त्रीवाद म्हणजे काय? स्त्रीवादाचे प्रकार सविस्तर स्पष्ट करा.

■■■■

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PC993

[Total No. of Pages : 4

[6301]-438
T.Y.B.A.
ENGLISH
SEC - 1 (D) : Enhancing Employability Skills
Prescribed Text : Aspirations : English for Careers
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36333)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Answer any ten of the following questions. **[10]**

a) The words opposite in meaning are __________.

i) Synonyms ii) Collocation

iii) Antonyms iv) Vocabulary

b) The body of words specific to a profession is _________.

i) Vocabulary ii) Synonyms

iii) Dictionary iv) Register

c) Choose the correct synonym of the word 'Dejection'

i) Dispair ii) Disqualify

iii) Disappointed iv) Demote

d) Choose the correct antonym of the word 'Mischievous'

i) Dangerous ii) Small

iii) Aggressive iv) Obedient

e) A pair of words always used together are ________.

i) Word Family ii) Synonyms

iii) Collocation iv) Antonyms

f) Which of the following sentence is an example of past perfect tense?

i) He is my best friend

ii) He had brought me a pen

iii) He was walking on the street

iv) He has been working in a multinational company.

P.T.O.

g) Fill in the blank with the correct option.

·Meaghan __________ Studying English Since 2005.

i) Was | ii) Is

iii) Had been | iv) Has been

h) Identify the grammatical structure of the following sentence.

'The Students had studied hard for examination'

i) Subject + had + V_3 | ii) Subject + had + V_2

iii) Subject + had + Ving | iv) Subject + had + V_1

i) The thief ________ the old man everday.

i) Follows | ii) Follow

iii) Followed | iv) is Following

j) Fill in the blank with a correct preposition.

'Meaghan has been watching the bird ______ morning.

i) Because | ii) Since

iii) From | iv) For

k) Identify the Compound preposition in the following.

i) Below | ii) In front of

iii) On | iv) From

l) The Students submit an assignment ______ every Monday.

i) In | ii) Beside

iii) Inside | iv) On

m) In academic terms précis writing is ________.

i) Rewrite original text

ii) Rewrite one third of the original text

iii) Rearrange important points of a text

iv) Rewrite gist of an original text

n) Aman sits ________ Suresh and Ravina.

i) Among ii) Between

iii) Under iv) Above

Q2) Answer any one of the following in about 150 words. **[10]**

a) Elaborate the Concepts of academic integrity and plagiarism in academic writing.

b) Discuss the essential components of Research Proposal.

Q3) Answer any three of the following in about 100 words. **[15]**

a) Distinguish between writing blog posts and articles.

b) What is the scope of content writing? Discuss.

c) Enumerate the different ways / Possibilites of using social media platforms for business.

d) Internet has opened up more avenues of content writing substantiate.

Q4) Answer any three of the following in about 100 words. **[15]**

a) What are the differences between Radio advertisement and television advertisement?

b) Why has newspaper been a popular form of advertisement? Explain in brief.

c) Discuss the advantages of publishing advertisement on internet.

d) State the difference between Classified and Commercial advertisement.

Q5) Answer any five of the following questions. **[20]**

a) Write a blog post on a 'New Brand of Shoe'

b) Prepare taglines for the following products.

i) New brand of perfume

ii) A soft drink

c) Draft a classified advertisement for your old bike to be sold. for a newspaper.

d) Draft a commercial advertisement for a new flavour of Ice-Cream of your company.

e) Draft a message of dos and donts of wearing masks in public to be posted on Instagram.

f) Draft an advertisement for radio about your start up 'organic farming

g) Draft a commercial advertisement for a new brand of bicycle to be published on website.

h) Draft a television advertisement for 'New perfume'.

■■■■

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PC994

[Total No. of Pages : 2

[6301]-439
T.Y.B.A.
FUNCTIONAL ENGLISH
Introduction to Print Media and Writing for Mass Media and Key Competency Module
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36851)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right Indicate full marks.***

Q1) Write short notes on any three of the following. **[12]**

a) Meaning of Book review.

b) Mention the characteristics of book review.

c) Describe the purpose of book review.

d) Editorial review.

e) Types of review.

Q2) Write a book review on the book you have recently read. **[8]**

Q3) a) Write short notes on any three of the following. **[12]**

i) Meaning of translation.

ii) Writing 'articles' in print media.

iii) Translation as career in Mass Media.

iv) Qualities of good translator.

v) Translation as skill.

P.T.O.

b) Translate the following marathi news in to english. **[8]**

‘वत्सला फार्म’ वर आग; दुर्मीळ झाडे आगीच्या भक्ष्यस्थानी

लोकसत्ता वार्ताहर

कर्जत : येथील प्रसिद्ध डॉक्टर नितीन साळवे यांच्या कर्जत कुळधरण रोडवर असलेल्या ‘वत्सला फार्म’ यास अकस्मात आग लागली. ही आग एवढी प्रचंड होती की अवघ्या काही वेळात सर्वत्र पसरली. त्यावेळी डॉक्टर नितीन साळवे हे हॉस्पिटलमधून नुकतेच घरी आले होते. हा प्रकार लक्षात येताच त्यांनी कर्जत नगरपंचायतचे माजी नगराध्यक्ष नामदेव राऊत यांना दूरध्वनीद्वारे माहिती दिली. ते कर्जत नगरपंचायतचे अग्निशमक दल बंब घेऊन घटनास्थळी स्वतः आले. जोराचे वारे सुटलेले असल्यामुळे आग सर्वत्र पसरत होती. डॉक्टर नितीन साळवे यांच्या राजगृह या बंगल्याच्या जवळ आग आली होती. अग्निशमन दलाचे कर्मचारी अरबाज पठाण, उमेश गलांडे भैया थोरात यांनी तत्काळ आग आटोक्यात आणली. यासाठी कर्जत नगरपंचायतचे अधिकारी संतोष समुद्र यांनी देखील मोलाचे योगदान दिले.

या आगीमध्ये शेकडो दुर्मीळ जातीची मोठी झाडे जळून भस्मसात झाली. सुदैवाने जीवितहानी टळली. आणखी काही काळ आग आटोक्यात आली नसती तर कदाचित मोठी दुर्घटना घडली असती.

Q4) a) Give Marathi/Hindi words for the following words (any five) **[5]**

i)	Auditor	vi)	Dictionary
ii)	Principal	vii)	Parking
iii)	Research	viii)	Circular
iv)	Cashier	ix)	enterprise
v)	Conference	x)	Judgement

b) Translate the following passage into Marathi or Hindi’ **[5]**

Change is the law of life. Spring changes into summer and summer into winter and we come back to spring again. The cycle of seasons moves on. Childhood. changes into youths and youth into old age which finally declines into death. It is the law of Nature that the old order should change and give place to new, ‘No change’ is the sign of death and extinction? But in spite of this clear lesson from the pages of Nature, there are people who always insist on, conserving the old. Whatever is olds is right them. They would cling to customs fashions and beliefs as if those were very holy.

Q5) a) Write short note on any three of the following. **[12]**

i) Cinematography

ii) Documentary films

iii) Screen play

iv) Story plot

v) Dialogue

b) Write a short review in about 200 words of a mystery movie that you have recently watched. **[8]**

* * *

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC995

[Total No. of Pages : 2

[6301]-440

T.Y.B.A. (Vocational)

TRAVEL AND TOURISM MANAGEMENT

Entrepreneurship and Human Resources Development for Tourism - VI

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36861) (Theory)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) *All questions are compulsory.*
2) *Figures to the right indicate full marks.*
3) *Draw neat diagrams and sketches wherever necessary.*
4) *Use of map stencil is allowed.*

Q1) Answer any eight (Around 20 words each) **[16]**

a) What constitutes a business?

b) Who qualifies as an experienced entrepreneur?

c) Could you elucidate the idea of social entrepreneurship?

d) What level of significance does a business plan hold?

e) What strategies can be employed to expand a business?

f) How would you define the travel industry?

g) What is entrepreneurship?

h) Where is the Taj Mahal located?

i) What are the constituent elements of HRD?

Q2) Write short notes on any three (Around 50 words each). **[18]**

a) How can entrepreneurs distinguish themselves amidst fierce competition in the tourism industry?

b) What measures must entrepreneurs take to promote sustainability and ethical tourism in their ventures?

c) How pivotal is market research in establishing a business?

d) What defines entrepreneurship within the realm of the tourism?

Q3) Answer any two (Around 100 words each). **[16]**

a) What does comprehending customer need and how does customer evaluate competitive landscapes?

b) How entrepreneurs use technology to enhance convenience and safety for travelers?

c) What are the fundamental objectives of Human Resource Development (HRD) within companies?

Q4) Answer in detail any one (Around 500 words each). **[20]**

a) What constitutes job analysis and what makes it indispensable for organizations across different sectors such as tourism?

b) What are primary challenges encountered by entrepreneurs operating within the tourism industry?

❋ ❋ ❋

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PC-996

[Total No. of Pages : 4

[6301]-441
T.Y. B.A.
(MUSIC)
SKILL DEVELOPMENT IN MUSIC

(या संचातील राग संगीत गायन, तबला या दोन पैकी तुमच्या विषयाची कोणतीही एक प्रश्नपत्रिका सोडवा)

SEC - 2D : राग संगीत गायन
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (32620)

वेळ : 2 तास] *[एकूण गुण : 25*

सूचना :
1) सहापैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.
2) सर्व प्रश्नांना प्रत्येकी 5 याप्रमाणे समान गुण.
3) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) पुरिया कल्याण रागाच्या मध्यलय बंदिशीचे स्वरलेखन करा अथवा शंकरा रागाची माहिती लिहा. [5]

प्रश्न 2) शंकरा रागाची विस्तृत शास्त्रोक्त माहिती लिहा. [5]

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका तालाचा माहितीसह ठेका लिहा. [5]

i) एकताल
ii) त्रिताल
iii) झपताल

प्रश्न 4) व्याख्या लिहा. [5]

i) मंद्रसप्तक
ii) तार सप्तक
iii) सप्तक
iv) बंदिश
v) स्वर

प्रश्न 5) चरित्र लिहा (कोणतेही एक) [5]

i) उस्ताद अब्दुल करीम खां
ii) उस्ताद बिस्मिल्ला खान
iii) पं. वि. दि. पलूस्कर

P.T.O.

प्रश्न 6) निबंध लिहा (कोणताही एक) **[5]**

i) सुगम संगीत शैली

ii) संगीत ग्रंथांचे महत्व

iii) मैफिल सादरीकरणाचे तंत्र

♦ ♦ ♦

Total No. of Questions : 6]

PC-996

[6301]-441
T.Y. B.A.
(MUSIC)
SKILL DEVELOPMENT IN MUSIC

(या संचातील राग संगीत गायन, तबला या दोन पैकी तुमच्या विषयाची कोणतीही एक प्रश्नपत्रिका सोडवा)

SEC - 2D : तबला
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (32620)

वेळ : 2 तास] *[एकूण गुण : 25*

सूचना : 1) *सहापैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.*
2) *सर्व प्रश्नांना प्रत्येकी 5 याप्रमाणे समान गुण.*
3) *उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.*

प्रश्न 1) कायदा याविषयी लिहा. [5]

प्रश्न 2) खालील पैकी कोणत्याही एका तालाचा माहितीसह ठेका लिहा. [5]

i) एकताल
ii) आडाचौताल
iii) तीनताल

प्रश्न 3) साथ संगतीचे तंत्र याविषयी लिहा. [5]

प्रश्न 4) दिल्लीबाज विषयी लिहा. [5]

प्रश्न 5) निबंध लिहा (कोणताही एक) [5]

i) लोकसंगीत
ii) संगीत गुरुमुखी विद्या
iii) संगीत सभांचे महत्व

P.T.O.

प्रश्न 6) जीवनचरितत्र लिहा. (कोणतेही एक) **[5]**

i) अहमदजान थिरकवा पं

ii) उस्ताद झाकीर हुसैन

iii) सामता प्रसाद

♦ ♦ ♦